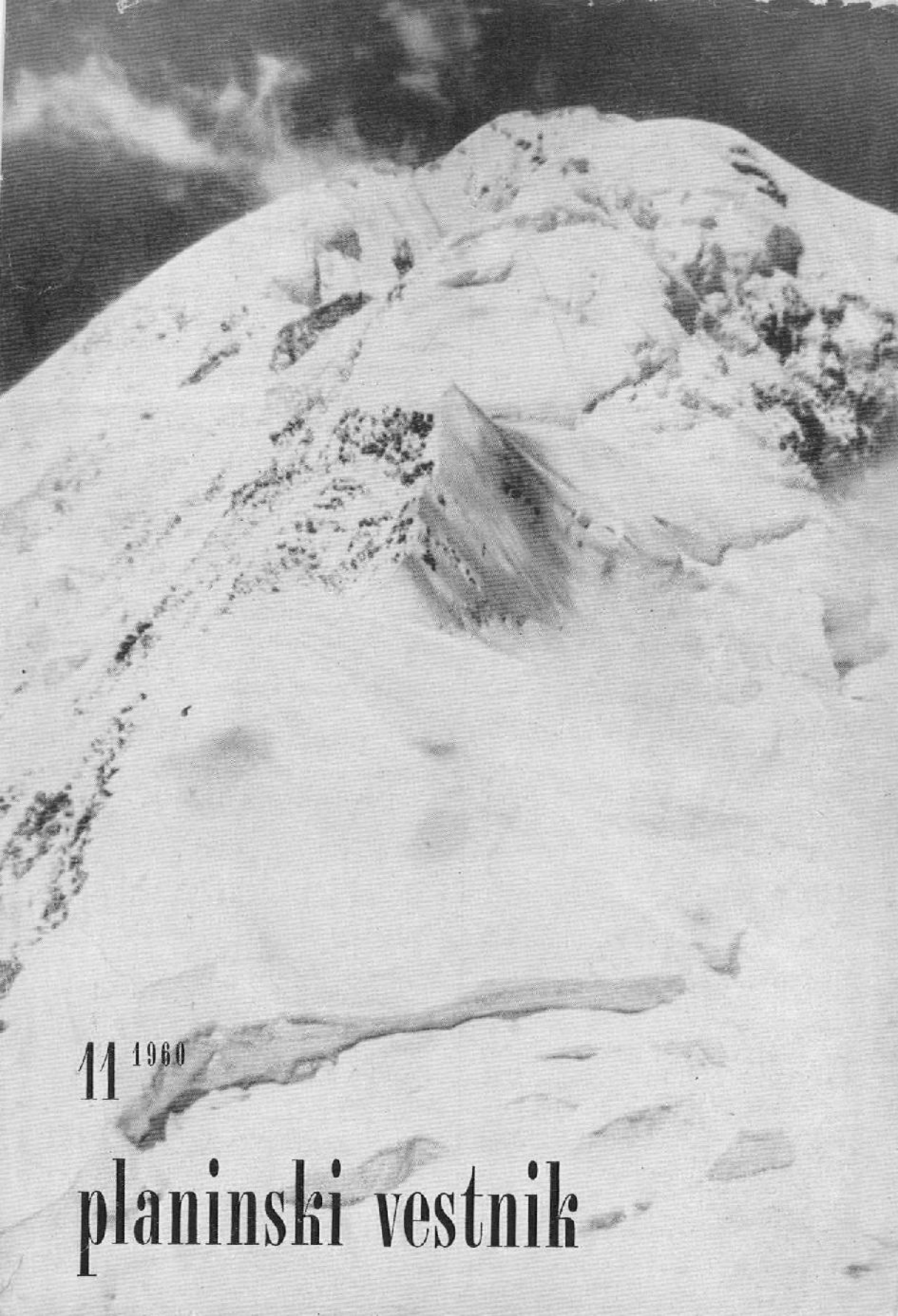

11 1960

planinski vestnik

planinski vestnik 11 1960

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE | LETNIK XVI | NOVEMBER

VSEBINA:

NAŠI VODILNI FUNKCIONARJI V JULIJSKIH ALPAH	481
NAŠA HIMALAJSKA ODPRAVA SE JE VRNILA	482
KRONIKA	
Ante Mahkota	484
ODŠLI SMO V HIMALAJO	
Stane Kersnik	497
TRISULI IN POT DO NJIH	
Aleš Kunaver	499
JUŽNI PREHOD	
Ciril Debeljak	506
HVALEŽEN BOM USODI	
Marijan Keršič-Belač	512
ZDRAVNIŠKO POROČILO	
Dr. Andrej Robič	518
OCENA NAŠE PRVE HIMALAJSKJE ODPRAVE	523
ODDIH NA STOJŠČU	
France Zupan	526
NEPRVENSTVENA PRVENSTVENA	
France Avčim	529
POROČILO O OPREMI HIMALAJ-SKE EKSPEDICIJE	
Aleš Kunaver-Ante Mahkota	535
GORSKI VODNIKI V JULIJSKIH ALPAH	
Evgen Lovšin	543
MOJ PRIJATELJ DALJNOGLED	
Pavel Kunaver	547
MLADI PIŠEJO	551
DRUŠTVENE NOVICE	552
ALPINISTIČNE NOVICE	557
IZ OBČNIH ZBOROV	559
IZ PLANINSKE LITERATURE	563
RAZGLED PO SVETU	566
Naslovna stran: Vršnji del Trisula 2, v ozadju Trisul 1 Foto: Ante Mahkota	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / izdaja ga imenovana Zveza - urejuje ga uredniški odbor / Revija izhaja dvanaajstkrat na leto - po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Liko-zarjeva ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrč« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.-, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.- (naročnina za inozemstvo din 800.-) / Tekoči račun revije pri Komun-alni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejš-njega vedno tudi novi naslov, po mož-nosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

EVGEN LOVŠIN

Gorski vodniki v Julijskih Alpah

Prebujenje planinske misli
Odkrivanje alpskega sveta po svetu
in pri nas
Odločilni prispevek domačega vodnika,
nosača, kozarja, lovca in gonjača v
Julijskih Alpah
NJIHOVA RAZGIBANA DOŽIVETJA

V decembru t.l. bo izšlo to
delo na 28 tiskovnih polah,
na najboljšem brezlesnem
papirju, vezano v celo platno
in z zaščitnim ovitkom

24 umetniških fotografij
naših Julijcev
70 dokumentarnih slik med
tekstom
naslovna barvna fotografija
Triglava

Knjiga stane v prednaročilu do 30. XI.
t.l. 1500 din, pozneje 1800 din

Naročite jo pri Planinski zvezi Slovenije

Ljubljana, Liko-zarjeva 3

Najlepše novoletno darilo!
Pohitite z naročilom!

Kot nož ostrí greben kaže proti Trisulu 2
(1. str. priloge.) Foto: Aleš Kunaver
Na poti v tabor I
(5. str. priloge.) Foto: Aleš Kunaver
Pot med taborom II in vrhom Trisula
(Sl. na str. 489.) Foto: Ante Mahkota
Previs nad taborom II proti Trisulu 3
(Sl. na str. 519.) Foto: M. Keršič

Naši vodilni funkcionarji v Julijskih Alpah

V letošnjem poletju sta obiskala Julijske Alpe podpredsednik Zveznega izvršnega sveta tovariša Edvard Kardelj in Mijalko Todorović-Plavi. Sprva sta nameravala posvetiti svoj prosti čas le lov, lepota triglavskega masiva pa ju je tako pritegnila, da sta se dne 15. VIII. 1960 povzpela na vrh Triglava. Z njima so bili tudi njuni družinski člani. Vreme ni bilo najbolj idealno, vendar so z vrha Triglava ujeli nekatere lepe poglede skozi zavese oblakov v dolino in na sosednje vrhove. Pri sestopu so doživeli hud snežni metež z burjo, kar pa ni moglo skaliti njihovega dobrega razpoloženja spričo lepega vzpona na Triglav. Podpredsednik tovariš Todorović in njegova družina so bili prvič v življenju v visokih planinah in so po sestopu izjavili, da si Triglava niso tako predstavljali, kot so ga ob svojem prvem pristopu doživeli. Vsi gostje so se pohvalno izrazili o planinskih postojankah, ki so jih na svojem potu obiskali.

Tovariša Kardelja z družino so funkcionarji PZS povabili tudi na ogled Koče na Uskovnici, kjer mu je bila prirejena mala zakuska s pristnim bohinjskim sirom in surovim maslom. Tovariš Kardelj se je zelo zanimal za perspektivni razvoj tega dela Julijskih Alp in je poudaril, da bi bilo potrebno najti večja denarna sredstva za urejanje planinskih postojank, ki služijo najprimernejšemu oddihu delovnih ljudi — planinstvu.

V začetku septembra se je tovariš Kardelj v spremstvu predsednika IS LRS tovariša Mihe Marinka in tovariša dr. Marijana Breclja ponovno vrnil na Velo polje na lov. Istočasno se je mudil na Velem polju tudi predsednik IS LRS tovariš Boris Kraigher na povabilo širše komisije, ki jo je sklical OLO Kranj in ki naj bi preštudirala možnosti za ureditev Velega polja. To naj bi postalo visokogorski turistični center.

Tovariša Kardelja, tovariša Marinka in tovariša Kraigherja so člani komisije podrobno seznanili z načrti za ureditev Velega polja in jima predložili na vpogled tudi že izdelane načrte.

Naša himalajska odprava se je vrnila

Ko je prenehal izhajati v »Delu« podlistek o doživljajih naših alpinistov v Himalaji, je nastal molk, ki si ga mnogi niso znali tolmačiti. Himalajski odbor pri PZS pa je dobil od vodje odprave sporočilo, da so vsi člani odprave zdravi in zadovoljni v dolini, da pa morajo čakati na jugoslovansko tovorno ladjo »Uljanik«, ki bo v nekaj dneh priplula v Bombay in ki bo vkrcala naše alpiniste in njihovo opremo. Ladja Uljanik, last Jugoslovanske linijske plovbe, je moderna tovorna ladja, ki pa mora zaradi natovarjanja in iztovarjanja blaga pristajati na svoji poti v raznih pristaniščih. In tako se je zgodilo, da je bila naša odprava pri povratku skoro mesec dni na morju. Ta odmor je sicer fizično dokaj izčrpanim članom odprave zelo koristil, razumljivo pa je, da so si vsi želeli biti čimprej zopet doma, da se sestanejo s svojimi najbližjimi in da sporoče vsem tistim, ki so z zanimanjem spremljali njihovo pot, svoja doživetja v Indiji in v Himalajskem pogorju.

Končno je prispela z ladje »Uljanik« brzojavka, da je pričakovati prihod odprave dne 3. avgusta 1960 v jutranjih urah na Reki, kamor bo ladja prispela iz Trsta. Himalajski odbor pri PZS je res dobil 2. avgusta sporočilo iz Trsta, da so odpravo v Trstu sprejeli predstavniki našega veleposlaništva in da bo ladja še tega dne v večernih urah odplula proti Reki.

Himalajski odbor je pri podjetju »Izletnik« naročil poseben avtobus — podjetje pa ga je stavilo brezplačno na razpolago — javnost pa je obvestil s kratko notico v časopisju, da je treba pričakovati prihod udeležencev odprave v Ljubljano 3. VIII. 1960 okoli 18. ure. V teh dneh je bila Ljubljana takorekoč prazna, saj je bila večina dijaštva na počitnicah ali pa na delovnih akcijah, pa tudi mnogo ostalih prebivalcev je bilo na dopustih, zato Himalajski odbor ni organiziral kakega posebnega sprejema v Ljubljani, ker ni pričakoval na njem množične udeležbe. V tem pa se je temeljito zmotil.

Avtobus je v jutranjih urah odpeljal na Reko najbližje svojce vračajočih se alpinistov, na Reko pa je odšla tudi večina članov Himalajskega odbora. Ob prihodu avtobusa na Reko je »Uljanik« ravno vrgel sidra, toda carinske formalnosti še niso bile urejene, zato je bilo treba še nekaj časa počakati. Od časa do časa se je pojavil na krovu ladje zagorel človek, iz daljave smo spoznali Belača pa dr. Robiča in ostale »himalajce«. Veselo so nam mahali in bili polni dobre volje in zadovoljstva. Nestrpnost pred snidenjem je dosegla vrhunec in končno je bilo izdano dovoljenje, da smo se povzpeli na ladijski krov. Po prvih prisrčnih stiskih rok je našo odpravo pozdravil v imenu Planinarskega saveza Jugoslavije njegov predsednik Rade Kušić, nato pa še predsednik Himalajskega odbora pri PZS Fedor Košir. Dobrodošlico jim je izrekel tudi predstavnik podjetja »Izletnik«, nakar so številni novinarji obkrožili udeležence odprave, jih nešteto krat fotografirali in jim zastavljali številna vprašanja. Med novinarji sta bila navzoča tudi glavni urednik »Dela« tovariš Rudi Janhuba in predsednik Novinarskega društva Slovenije tovariš Benko. Ko se je vsa družba podala v ladijsko obednico, so prispeli na ladjo predstavniki reških družbenih in političnih organizacij in s toplimi besedami ter šopkom cvetja pozdravili člane naše odprave.

Z Reke je »Izletnikov« avtobus odpeljal proti Ljubljani, kamor je prispel okoli 18. ure. Že na Prešernovi cesti je bilo opaziti skupine ljudi, pred Narodno galerijo na Cankarjevi cesti pa se je zbrala več tisočglava množica, ki je navdušeno pozdravila naše alpiniste. To je bilo pravo presenečenje in veliko priznanje

udeležencem prve himalajske odprave, ki so po svojih najboljših močeh predstavili dosežke naše alpinistike v najvišjem gorstvu sveta. Pred Narodno galerijo je predsednik Himalajskega odbora pri PZS ponovno pozdravil vse udeležence odprave, nakar je sledila še kratka konferenca z novinarji, in tako je bil ta presenetljivo prisrčen sprejem na domačih tleh zaključen.

Novinarji ČP »Dela« so nekaj dni pozneje priredili udeležencem odprave še poseben, intimen sprejem v prostorih ČP »Dela«, kjer so od njih izvedeli še nekatere podrobnosti o vzponih v Himalaji.

Lepo gesto je napravilo tudi podjetje »Ljubljana-transport«, ki je vsem udeležencem odprave poslalo brezplačne vozovnice za mestni promet za letošnje leto.

Dne 9. IX. 1960 je člane himalajskega odbora in udeležence odprave sprejel v prostorih Izvršnega sveta LRS predsednik tovariš Boris Kraigher. Pri sprejemu so bili navzoči tudi podpredsednik IS LRS tovariš dr. Joža Vilfan, zvezni poslanec tov. Boris Ziherl, naš veleposlanik v Indiji tovariš Dušan Kveder in sekretar Sekretariata za informacije pri IS LRS tovariš Bogo Gorjan. Sprejem je trajal nad eno uro. Tovariš Kraigher se je podrobno zanimal za celotno organizacijo odprave in se je pohvalno izrazil o uspehih, ki so jih naši alpinisti na svoji poti dosegli.

Naša prva himalajska odprava se je srečno vrnila v domovino. Na seji Himalajskega odbora pri PZS dne 6. IX. 1960 je vodja odprave tovariš Stane Kersnik podal izčrpno organizacijsko, tajnik odprave tovariš Mahkota je podal tehnično, zdravnik odprave dr. Robič pa je prečital zdravniško poročilo. Po poročilih je sledil izčrpen razgovor o pozitivnih in negativnih okoliščinah pri organizaciji odprave same in pri njenih vzponih v inozemstvu. Končno oceno odprave bo podal Himalajski odbor pri PZS v posebnem članku, vsekakor pa lahko ugotovimo, da je odprava izvršila prevzete ji naloge popolnoma zadovoljivo, da je v Himalaji osvojila tri doslej še nezavzete vrhove, da si je pridobila ogromno izkušenj za bodoče himalajske pohode, predvsem pa da so se vsi udeleženci vrnili zdravi in nepoškodovani v domovino, kar je vsekakor eno najvažnejših dejstev.

Himalajski odbor pri PZS seveda z vrnitvijo odprave svojega dela še ni končal. Skupno z člani odprave mora urediti ogromen slikovni material, ki je bil posnet v Himalaji, pripraviti mora nešteta predavanja, za katera vlada v vsej Jugoslaviji ogromen interes, urediti mora vso vrnjeno opremo in članom odprave omogočiti izdajo posebne knjige, ki bo izčrpno opisala celotno organizacijo naše prve himalajske odprave.

Fedor Košir,
predsednik Himalajskega odbora PZS

(Kronika Jugoslovanske himalajske ekspedicije 1960.)

NA SEVERU, V DALJI
BREZMEJNI VRHOVI GORA HIMALAJE,
V NEŠTETIH VERIGAH V MODRINO OBZORJA
KIPE NEDOTAKNJENO SÁMI.
ZELENA POBOČJA, OGMOMNA POGORJA IN STRMI PREPADI,
ZOBATI GREBENI, NESKONČNA OSTENJA IZ LEDA IN SKAL,
NAM DAJO SLUTITI,
DA PLEZA TU MISEL VIŠE IN VIŠE — OBSTANE,
PREBLIZU JE NEBU IN SAMA Z BOGOVI.

Svobodni prevod po Edwinu Arnoldu: Luč Azije

16. marec

Megleno, hladno ljubljansko jutro. Refleksi luči na mokri cesti in umazani ostanki snega.

Težak zavoj in kovček si oprtam, odhitim proti središču mesta. Vse se mi zdi še bolj megleno in mračno, saj nisem spal že nekaj noči: zadnji dnevi priprav in ono duhomorno vprašanje: »Kaj smo pozabili?«

Pred Opero stoji avtobus in za zgodnjo ura velik krog prijateljev in znancev.

Vrata se s treskom zapro, le nagelj mi ostane v gumbnici. Motor zarohni, sedaj gremo zares.

»Mimo beži Ljubljana...«

Avtobus se enakomerno ziblje in dež začne udarjati ob šipe. Še vedno ne morem prav verjeti, da gremo, da smo uspeli; pred tednom, ko nas je bil udaril telegram iz Indije, Nanda Devi ni dovoljena, se nam je ekspedicija skoro podrla — stavba, ki so ji spodkopali temeljni kamen: diplomacijo.

Reka. Avtobus se ustavi, s strehe snemamo zavoje naše osebne opreme; danes, še na jugoslovanskem dežju so prestali resnično preizkušnjo o nepremočljivosti.

Motorna ladja Velebit, naš dom za mesec dni. Udobne kabine, izredni ljudje. Komaj nas zapustijo najzvestejši prijatelji, se že uživimo v prijetni ritem ladijskega življenja.

Kakšna izpremema: namesto prekratkih minut v Ljubljani, časa za dolgočasje.

Zaradi vztrajnega dežja ne morejo naše ladje naložiti in tako ostanemo — svetovni potniki — za pet dni kar na Reki.

Se naslednja etapa je le do Splita. Márjan je prvi vrh, ki ga osvoji Jugoslovanska himalajska ekspedicija 1960.

Končno, 23. marca, Velebit zapusti Split. Jugoslavija ostaja za nami, pred nami je široka cesta morjá.

Žal plujemo v negotovost. Le skromne vrhove imamo zagotovljene, dva pet tisočaka v Lahulu: Indrasau in Deo Tibo. Tolažimo se, da gremo na vzhod, kjer »ne« ni dokončna odklonitev. Upamo, da bomo lahko v Indiji dosegli dovoljenje za vzpon na višje gore. Optimisti računajo celo na Nanda Devi.

Morje krog in krog in dan je enak dnevu.

30. marec

Zvonec kliče na zajtrk. Zaspanec, zadnji sem, in preden sem na pramcu, so prijatelji že visoko na jaborih. Vaja za roke: Vzpenjanje po žičnih vrveh. Potem so na vrsti noge; tek po palubi s tovarišem na hrbtu.

Vročina nas skoro prežene v senco. Ležimo na platnu četrtega skladišča, trudimo se, da bi med seboj govorili angleško; pa nam je presmešno. Spravimo se nad študij vseh mogočih in nemogočih vrhov v indijski in zapadno-nepalski Himalaji, za katere bi se morda le še dalo dobiti dovoljenje.

Dan mineva po rednem programu: od kosila do večerje.

Zvečer smo zbrani v vodjini kabini, tarok nam krajša potovanje.

»Telegram za ekspedicijo,« vstopi telegrafist.

»Gotovo spet pozdravi!«

Preberem, še enkrat. Ne morem verjeti.

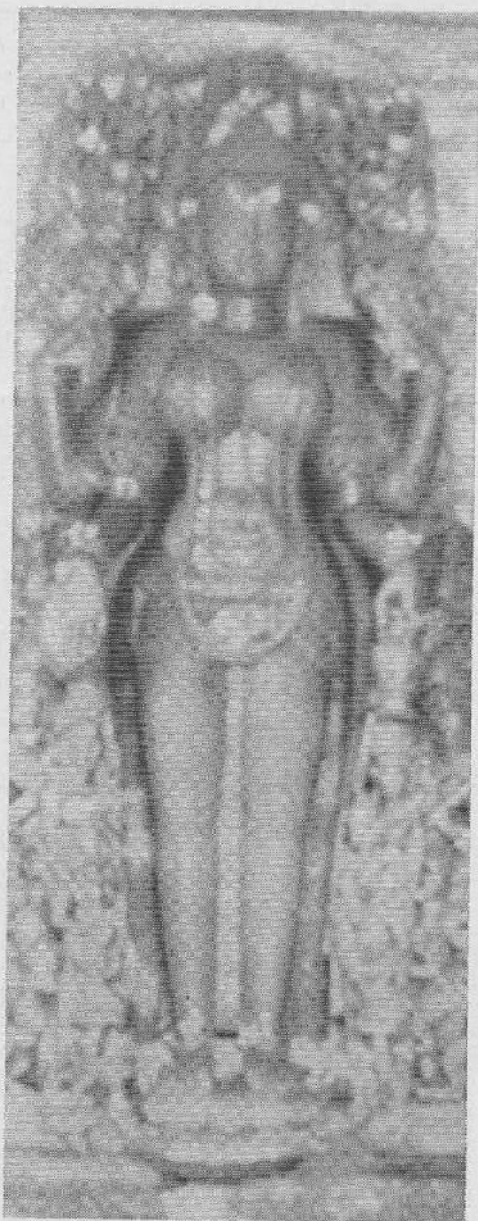
»Indijska vlada odobrila Trisul. Stop.«

Tudi Rdečega morja je enkrat konec in mimo Adena po petih dneh v Arabskem morju dosežemo Karači. Čaka nas zajetna pošta, dodatna literatura o Trisulu.

Sedemtisočak Trisul; s severa je bil že petkrat osvojen, nazadnje z minimalnimi sredstvi; ne more biti dostojna naloga za našo, tako odlično opremljeno in skrbno pripravljeno ekspedicijo. To nam je vsak dan bolj jasno.

Toda ime Trisul — trizob — pove, da ima tri vrhove. Trisul 2 in 3. tako ju krstimo, sta sicer nekaj sto metrov nižja od glavnega vrha, zato pa še neosvojena in ocenjena za nepremagljiva. Vzpon nanju je mogoč le z južne ali zapadne strani; po južnem grebenu, ki lahko ekspedicijo v optimalnih pogojih privede z južne strani na glavni vrh, s severa že osvojeni. Alpinistično in raziskovalsko je to problem prve vrste. To bo naloga za nas.

10. aprila pristanemo v bombayskem pristanišču. Pred nami je indijska carina — strah vseh ekspedicij —, ki smo ji na ekspedicijskem koledarju rezer-

Boginja Nanda Devi

virali 10 dni. Pa izkaže se, da smo Jugoslovani za Indijo le simbol prijateljstva in strogi cariniki nam želijo srečno pot in veliko uspehov že po dveh dneh.

V Delhiju nas čaka kup sporočil. Šerpi Lapka Tensing in Ang Nima nas že od 7. aprila pričakujeta v Ranikhetu. Indijski gost naše ekspedicije, sekretar Himalajskega kluba v Alahabadu Agrawal, nam sporoča, da smo prišli prezgodaj in da je v hribih še preveč snega.

Ubadati se moramo z vzhodnjaško počasnostjo in iz zadrege nas šele reši simpatični zvezni oficir in alpinist kapetan Badhwar. Spremljal nas bo na poti v gore in s svojo prav vojaško, eksaktno razlago položaja ob meji nam pomaga pri zapletenem postopku za dovoljenje za vstop v obmejni pas. Toda formularji še niso izpolnjeni, vodja in zdravnik morata ostati v Delhiju.

Ne moremo verjeti, da so gore še tako zasnežene, odidemo naprej.

18. april

Prodната, s strugami ogromnih hudournikov prerezana ravnina beži mimo nas. Prepočasi nam ropota udarjanje koles ozkotirne železnice, zakaj naravnost pred nami že slutimo senco gora.

Potem vidimo prve gozdove, divja z globokimi dolinami presekana Nizka Himalaja pada v Sivalik. Tako nenadoma in strmo se dviga predgorje iz enolične ravnine, da smo že več kot mesec vajeni samo ravnega obzorja, globoko impresionirani.

Tam zadaj za gozdovi morajo biti snežene gore — Domovina snega: Himalaja. Mrč in oblaki predmonsumskega vremena nam jo zakrivajo.

Zadnja postaja, Haldwani, prav pod hribi je.

Z Zoranom kreneva v mesto. Poiščeva prevoziško podjetje.

»Od jugoslovanske himalajske ekspedicije sva. Potrebujeva dva kamiona do Ranikhetu, ekspedicijska oprema.«

Skoro je urejeno. Šofer iz Haldwanija spretno postavi prvi Chevrolet s hrbtom na naš veliki delhijski tovornjak. Kuliji začno prelagati.

Razdelimo si delo. Aleš in Cic odideta s prvim avtobusom v Ranikhet, da poiščeta šerpi in pripravita prostor za ljudi in opremo. Ostali prevzamemo transport.

Tudi drugi kamion je skoro naložen. Sedem poleg šoferja, motor potegne.

Cesta se tako strmo dviga, da skoro začetim prijetno izpreminjanje klime. Delhijsko peč in haldwanijsko savno izpodriva prijeten veter z gora. Po šesturni vožnji smo pri ranikhetski mitnici. Kaže, da že vsa dolina ve za ekspedicijo, saj nas brez vprašanja napotijo v Nortonov hotel.

Tema je in že od daleč zagledam močno razsvetljeno garažo; ekspedicijske butanske svetilke. Urejajo zaboje s prvega kamiona.

»Ang Nima, Lapka Tensing,« mi predstavi Aleš dvoje senc v temi, »to sta naši šerpi. Izredna fanta sta!«

Potem se vržemo na zaboje, mečemo jih, kot da bi bili iz kartona. Kulija, ki sta najeta za pomoč, sploh ne moreta zraven.

Sedaj lahko končno delamo, začela se je ekspedicija. Ni več neumnega ubadanja z birokrati in čakanja po pristaniščih. In tako prijetno hladno je tukaj!

Naslednje dni izrabimo za urejanje opreme. Velik del zabojev bo ostal v Ranikhetu. Naprej bomo vzeli samo platnene zaboje.

Zadnji kraj, ki ga lahko dosežemo še na kolesih, je Gwaldam. Kapetan Badhwar, ki se nam je bil pridružil v Ranikhetu, vzame na svoje rame angažma vozil do tja.

Vsa oprema je urejena, vojaki kumaunskega regimenta nam spravijo zaboje in samo na Staneta in zdravnika še čakamo. Vsak dan ju kdo pričakuje na avtobusni postaji in nazadnje naš trud le ni zaman. Sedaj je zbrana v Ranikhetu vsa odprava: sedem Jugoslovancev, indijski gost in zvezni oficir Badhwar in obe šerpi. Agrawal se bo pridružil ekspediciji šele čez 14 dni.

Za opremljanje baznih taborišč si želimo najeti 15 Nepalcev, — Dotijev, sezonskih delavcev, ki prihajajo poleti v Ranikhet. Vemo, da nam bodo kot gorjanci laže pomagali; da bodo boljše prenesli višino kot domačini iz okolice Gwaldama.

20. april

Sklenemo delovno pogodbo z ranikhetsko srenjo in po kosilu nas čaka pred hotelom skupina Dotijev.

Kapetan začne izbirati nosače prav po vojaško, kot da bi bili na naboru. Samo najmočnejše in najmlajše. Poglavar Dotijev, že v škotski himalajski ekspediciji preizkušeni vojak Perimal, in šerpi mu pomagajo.

Začnem s popisovanjem.

»Prvi, Perimal!« pokliče kapetan. »Oče?«

»Karam Singh.«

»Naslov?«

»Dhandar. West Destrict.«

Izplačam aro 20 rupij, Perimal povalja prst na blazinici za žig in se »podpiše«.

»Drugi!«

Potem je na vrsti petnajsti, tristota rupija je izplačana.

Naslednjega jutra startata iz Ranikheta dva avtobusa. Strehi sta preobloženi z opremo. V prvem so sahibi, šerpi in Dotijali, v drugem preostala oprema.

Ves dan porabimo za borih 90 km, tako vijugasta in slaba je cesta. Zvečer smo pri bungalowu, prijetnem in udobnem stanovanju gozdarjev, v Gwaldamu.

22. april

Tako neučakani smo, da bi prvič zagledali naš Trisul v vsej njegovi mogočnosti, da še pred dnem zlezemo iz spalnih vreč.

»Bog Indra nam je naklonjen, prelep razgled bo,« pravi kapetan.

Skozi veliki daljnogled na stativu opazujem celotno verigo Trisulov, ki se prebujajo v prvem jutranjem soncu. Kot na dlani jih imam: od trojke do enojke — od Trisula 1 do Trisula 3.

Zapadna stena, ki jo lahko opazujemo, ne kaže nobenih možnosti za vzpon.

Vsa oprema je razpostavljena pred bungalowom. Ang Nima, višinski nosač in kuhar, »tiger«, ker je prekoratil mejo osem tisoč metrov, se vrti po kuhinji. Aleš postavlja jambor z zastavami: Indija, Jugoslavija, Združeni narodi.

Po čaju sedemo na bojni posvet.

»Pred nami je torej dolina Kail Gange, dolina, ki drži na ledenik Bidalgwar, od koder bomo lahko videli južno steno.«

»Saj vendar še ne vemo, ali jo je mogoče preplezati, nekdo mora iti naprej pogledati!«

Gwaldam leži na poti za severni pristop, zato mora del opreme ostati tukaj, za primer, da se nam južni Trisuli popolnoma upro. Preden pa z večino opreme krenemo na ledenik, mora naprej rekognoscijska skupina, ki bo sporočila o možnostih pristopa po neraziskani dolini Kail Gange in ocenila greben Trisulov za preplezljivega ali nepreplezljivega.

Sestavimo dve skupini. Debeljak, Kunaver, Mahkota in Lakpa Tensing s šestorico dotijskih nosačev morajo takoj kreniti ob dolini Kail Gange proti ledeniku. Ostali člani ekspedicije bodo med tem pripravili opremo, najeli sto domačinov za nosače in čez nekaj dni, ko bo rekognoscijska skupina poslala prve novice, krenili za njo.

Tako krene izvidnica na ogled južne stene. Prodiramo po desnem bregu Kail Gange; najpreje skozi vasi in tretji dan utočimo v divjino.

Prebijamo se skozi bambusovo džunglo, namerjamo prvi korak v deželo, kjer še ni hodil nihče pred nami.

Morda pastir ali lovec, raziskovalec gotovo ne!

Naša, desna stran doline, je večkrat zelo strmo presekana s hudourniki in manjšimi rekami. Naporji so iz dneva v dan večji. Nekajkrat se moramo povzpeti čez sedla v višini preko tri tisoč metrov pa se spet spustiti za tisoč in več.

Vsak dan nam je bolj jasno, da je levi breg lažje prehoden. Radijska zveza žal ne deluje in vsake dva dni odpošljemo tekača s pismom vodji ekspedicije, da naj se odloči za levi breg Kail Gange.

Šesti dan pohoda je premagano zadnje sedlo in opoldne smo na praviljčnem travniku, v katerega se strmo izliva morena ledenika. Spet odpošljemo kurirja, odslovimo trojico nosačev, za katere nimamo zadostne opreme. Naslednji dan se povzpemo na višino 4100 metrov, tukaj bo stalo naše prvo bazno taborišče. Dvoje višinskih šotorov, ki jih imamo s seboj, postavimo. Potem hitimo naprej in iz zavoja morene prvič zagledamo vzhodna pobočja južnega grebena Trisulov. Sodimo, da je med drugim in tretjim vrhom mogoče priti na trisulski greben.

Odslovim zadnje tri nosače in pošljem vodji pismo:

Bodoče bazno taborišče I (4100 m)

28. aprila ob 15. uri

Dragi Stane!

Danes smo markirali ledenik do višine 4350 m. Žal so konice vrhov že od jutra v oblakih, od 11. ure naprej pa močno sneži. Kljub temu pa smo videli toliko, da je po našem mnenju, z našo opremo in moštvom mogoče prodreti na južni greben.

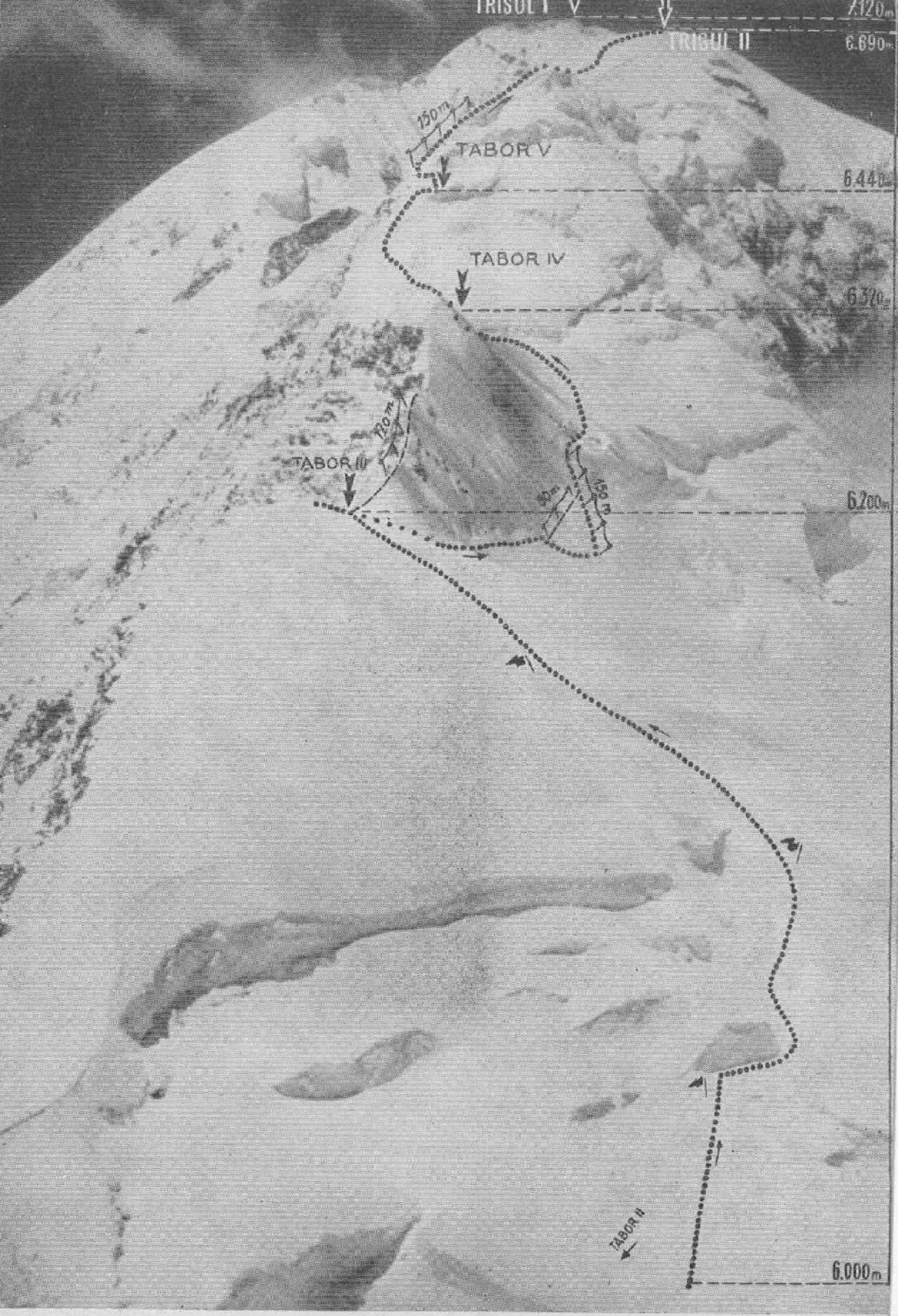
Torej z vso opremo in ekspedicijo na ledenik Bidalgwar.

Radijski sprejemnik — oddajnik žal ne deluje in Ti lahko sporočam le po kurirju.

Nujno pojdite po levem bregu Kail Gange!

Iskrene pozdrave vsi vsem!

Naslednja dneva markiramo ledenik in prodremo prav pod ledeni slap. Dimenzije gora so za nas, vajene Alp, izredne. Ogromni plazovi drve čez stene in končno nam uspe najti mesto, ki je pred njimi popolnoma varno. Tukaj v

kotli med vzhodno in južno steno Trisula pa zapadnimi stenami Taharkota si predstavljamo naše bodoče bazno taborišče II.

Naprej brez pomoči in opreme, ki bo prišla z glavnino, ne moremo.

Vrnemo se k našima šotoroma v bazno taborišče I na moreni. Nad nami se zapeljivo vzdiguje lepi in neprevisoki Baroltholi. Tja si želimo, zakaj prepričani smo, da ne bo le odlična aklimatizacija ampak tudi izredno razgledišče naše bodoče poti. Pa še neusvojen pettisočak je, kdo si ga ne bi želel.

1. maj

Preveč smo bili utrujeni včeraj, zato danes zaspimo. Skoro šest bo, mi pa še pozajtrkovali nismo.

Cic leze iz šotora, gleda Baroltholi in mrmra:

»To bo naš, vrh Prvi maj!«

Prečimo moreno in skoro se začnemo vzpenjati proti sedlu med Tharkotom in Baroltholijem. Srečo imamo, da je sneg ponoči zmrznil in da se na položnih strminah ne udiramo preveč.

Ob 8. uri smo v sedlu. Že nas je ujelo sonce in udiramo se do kolen. Ločimo se v dvoje navez: Lakhpa Tensing in Aleš bosta poizkusila po vzhodnem grebenu, s Cicem pa greva naravnost po strmem snežišču proti vrhu.

Vzpenjava se zagrizeno, zakaj vedno težavnejše dihanje naju močno ovira. Monotono gazenje v breg, obupen dolgčas. Pod snegom spodrsne, led. Kako sva spet bistra. Kar sredi najbolj strmega snežišča morava nataktniti dereze.

Na višinomeru kontroliram najin vzpon:

»Čez streho Evrope, čez višino Mont Blanca sva!«

»V majhnem sedelčku, komaj dve sto metrov pod vrhom se morata združiti poti obeh navez. Prva sva, Aleš in Lakhpe še ni od nikoder. Sedeva v sneg in čakava, pol ure, uro. Začne se oglašati skrb in vse pogostejše kličevo čez rob.

»Nikoli več se ne smemo ločiti!«

Navsezadnje pogledata čez opast. Združeni krenemo proti vrhu. Skala zamenja sneg, strahotno krušljivi gnajs. Zdi se, da se nam bo podrl cel hrib pod nogami.

Ob pol dveh smo zasopli in srečni na vrhu. Tako je strm, da je komaj prostora za četvoro. Ponosni smo: prvi ljudje na Baroltholiju, prvič na višini 5270 metrov.

Sestopamo neverjetno lahko, zdi se nam, da ni nobenih težav. Sedaj nam je šele jasno, da so vse težave pri vzponu izvirale le od redkega zraka.

Aklimatizirati — navaditi se na višino — to mora biti sedaj naša prva naloga.

Medtem je imela glavnina ekspedicije kopico težavnih opravkov v Gwal-damu. Za v gore niso mogli najti primernih nosačev in zato sta morala kapetan Badhwar in Zoran kreniti že dva dni za nami po levem bregu Kail Gange v velike vasi, najemat nosače. Končno so premostili vse težave in 2. maja dosežejo praviljično livado Multhket na začetku morene. S seboj imajo 90 nosačev-domačinov. Zanje je Multhket meja kraljestva bogov in boje se Trisula, orožja boga Šive. Razglasijo štrajk. Izplačati jih morajo. Ostanajo le Dotijali in dvanajst nosačev iz zadnje vasi pod gorami. Tudi rekognoscijska skupina sestopi iz baznega taborišča na enodnevni počitek na Multhket.

Do 7. maja je vseh 90 tovorov — platnenih zavojev s trojnimi stenami, ki so bili umerjeni in stehani za nosaške hrbte že v Ljubljani — na koncu travnate morene, v baznem taborišču I.

Sahibi uredijo bazno taborišče II.

V službi ostanejo le še Dotijali in opremljeni s sončnimi očali in čevlji nosijo tovore po ledeniku iz prve v drugo bazo. Ves dan se potijo na snegu in le prenočujejo v travi.

Končno se preselimo v bazo II in le Zoran in kapetan še ostaneta spodaj, da nadzirata Dotije.

9. maj

Danes smo prinesli zadnja bremena v bazo II.

Postavimo šotore za spalnice in na višini 4600 metrov zraste naše veliko naselje, dom za mesec dni.

Želimo ga kar najbolje opremiti; sem bomo hodili počivat, tukaj bomo morda ujetniki viharjev dolge dni. Veliki šotori z dvojnimi stenami, udobne ležalne blazine, spalne vreče, ki jih imamo toliko, da lahko ostanejo v posameznih taborih, to je naš konfort.

Oh treh odidemo Cic, Stane in jaz na ogleda za bodoči tabor I. Še nekaj sto metrov gremo po ledeniku, potem pa zavijemo na levo med serake ledenega slapu, ki pada iz sedla med Trisulom 2 in 3. Vrhnji del slapa je izredno izpostavljen lavinam in lomečim se ledenim odlomom. Komaj jih obsije prvo sonce, že začno grmeti in le ponoči je tukaj razmeroma varno. Zato mora biti naš bodoči tabor I varno prenočišče za ponočne karavane na sedlo.

Lovimo se med seraki in skoro mrači se že, ko zagledamo pod stometrsko skalnato stopno varno zatočišče pred plazovi. Samo strm vzpon še na višino 5130 metrov in že smo za ogromnim napihom pod velikanskim skalnatim previsom, ki nas sprejme v varno okrilje.

10. maja zavrnamo napih pod previsom v ploščad za dva šotora. Postavimo tabor I. Pri opremljanju nam lahko prav do zadnje strmine pomagajo Dotije. Prav vsi, razen bolnega zdravnika, imamo s taborom I dela čez glavo. 11. maja ostanemo v taboru I. za naskok na sedlo. Ko se Tensing vrača v bazo II, ga skoro ujame velikanski ledeni plaz. Le za nekaj minut uide ogromnim ledenim masam. Gora nas je opozorila!

12. maj

Noč je še, ko zlezemo iz ozkih višinskih šotorov v taboru I. Slabo smo prespali, saj še nismo navajeni na redek zrak in vso noč se nam je zdelo, da nas bo zadušilo.

Navežemo se, prižgemo čelne svetilke. Drug drugemu se zdimo kakor rudarji, ki bodo začeli kopati led. Mraz je in sneg je zmrznjen in trd. Dereze hreščijo in strma pobočja in prečnice ostajajo za nami.

Jutranji hitri vzpon postaja zaradi sonca in višine vedno bolj počasen. Utrujeni smo in dvajsetkilski nahrbtniki so skoro neznosno breme.

Zasekam prve stopinje v strmi ledeni skok. Že morajo na pomoč ledni klini in naklonina postaja, tudi za Alpe, spoštljiva. Vedno težje plezanje je, z ogromnim nahrbtnikom in ob redkem zraku. Pritrdim 60-metrsko nylonsko vrv, tovarišem bo že lažje.

Pod serakom — višina 5740 m — zavarujemo tovore. Plaz pred nami je že odklan in vemo, da ga bo opoldansko sonce sprožilo. Moramo se umakniti, sestopimo.

Vreme postaja v naslednjih dneh vsak dan slabše. Okrog poldneva se zaoblaci, popoldne in zvečer sneži. Vsako jutro imamo vsaj 15 cm novega snega. Zasneženi šotori v bazi nudijo zimski videz.

Prva pot na sedlo nas je dodobra opozorila. Vemo, da je objektivno izredno nevarna in da to nevarnost čim bolj zmanjšamo, se odločimo za izključno nočno napredovanje. Toda v taboru I imamo le štiri ležišča; na sedlo gredo tako lahko hkratu le štirje ljudje. Razdelimo se v dve skupini.

Drugo prenočevanje v taboru I bi bilo skoro usodno. Nastopila je odjuga in ogromni talni plazovi sčežjo do nas pod previs. Le zares izjemna lega taborišča I nas reši. Seveda na vzpon naprej še pomisliti ne upamo. Ujeti smo v baznem taborišču in optimistične prognoze, ki smo jih še pred dnevi tako na široko razglašali, se razblinjajo v nič.

18. maj

»Koliko teže je danes kot zadnjič!« pravim, ko se zapodim v strmi žleb nad taborom I. »Komaj ena po polnoči je, pa že tako slab sneg.«

Vrv, ki smo jo bili pri prvem vzponu obesili čez ledeno stopnjo, mi raztrgano visi naproti. Ledeni plazovi so jo bili razsekali, še sreča, da je na najtežjem odseku ostala cela.

Dvakrat se moramo vračati po tovore, ki smo jih zadnjič deponirali, in šele zvečer imamo postavljena dva višinska šotora, taborišče II. Pod veliko ledeno steno sta postavljena, 5980 m je višina. Nad nami kraljuje ledeni kolos Trisula III.

Staneta se loteva bolezen in zato bova s Cicem jutri sama poizkusila naprej.

19. maj

Notranja stena šotora je pokrita z debelo plastjo sreža, z zmrzlim dihom prejšnje noči.

Oblečeva se, naveževa, začneva z vzponom čez nevarne mostove in razpoke proti Trisuli 2. Z grebena sestopiva nazaj v sedlo. Na najnižji točki, na koti, ki je označena na zemljevidu, preveriva višinomera, 6008 metrov.

Greben je zelo strm, s sneženo opastjo na eni in kložo na drugi strani. Pod nama se blešči požled. Dereze, ledni klini in oklo cepina so nama v oporo.

Samo štirideset metrov težav naju loči od lažjega sveta, že se vidi na vrhu Trisula 3, pa morava zaradi preteče klože odnehati.

Vrneva se in ko psihična napetost popusti, šele opazim, da so mi noge skoro zmrznile. Šele dolgotrajno gibanje spet požene kri vanje. Sestopiva v tabor II in skupaj s Stanetom in Ang Nimo se moramo vrniti v bazno taborišče. Prostor moramo napraviti naslednji skupini, ki pride za nami.

Tovorniki morajo še dvakrat na sedlo, vsi plezalci in šerpe, le vodja in zdravnik zaradi bolezni ne moreta sodelovati. Indijski gost kapetan Badhwar se vključi v naše karavane in nosi z nami v tabor II. Drugi Indijec, Agrawal, je žal le raziskovalec in tehničnim težavam ledenega slapu ni kos.

Vsak dan je slabo vreme in napredujemo počasi. Šele 23. maja nama s Cicem uspe v strašnem vetru in žal brez taborne opreme prodreti v sedlo pod strmim grebenoma Trisul 2 — tukaj bo bodoči tabor III.

Potem vihar zajame vso ekspedicijo in nas priklene v višinske tabore. Aleš, Marjan, Zoran in Lakhpa Tensing so v taboru II in III, Cic, Ang Nima in jaz pa v taboru I. Četvorica kljub viharju postavi tabor III, Marjan in Zoran večkrat neseta tovore vanj, Aleš pa z Lakhpo Tensingom za ceno velikanskih naporov

poizkuša nadelati greben nad taborom III; vreme in razmere mu ne dovolijo. V ledenem slapu noč in dan grmijo plazovi in iz tabora I se ne moremo ganiti. Končno se vreme toliko popravi, da lahko zgazimo novo zapadli sneg do taborišča II. 29. maja so zbrani vsi za vzponc sposobni člani ekspedicije v taboru II na sedlu. Dolgo pretehtavamo, ali naj se odločimo za takojšen napad proti vrhu ali nam še manjka opreme. Izkáže se, da mora četvorica iz sedla nazaj v bazo po nove tovore.

Skupaj z Ang Nimo in Cicem razširimo tabor III in 1. junija nama uspe premagati izredno strmo pobočje nad taborom III — njegov greben je bil Aleš zaman naskakoval — in prodreti na višino 6320 metrov, do ploščadi, kjer bo stal bodoči tabor IV.

2. junija se Cica loti zahrbtna bolezen. Žalostna morava ugotoviti, da mora takoj sestopiti v dolino. Ang Nimo pustiva v taborišču II, se v sedlu srečava s trojico, ki je pravkar prispela iz baze II, in nadaljujeva sestop.

Cica zapustim nad taborom I. Sestopi v bazno taborišče II in skupaj z drugimi, ki so na ledeniku naprej v bazno taborišče I.

Medtem se moram sam povzpeti čez ledeni slap in ob 13. uri ujamem ostale na gori v taboru II.

Trije alpinisti, Beláč, Aleš in jaz in obe šerpi prespimo v taboru II.

3. junij

Čakati moramo, da nas doseže sonce. Stopiti mora led, s katerim je zasiđran šotor v taboru II, ki ga želimo podreti in vzeti s seboj.

S težkimi tovari šele opoldne dosežemo tabor III. Le kratek počitek si dovolimo. Že zajamejo megle Trisul 3 in vemo, da bo najpozneje čez dve uri snežilo. Toda le pičle zaloge hrane še imamo in ne smemo izgubiti niti dneva. Gremo naprej.

Prečimo ob robni poči, mimo prečnice, ki nama je pred dnevom s Cicem zadala toliko težav. Z Alešem napredujeva naravnost v pobočje, zveževa 150 metrov vrvi in jih napneva.

Koliko truda je treba, da potegnemo za seboj nahrbtnika. Sneži in megla duši glasove, komaj dopoveva Marjanu in šerpam, da lahko pridejo za nama.

Skupaj smo. Markirne zastavice nam kažejo pot naprej in pozno popoldne dosežemo ploščad za veliko razpoko, ki požira plazove iz Trisula 2. Vse vrvi, ki jih imamo, zvežemo in Marjan lahko s šerpoma varno sestopi v tabor III.

Ostaneva sama. Vedno močnejše sneži in veliko težav imava, preden postava šotor — tabor IV.

4. junij

Čakati morava na Marjana in šerpe, zakaj vse vrvi smo bili porabili za včerajšnji sestop. Prelesto jutro je. Nad nama ogromne opasti pod vrhom Trisula 2, globoko pod nama Trisul 3, še nižje v mraku noči ledenik in bazna taborišča, na obzorju pa najromantičnejša gora sveta Nanda Devi.

Cepprav tovarišev še ni, ne smeva zapravlјati vremena. Zagaziiva v deviška pobočja in snežene zastave na grebenu naju skoro sprejmejo vase. Toliko razpok in ledenih previsov je v vzhodnih pobočjih, da morava čez greben v zapadno steno. Skalnatí stebri sredi fantastično strmega ledu in že sva na školjkasti opasti, osamljeni terasici sredi kraljestva gravitacije. Že spet sneži. Naklonina

pa je nad nama tolikšna, da na napredovanje brez fiksne vrvi niti pomisliti ne smeva.

Vrneva se v tabor II. Tukaj je že postavljen še drugi šotor, Marjan spi v njem. Šerpi sta sestopili nazaj v tabor III.

Ob brnečem kuhalniku sklenemo, da poizkusiva jutri napad, Marjan pa nama bo s šerpama kril umik. Postavil bo še eno višinsko taborišče, tabor V na školcasti opasti.

5. junij

Še pred dnevom brni kuhalnik. Čevlji so, kakor vsako jutro, zmrznjeni in mnogo truda je treba, da jih obujem. Zunaj mora biti najmanj 20 pod ničlo, saj je šotor na debelo pokrit z ivjem.

Toplo se napraviva: troje hlač, čez srajco in pulover še puhasto jopo in vetrovko, čez trojne višinske čevlje še puhaste škornje. S seboj imava vso opremo za bivakiranje, kuhalnik, hrano in 150 metrov fiksne vrvi.

Sprejme naju strupen mráz in 10 cm novega snega. Ogromna fronta oblakov zardeva v jutranjem soncu. Vsak dan nam je bliže, danes je že nad Tharkotom.

Ali je to res že monsum, kot pravi Lakhpa?

Pot, ki sva jo opravila včeraj, nama je domača in vsaka markirna zastavica, ki ostaja za nama, je poseben spomin.

Prvi raztežaj na najbolj strmem grebenu je za menoj. Na vrsti je Aleš. Začne se mu udirati in kloža doni kakor zvon. Oba sva sključena pod težo nevarnosti, da se bo splazilo.

V naslednjem raztežaju se rešim v vzhodno pobočje in šele na stojišču v ledeniški razpoki si upam glasno zadihati.

Za nama ostane pripetih 150 metrov vrvi.

Kmalu je konec dobrega snega, spet se udirava, gaziva.

Vsak korak navzgor predstavlja takšno težavo, da bi za vsakim najraje počival. Zato se vkleneva v delavnik 25 korakov, ki jim sledi nedelja. Kakšno olajšanje je, ko zmanjka vrvi, ko moraš čakati na prijatelja. Potem te zamenja. Po gazi je možno napredovati mnogo laže.

Tako duševno napeta sva, saj plavava v pršiču med nevarnostjo opasti na grebenu in kložastega plazu, da ne opaziva, kako se je vreme poslabšalo.

Končno sva 90 metrov pod vrhom Trisula in nobenih tehničnih težav ne vidiva več pred seboj tja do Trisula 1. Toda vreme se je poslabšalo tako močno, da ne moreva tvegati poti do Trisula 1. Opremo pustiva, pa kljub temu še debelo uro rabiva za zadnje metre.

Končno Aleš dvigne v zrak ledno kladivo in pulico, nobene vzpetine ni več pred njim, na katero bi se lahko povzpeli. Trisul 2.

»Pol dvanajestih je« pravim »in višinomer kaže natanko po karti, 6690 metrov.«

Razvijeva zastave: Indija, Jugoslavija, OZN.

»Preveč sem utrujen, da bi bil lahko vesel!«

Megla se izpreminja v oblake, sneži. Ne vidiva niti dvajset metrov predse, pa vendarle gledava vedno, v eno samo smer. Tja, kjer se daleč od naju pne v nebo vrh Trisula 1. Tja si želiva!

Eliev ogenj nama šviga iz las, ko sestopava. Tam, kjer je pripeta vrv, srečava Marjana in šerpi in skupaj se vračamo.

Med tem so v baznem taborišču vsi ostali člani odprave zboleli. Nobenih karavan ni bilo več za nami v sedlo in tako smo morali naslednjega dne ugotoviti, da smo brez zaledja, brez hrane, in da bi bil nadaljnji vzpon proti Trisulu I preveč tvegan. Postavljeno pustimo taborišče V, menimo, da se čez nekaj dni vrnemo za končni napad.

Poderemo tabor IV, sestopimo do šerp v tabor III.

Dobro prespano noč v taboru II in ostanki hrane nam vrnejo toliko moči, da se 7. junija odločimo na vzpon Trisul 3. Vemo, da moramo za sestop čakati ves dan in da nameravani vzpon ne predstavlja nobene izgube časa za zadnji naskok na Trisul 1.

Ob pol dveh zasadimo jugoslovanske zastave na do takrat neosvojeni Trisul 3.

Ponoči ob luninem svitu sestopimo v bazno taborišče in opolnoči poročamo vodji o opravljenih vzponih.

Monsum, četvorica bolnikov v odpravi in doseženi uspehi narekujejo vodji, da se odloči za sestop v dolino.

9. junija zapusti odprava bazno taborišče I.

Troje premaganih deviških vrhov ostaja za nami.

Sestopamo po dolini Kail Gange. Vsak dan smo premočeni do kože in jasno nam je, da se je vreme končno veljavno pokvarilo in da je bil oni prelestni dan na Trisulu 3 darilo.

Jutra pa so še vedno jasna, ni še nastopil pravi monsun, samo njegovi znanilci nas srečujejo.

In vsako jutro lahko iz taborišč iz vlažne džungle, da le malo razgrnemo bambus, opazujemo naše vrhove. Rdeči vrhovi Šivinega orožja, ki smo jim bili iztrgali zadnjo skrivnost.

Pa vendarle, zadnja zagonečka je še vedno ostala: oni mali košček poti med obema že osvojenima vrhovoma, Trisulom 2 in Trisulom 1.

Ljudje ne bodo mirovali, dokler ne bodo spoznali tudi njo!

RÉSUMÉ

La première expédition Yougoslave à l'Himalaya avait le désir de conquérir le Nanda Devi à l'Himalaya de Koumaon. La montagne est située dans la zone de la frontière entre les Indes et la Chine et c'est pourquoi que son ascension n'a pas été permis. En échange pour Nanda Devi le gouvernement des Indes proposa deux cinqmilles à Lahoul: Indrassau et Deo Tiba.

L'expédition a été tout prête à partir et pour cela elle quitta Ljubljana le 16 mars malgré ces buts modestes. Il y avait 7 membres de l'équipe: le chef Kersnik, le docteur Robič, puis Keršič, Debeljak, Kunaver et Mahkota. L'équipe a été accompagnée par le journaliste Jerin. Elle voyageait sur le bateau yougoslave de transport Velebit. Elle ne parvint à Bombay que le 10 avril. Sur le bateau l'expédition obtint la nouvelle, que les efforts diplomatique ont été couronnés de succès et que le

gouvernement des Indes avait permis l'ascension de Trisoul. Le sommet de Trisoul I étant déjà quatre fois atteint du côté nord, l'expédition prit décision d'y aller par la crête sud des Trisouls, qui permettait l'ascension des sommets pas encore conquis Trisoul II (6690 m) et Trisoul III (6170 m) et, dans d'excellentes conditions, peut-être aussi l'ascension de Trisoul I par le côté sud. La crête sommitale de Trisoul III jusqu'à Trisoul I mesure dans les 4600 m de longueur et dépasse toujours les six mille mètres.

Le 20 avril l'expédition entière se rassembla à Ranikhet, où l'officier de liaison le capitaine Badhwar et deux sherpas le sirdar Lakhpa Tensing, le «tigre» Ang Nima et l'hôte de l'expédition S. P. Agrawal rejoignirent les alpinistes yougoslaves.

A Gwaldam, dernière station, atteinte par les communications, l'expédition se divisa en deux groupes: l'équipe de recherche, qui devait explorer l'accès le plus facile jusqu'au glacier Bidalgwar et établir les possibilités d'ascension dans la face est des Trisouls, et le groupe principal, qui devait organiser le transport des 3000 kg d'équipement jusqu'à la montagne.

Après une marche d'approche de six jours le long de la rive droite de Kail Ganga l'équipe de recherche atteint le glacier Bidalgwar et le 28 avril établit la location du camp de base I, toujours encore sur la morène du glacier. Le jour suivant on se met à marquer le glacier jusqu'à l'altitude de 4600 m, jusqu'au camp de base II et on est d'avis, qu'on puisse par la chute de glace, coulante du col entre les Trisouls III et II, atteindre la crête sud des Trisouls. On fait savoir cet avis au groupe principal et le 1 mai les cordées Mahkota—Debeljak et Kunaver—Lakhpa Tensing atteignent le sommet de Baroltholi (5270 m), vierge jusqu'alors. On a fait l'ascension de ce sommet pour s'y acclimatiser et pour examiner la face est des Trisouls.

Le 2 mai le groupe principale lui-aussi atteint par la rive gauche plus facile de Kail Ganga la morène du glacier Bidalgwar. Ici cent porteurs de la vallée s'épouvaient des dieux et quittent l'expédition, à laquelle restent pour porter les charges seulement 15 Dothiales, qu'on avait engagé à Ranikhet.

Le 6 mai le camp de base I est enfin installé sur la morène du glacier Bidalgwar à l'altitude de 4120 m.

Les porteurs Dothiales aident alors à équiper le camp de base II (4600 m), au bout du glacier Bidalgwar. Finalement les tentes de vallée au camp de base sont erigées et le même jour encore, le 9 mai, Kersnik, Debeljak et Mahkota trouvent l'emplacement pour le camp I, protégé par un grand surplomb rocheux dans l'écoulement de la chute de glace en altitude de 5130 m.

Dès que les premiers rayons de soleil éclairent la chute de glace, les avalanches commencent à envahir et par conséquence on ne peut avancer du camp I vers le haut que pendant la nuit. Munis des lampes frontalières les grimpeurs quittent alors déjà à une heure de matin le camp I. Ce n'est que la troisième tentative de pénétrer au col, qui réussit et, le passage le plus difficile sur la chute ayant été assuré à moyen de 60 m de corde fixe, le 18 mai Kersnik, Debeljak, Ang Nima et Mahkota installent le camp II (4980 m).

Trois fois encore les alpinistes eux-même doivent porter au lieu des sherpas jusqu'au camp II, pour que Keršič—Kunaver et Tensing puissent le 26 mai installer le camp III (4200 m). La crête très difficile, qui y suit, repousse toutes les tentatives après qu'on a fixé sur elle déjà 150 m de cordes.

Le 30 mai les alpinistes sur la montagne s'échelonnent et Debeljak et Mahkota décident de ne pas poursuivre les tentatives sur la crête, mais d'avancer sur la pente

est au-dessus du camp III. Le 1 juin on équipe le passage de 90 mètres de corde fixe et on atteint l'altitude 6320 m, l'emplacement de futur camp IV. Debeljak tombe malade et il doit rejoindre Kersnik, Robič et Jerin, malades eux-aussi, au camp de base I. Il descend avec Mahkota jusqu'au camp I. Dans la chute de glace ils rencontrent le groupe, qui va prendre leur poste sur la montagne. Le même jour Mahkota remonte tout seul la chute de glace et tous les alpinistes en bonne forme Keršič, Kunaver, Mahkota et les deux sherpas Lakhpa Tensing et Ang Nima sont réunis maintenant au camp II. Depuis le 8 mai déjà il n'y a pas un jour, où il ne neigeât pas, ce qui empêche tout avancement énormément. Le 3 juin on installe le camp IV. Le 5 juin Kunaver et Mahkota atteignent à midi le sommet Trisoul II (6690 m) en plein bourasque de neige et dans une atmosphère, chargée d'électricité. A cause du très mauvais temps ils ne peuvent pas continuer l'ascension prévue vers le Trisoul I et ils descendent du sommet au camp V (6440 m), que Keršič avec les deux sherpas avait installé pour assurer leur retraite.

Une bonne moitié d'équipe étant malade, les nouvelles charges et la nourriture ne peuvent plus affluer à la montagne et les hommes doivent renoncer.

Le 6 juin ils atteignent le camp II. Comme ils ne peuvent pas s'aventurer de jour dans la chute de glace, ils profitent du temps libre. Le 7 juin la cordée Mahkota—Kunaver—Keršič après une escalade très difficile en glace atteint le sommet Trisoul III (6270 m).

Le même jour ils parviennent au camp de base II. Pour raison du danger imminent et à cause des maladies, l'expédition décide le 9 juin de descendre.

La récolte de l'expédition sont les expériences himalayennes des plus précieuses pour la première expédition yougoslave, et trois sommets à l'Himalaya de Koumaon, conquis pour la première fois.

Odšli smo v Himalajo

STANE KERSNIK

Da smo se odločili za ta del Himalaje, ki je na indijskem ozemlju, so prav gotovo narekovale dobre prijateljske vezi, ki jih imamo z Indijo. Naša želja je bila, da vzpostavimo tesnejše stike med jugoslovanskimi in indijskimi planinci odnosno njihovo organizacijo. Po naši ambasadi v New Delhiju smo začeli iskati stike s himalajskim komitejem v Alahabadu. Stik je bil vzpostavljen, začeli smo s korespondenco in iskali vse mogoče podatke o potovanju po Indiji. Kot enakovrednega člana odprave smo povabili tudi indijskega alpinista, s katerim smo si tudi dopisovali še pred našim odhodom, tako da smo po njegovih merah zanj izdelali tudi vso potrebno opremo.

Ker smo bili s časom kar precej na tesnem, smo morali hiteti. Naš cilj je bil Nanda Devi skoro do zadnjih dni pred odhodom naše ladje. Iz različne literature smo morali nabirati najosnovnejše podatke o opremi, prehrani, najemanju šerp in nosačev itd. Že nekajkrat smo pisali, da je bila skoro vsa oprema izdelana v naših podjetjih in da so bile le malenkosti uvožene. Ne bom našteval

težav in ovir, na katere smo šestokrat naleteli, pa naj si bo pri domačih podjetjih ali pa pri uvoznikih, skratka, gladko je le malokje šlo. Pa vendar smo napolnili skladišče po seznamu najrazličnejše opreme in prehrane. Priprave so šle h koncu. Treba je bilo samo napolniti večje število zabojev in jih odposlati v reško lukco. Sredi najbolj mrzličnih priprav nas ko strela z jasnega udari brzojavka iz Beograda: »Ne mislite na Nanda Devi, je odklonjen!« Samo malo smo posedeli pa takoj obvestili o tem naš Himalajski odbor. Nov predlog za nekaj novih vrhov v tem delu Himalaje je bila hitra odločitev. Po dobrih osebnih zvezah smo v rekordnem času informirali indijskega ambasadorja v Beogradu o naših novih predlogih. Le nekaj dni pred odhodom naše ladje smo dobili odobrenje za dva vrha v južnem delu Himalaje v pokrajini Lahul. Čeprav nezadovoljni s tako odločitvijo, se je celotni Himalajski odbor strinjal, da gre odprava na pot.

Na pot smo odšli z vso opremo in hrano, kot smo jo pripravili za naš prvi cilj Nanda Devi. Vožnja po morju je sicer precej dolga, toda v udobnih kabinah in ob dobri postrežbi se vse to lahko zdrži. Po 24 dneh smo končno le stopili na indijska tla, vroča indijska tla. Redki so potniki s tako prtljago po vsebini in teži! Seveda smo se razlikovali od domačih prebivalcev tudi po obleki in barvi. Ni manjkalo radovednežev in nabiralcev bakšiša. Ta dan je bila v Bombayu vsa ročna tehnika močno zaposlena, ker je morala nadomeščati ves transportni motorni promet. S takim transportom se je končno tudi naša krama znašla na carini. Začele so se običajne ceremonije, kot jih pač vsaka carina hoče imeti, ponekod gre bolj lagodno, drugod bolj ekspeditivno, cilj vseh carin pa je enak. Kot povsod je tudi v Indiji poznanstvo dobrodošlo. To pot je odigrala veliko vlogo Jana Dular, žena zastopnika Intertrade, ki nam je zgladila pot povsod, kjer se je kaj ustavilo. Tudi naš konzulat v Bombayu nam je bil v veliko pomoč. Tako smo lahko že v rekordnem času — po dveh dneh — nadaljevali pot proti New Delhiju. Ekspresna vožnja je trajala le 27 ur. Na postaji nas je pričakal naš veleposlanik Dušan Kveder in nekaj uslužbencev ambasade. Organizirali so nam prevoz do hotela, kjer smo se nastanili za nekaj dni. Do tedaj smo še vedno na tistem upali, da nam bodo mogoče le dovolili vzpon na naš prvi cilj Nando Devi. Kmalu pa nas je naš veleposlanik podrobno informiral, da ni o tem več govora in da se je treba dokončno urediti za Trisul.

Ze naslednji dan smo se oglasili pri indijskem ministrstvu za zunanje zadeve in predložili načrt z dvema variantama vzpona na Trisul — to je z južne in severne strani. Seznanili smo se tudi z indijskim kapetanom, ki naj bi šel z nami kot zvezni oficir. Kasneje nam je povedal, da gre z nami kot alpinist in ne kot zvezni oficir in da nam je na razpolago pri organizaciji transporta in zadev z lokalnimi oblastmi. Za že omenjenega indijskega alpinista pa se je kasneje izkazalo, da je le raziskovalec in se je v glavnem samo temu posvetil, kolikor je pač imel volje za to.

Po nekaj dneh smo s pomočjo našega veleposlaništva dobili vse potrebno in odšli na pot do turističnega naselja Ranikhet. Tam sta nas že čakali dve šerpi in nekaj profesionalnih nosačev. V pičlem dnevu vožnje z avtobusom smo zaključili s komunikacijskimi sredstvi in se začasno naselili v naselju Gwaldam. Naš indijski gost kapetan je že prevzel nalogo, da pripravi potrebno število nosačev. Ostali smo pripravljali tovore za nadaljnji transport. Odšla je na pot prva skupina, ki je imela nalogo ugotoviti primeren prehod za prenos težkega tovora do ledenika Bidalgwar. Ze naslednji dan je odšla druga skupina, ki pa je že imela bolj ugodnejše podatke za dolino Kail Gange. Po nekaj dneh smo odšli še z glavnim transportom opreme in prehrane po dolini Kail Gange do naselja Ghes, v višini 2000 m. Zopet novi nosači, domačini, zamenjajo nosače prve etape,

ki je trajala dva dni. Po nekaj urah hoje iz Ghesa smo zapustili še zadnje naselje Himmi in usmerili dolgo kolono nosačev preko 3500 m visokega vrha Donth. Po treh dneh hoda smo bili v podnožju ledenika Bidalgwar. Domačini so se le težko odločili, da so prišli do tu, v kraj, kjer bivajo njihovi bogovi, od tu naprej pa za nobeno ceno niti koraka več. Ostali so nam le profesionalni nosači, s katerimi smo skupno prenašali tovore do prve in dalje do baze II.

Mnogo več bi moral napisati o vsej organizaciji, saj je bilo z njo veliko dela, prav tako o ljudeh-domačinih, s katerimi smo bili skupaj, o njihovem načinu življenja ter pokrajini, ki smo jo prehodili.

Vse to in še marsikaj drugega pa bo napisano v knjigi, ki bo izšla v prvi polovici leta 1961 in bo govorila o prvi jugoslovanski himalajski ekspediciji.

Trisuli in pol do njih

ALES KUNAVER

Gorski hrbet Himalaje se razteza skoro 3000 kilometrov daleč v obliki loka, rahlo izbočenega proti jugozapadu. Nekje skoraj v sredini tega loka, kjer se stikajo Indija, Tibet in zapadni del Nepala, leži področje Kumaun, ki zajema okoli 300 kilometrov dolg pas vzdolž Himalaje, po širini pa vse območje od najvišjih gorskih hrbtov, ki hkrati predstavljajo tibetsko mejo, pa na jug do začetka severne ravnine Gangesa. Politično pripada to področje Hindustanu ali točneje njegovi federalni državi Uttar Pradesh. Upravno se deli Kumaun v dve provinci: Almoro in Gahrwal. Dominantna gorska skupina je tu venec vrhov okoli Nanda Devi, ki je hkrati tudi najvišji vrh Indije. Teritorialno je ta gorska skupina razdeljena med obe provinci, tako da pripada vzhodni del z Nanda Devi v provinco Almoro, zahodni z Dunagirijem in Trisulom pa v Gahrwal.

Prečni profil preko tega dela Himalaje je hkrati identičen s potjo naše ekspedicije in si ga zato oglejmo začenši z ravnino Gangesa. To zapuščamo v višini 200 metrov. Iz naplavljenе ravnine se vzdiguje predgorje Hills popolnoma brez prehoda kot gore iz morja v več vzporednih vzdolžnih hrbtih, ki po kakih 50 kilometrih dosežejo največjo višino okoli 2000 metrov. V tem pasu

leže večji kraji kot Almora, Naini Tal in Ranikhet. Ti kraji se odlikujejo z zelo zmerno klimo in bujnim rastlinjem, zato tu bivajo preko vročega poletja mnogi prebivalci iz nižin. Teren se od tu polagoma spušča proti severu in se v najnižjem pasu spusti do okoli 1000 metrov nadmorske višine; pri tem pa je osnovna hribovita oblika terena, ostala neizpremenjena. Skozi najnižji del predgorja si utirajo pot nekatere večje reke in naš prerez tu prečka dolino Pindarija, ki zaključuje predgorje s precej urejenimi prometnimi zvezami in se začne predel visoke Himalaje. Osrednji visoki greben Himalaje je tu pomaknjen relativno precej proti jugu in je izoblikovan kot zaprt venec vrhov okoli Nanda Devi. Na južni strani štrle iz venca krajši gorski hrbti: Nanda Kot, Maiktoli, Tharkot in veriga Trisulov. Trisul 1 je jugozapadni vogalni vrh v osnovnem gorskem vencu, višine Trisuli 2, 3 in 4 pa slede naravnost na jug.

Kot gorski hrbti Kumauna so orientirane tudi glavne doline v smeri vzhod-zahod in le na nekaterih mestih so si reke izbrusile prehod proti jugu. Posebno vrsto dolin pa predstavljajo tiste, ki ločijo že omenjene južne izrastke glavne gorske skupine. Vse te doline začenjajo ledeniški jeziki in se spuščajo proti jugozahodu k dolini Pindarija, ki združuje njihove vode. Nas najbolj mika dolina Kail Gange, ki jo začneja 4700 metrov visok kotel med verigo Trisulov in Tharkotom. Kotel zapolnjuje ledenik Bidalgwar, čigar zgornji del teče natanko v smeri sever-jug in se po kakih šestih kilometrih obrne proti jugozahodu v smer doline Kail Gange. Reka si je izdolbla globoko ostro dolino, ki ne kaže nikakih poprejšnjih znakov ledeniškega delovanja. Zato imajo vse himalajske doline izrazit »V« profil s pogostimi soteskami in vintgarji, predvsem v zgornjem toku. Stranska pobočja so zelo strma in močno razrita od erozije, ki je v monsunskih dobach izredno močna. Skoraj pravilo je, da poti ne sledijo tokovom rek, ampak so izpeljane visoko v stranskih pobočjih. To velja prav tako za dolino Kail Gange, posebno za njeno orografsko desno stran, kjer se je gibala izvidnica naše ekspedicije. Samo v zadnjem delu poti je bilo treba prečiti pet visokih in več manjših stranskih grebenov, ki so dosegali višine preko tri tisoč metrov. Na nasprotnem bregu je glavna skupina imela sicer lažjo pot; največji vzpon pa kljub temu presega tri tisoč metrov.

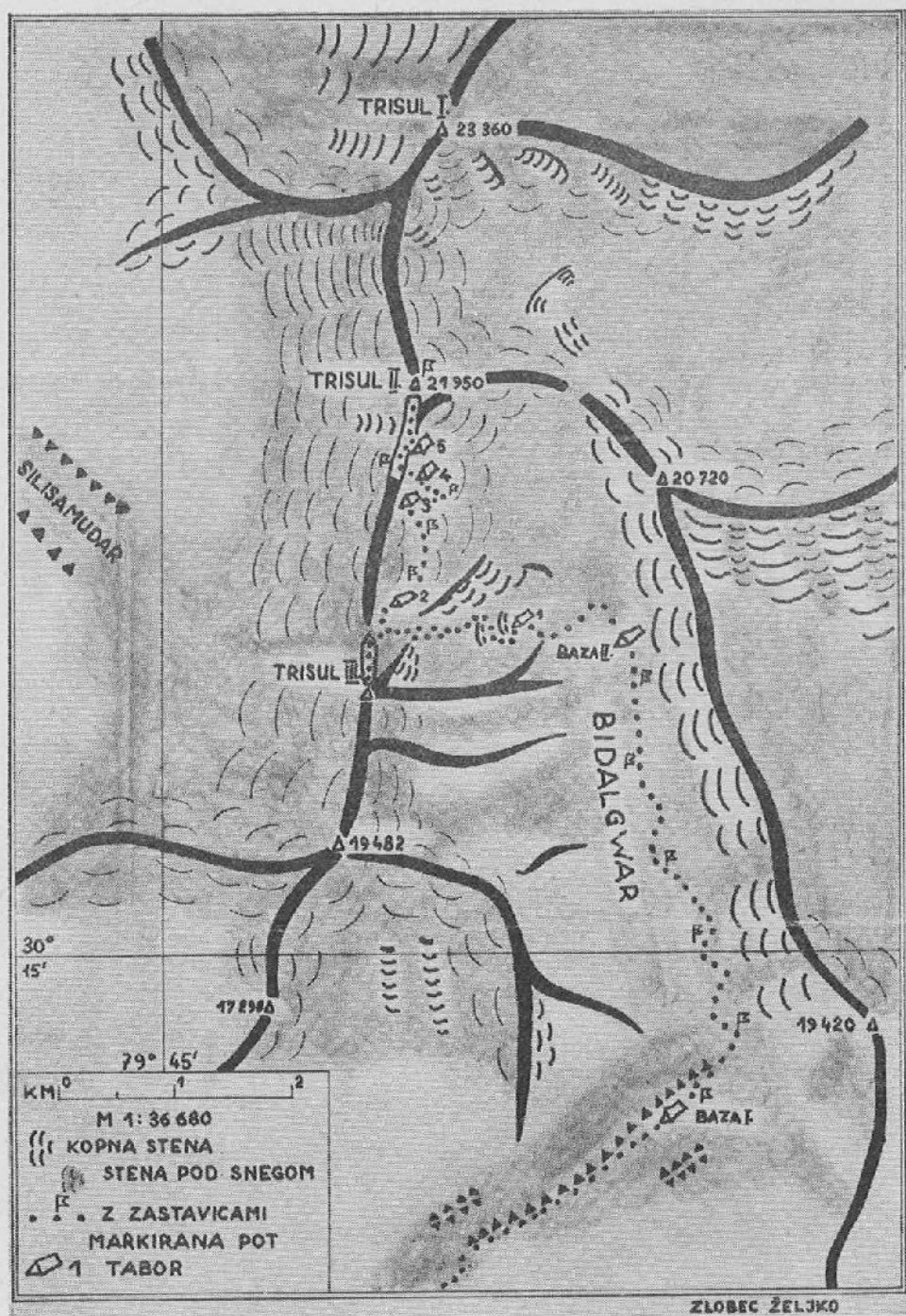
Geološka struktura terena je naslednja: Predgorja Hills so zgrajena iz peščenjakov in konglomeratov, torej iz materiala, ki je bil v prejšnjih geoloških dobach prinesen iz gorskih grebenov Himalaje in potem zaradi bočnega pritiska od juga naguban in vzdignjen. V vzhodni strani prvih grebenov visoke Himalaje pa naletimo že na granit in gnajs, ki sestavljata osrednji greben Himalaje. Na svoji poti je ekspedicija naletela v eni zadnjih stranskih dolin pred ledenikom Bidalgwar tudi na železno rudo, ki pa je od obstoječih komunikacij tako oddaljena, da izkoriščanje ni možno. V splošnem je kamenina zelo trdna, kot smo to vajeni že iz granitnih Centralnih Alp. Izjemo predstavlja Baroltholi, ki je, čeprav iz granita, izredno krušljiv. Podoben primer je v prvi večji gorski skupini na vzhodu, kjer je avstrijska ekspedicija na Saipal našla prav tako krušljivost na enem stranskem vrhov. Skalne plasti so položene tako, da se vzdigujejo relativno položno od severa proti jugu, dosegajo tu največje višine in se lomijo v strme južne stene. Zelo razumljivo je zato ravnanje prejšnjih ekspedicij na Trisul, ki so raje izbrale izredno slabo prehodno sotesko Rishi Gange in tako prišle do lažjega severnega pristopa. Povedali smo že, da stoji veriga Trisulov na južni strani glavne skupine v smeri sever-jug. Za vzpon preostajata torej zapadna in vzhodna stran grebena. Zapadna stena Trisulov je homogena celota, ki preseneča predvsem s svojo višino, saj je visoka skoraj 3000 metrov. Njeno podnožje je v višini travnate meje, to je okoli 4000 metrov visoko; vrh pa sega

na najvišjem mestu preko 7000 metrov. Stena se razteza od Trisula 1 do Trisula 3 nepretrgano in brez vsakih vmesnih stopenj ali žlebov. Eno samo rebro v steni nudi nekaj možnosti vzpona in poteka direktno proti vrhu 1. Rebro ne bi prihranilo nobenih tehničnih težav, bi pa ščitilo plezalce pred velikimi plazovi v steni. Zapadna stena je za pogoje, v katerih je delovala naša ekspedicija predstavljala res šele rezervno možnost; ostane pa seveda briljanten problem za kako drugo bolj plezalsko usmerjeno ekspedicijo.

K ledeniku Bidalgwaru in s tem k dolini Kail Gange pa gravitira vzhodno pobočje Trisulov, ki nudi tudi več možnosti vzpona. Je sicer v celoti nekoliko manj strmo kot zapadno, vendar ga brez pridržka lahko nazivamo stena, saj je v spodnjem delu mestoma celo strmejša; vzpon preko njega pa je močno ogrožen od ledenih plazov. Če pogledamo steno v profilu, vidimo, da je v spodnjem delu izredno strma, proti vrhu pa se nenadoma toliko položi, da sneg na njej ostane in ne plazi v dolino. To povzroča seveda tvorbo ledenika, ki dosega debelino preko sto metrov. Led se končuje na prevoju med strmim in položnejšim delom in tvori sklenjeno ledeno bariero, odkoder se lomijo ledeni plazovi in padajo proti Bidalgwaru. Ti plazovi so predstavljali največjo nevarnost na poti med baznim taboriščem in taborom II. Steno režejo na dveh mestih ledeniški jeziki in sicer med vrhovi 2 in 3 ter 3 in 4. Najugodnejši je ledeniški jezik, ki se kot leden slap zliva izpod sedla med Trisuloma 2 in 3 proti Bidalgwaru. Zato smo ga izbrali za vzpon kljub plazovom, ki jim je izpostavljen z obeh strani.

Ledenike v delokrogu naše ekspedicije bi lahko delili v tri kategorije. Najvišji so visoki ledeniki v zgornjih delih stene. Ti nimajo kontakta z osrednjim ledenikom in se končujejo z ledenimi odlomi še visoko nad dolino ter zajemajo vso verigo Trisulov. Drugi so že omenjeni ledeni slapovi, ki akumulirajo velik del lavinskega ledu iz prejšnje kategorije in se izlivajo v Bidalgwar, ki predstavlja sam tretjo kategorijo. V začetnem kotlu ledenika se zbira led in sneg iz zapadne stene Tharkota in Mrighatunija ter z vsega vzhodnega pobočja Trisulov. Ledenik teče spočetka naravnost proti jugu in nato zavije proti jugozapadu. Dotok padavin na Bidalgwar je relativno majhen, ker so njegovo zaledje same strme stene brez daljših položnejših pobočij, ki bi lahko akumulirala večje količine snega. To se seveda odraža v njegovi dolžini, saj je le okoli 8 kilometrov dolg in spada zato k manjšim himalajskim ledenikom. Njegova maksimalna širina je nekaj več kot 1 kilometer. Bidalgwar se v spodnjem delu strmo spušča in sega navzdol do višine 3400 metrov, kjer iz njega teče Kail Ganga. Ločnica snega se giblje v predmonsunski dobi približno 4500 metrov visoko. V tej dobi je kopnenje snega najmočnejše in se v zgornjih tokovih rek vodostaj zviša in doseže maksimum v monsunski dobi. Takrat sicer delno usiha dotok vode iz kopnečega snega, ga pa obilno nadomesti deževnica z vsega nižje ležečega ozemlja. Narasle reke so običajno precejšen problem za ekspedicije, ki se v tem času vračajo.

Še enkrat preglejmo prehojeni teren, tokrat njegovo vegetacijo. Začnemo s subtropsko džunglo v podnožju Hills, ki v predgorju preide v gozdove himalajskega dolgoiglastega bora in rododendrona na hladnejših severnih pobočjih okoli 2000 metrov. Slika se bistveno ne izpremeni preko celega področja Hills, dokler ne pridemo v vlažnejše območje visoke Himalaje. Vlaga in hlad višjih leg precej izpremenita podobo, in sicer se poleg že omenjenih vrst pojavi več različnih listavcev in iglavcev, med njimi zimzeleni hrast, butanski bor, himalajska cedra, breza itd. V zgornjih legah ostane rododendronovo drevje še vedno glavni predstavnik gozda in z višino izgubi le nekoliko na svojih dimen-

zijah. Včasih pokriva rododendronov gozd cela pobočja in cvete v več barvah. Našteli smo šest glavnih vrst od rdeče preko bele, svetlo modre pa do rahlo vijoličaste. S svojo navzočnostjo preseneča bambus, ki seže včasih celo preko 3000 m nadmorske višine in predstavlja večkrat veliko oviro pri hoji po brezpotnem svetu. Gozdna meja je pod Bidalgwarskim ledenikom približno 3400 m visoko. V mejnem področju smo našli predvsem rododendron, nekaj bréz in le redke zastopnike iglavcev. Posebno poglavje je podrast; toda o tem samo na kratko. Podrast je v splošnem zelo gosta, se pa močno razlikuje vlažna podrast severnih pobočij od suhe in zelo trnaste na slabše poraščenih južnih pobočjih.

Himalajska favna je precej pestra. Ropar tiger se zadržuje v nižjih dolinah; precej više še živi panter, nato himalajski črni medved, lisica in drugi. S prvima dvema nismo imeli nobenih kontaktov, kljub puškam verjetno v naše dobro. Značilni predstavniki parkljarjev so: thar, muškatno govedo in baral v višjih legah. Zelo pogosti so himalajski fazani — manali in nekoliko manjši čakor, tudi član kurjega rodu. Med ptiči so zelo številni še mrhovinarji; njihov glavni predstavnik je brkati ser. Seveda pa, kot povsod v Indiji, ne manjka opic. Še okoli 3000 metrov visoko smo lahko opazovali večje krdelo langurjev. Kače so sicer v Indiji zelo pogoste, vendar smo srečali le dve, ki jih žal ni bilo mogoče identificirati. Tudi svet insektov je zelo pisan in poleg metuljev, muh itd. se med trofejami ekspedicije razkazuje tudi velik črn škorpion.

Malo kje ima vreme na gibanje ekspedicijske tako močan vpliv kot na Himalaji, ki je vsa pod vplivom monsunskih vetrov. To so sezonski dominantni vetrovi, ki pihajo izmenično s severa ali pa z jugozapada in prinašajo ali mrzel in suh zrak ali pa topel in vlažen in z njim padavine. Vsako leto sta dve suhi in dve deževni dobi, od katerih je spomladansko suho obdobje najugodnejše za delovanje ekspedicijske, ker traja dalj časa, je toplejše in je takrat ozračje v višinah mirnejše kot v jesenski dobi. Nas zanima torej prihod spomladanskega monsuna, ki zaključuje delo ekspedicije. Monsun prihaja torej z jugozapada in zadene najprej konico indijskega polotoka. Tam predstavljajo Gati in Dekanska planota precejšnjo oviro in monsun se razcepi v dve veji. Ena počasi zajema polotok, druga pa napreduje v loku preko Bengalskega zaliva, Bengalije in nato proti severozapadu vzdolž Himalaje. Jasno je, da moč monsuna pada in naše področje spada že v tisti del, kjer je često že precej oslavljen. Slaba stran tega pa je njegova nerednost, saj ga je težko točno napovedati, kot je to možno v vzhodni Himalaji, na primer v skupini Everesta. Praviloma doseže monsun Gahrwal med sredo in koncem junija, vendar kmalu oslabi in ga prekinjajo obdobja lepega vremena. Pred nastopom monsuna je običajno daljše »predmonsunsko lepo vreme«. To pot se z njim ne moremo pohvaliti, saj smo v vsem času imeli le tri dneve brez popoldanskega sneženja.

Prebivalci doline Kail Gange pripadajo plemenu, ki je znano pod imenom Bhotia in so verjetno eno redkih plemen, ki kažejo zelo malo znakov mešanja s Tibetom. To je popolnoma razumljivo, ker jih masiv Nanda Devija loči od običajnih prelazov med Tibetom in Indijo. Pretežno so kmetovalci in obdelujejo polja do 2500 metrov višine. Najvišja vas v dolini je Dura, 2440 metrov visoko. Omenili smo že, da so pobočja zelo strma in je zato poljedelstvo omejeno le na ozke terase, ki terjajo zelo mnogo dela in ročno obdelovanje. Na teh njivah uspeva predvsem ječmen, rž in včasih krompir. To sestavlja tudi prehrano prebivalstva, po večini vegetariansko. Taka prehrana je zelo enostranska, ni čuda, če so prebivalci šibke rasti. V dolini smo naleteli le na redke obrtne delavnice, ki se omejujejo na kovaštvo preprostega orodja in srebrnega okrasja ter na prav skromno preprogarstvo. Upravno načelujejo vsem županij; v

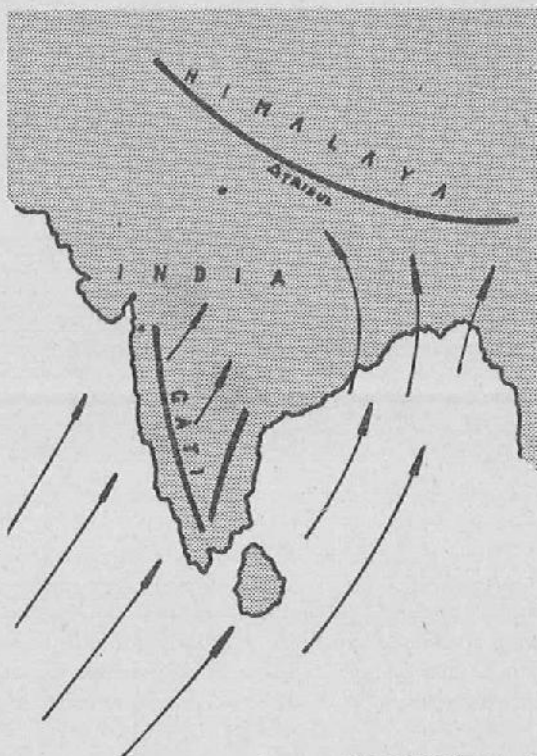
zgornjem delu doline pa je za več vasi en sam župan. Dolina ne more preživljati svojih prebivalcev in je zato izseljevanje zelo močno. Na poti smo večkrat naleteli na prazna selišča; vas Kunar pa je bila popolnoma zapuščena. Pri naseljevanju dolin Kumauna in Gahrwala je igralo važno vlogo dejstvo, da hinduizem pripisuje bogovom bivališče po gorskih vrhovih in so zato nekateri kraji v njihovem vzhodju postali cilj romarjev. To so predvsem Badrinath, Joshimath in Bajinath, ki je edini na poti naše ekspedicije. Tu so tudi vzroki za poimenovanje gora, saj na primer pomeni Trisul trizobo kopje boga Šive, ki čuva svojo ženo Nanda Devi. Mitološko ozadje ima še več vrhov v tej skupini, vendar je prav tako važno poimenovanje po krajih in žavalih kot na primer Dunagiri in Tharkot ter Baroltholi; zadnja dva očitno po tharu in baralu.

S tem bi bil terenski opis zaključen. Poklicni geograf bi našel v njem pomanjkljivosti, pa naj zato pri branju natakne črne naočnike.

Alpinistično zgodovino Trisulov začenja dr. Longstaff, že leta 1905. Takrat je prevladovalo mnenje, da drži do Trisulov dolina Kurumtoli, ki je sicer stranska dolina Kail Gange. Longstaff tu ni prišel do cilja in se je vrnil nazaj h Kail Gangi. Ob njej je šel do zelenice Multhket in tam izdelal kartografske popravke obstoječih zemljevidov. Pristop z juga se mu je zdel nemogoč in ga zato dve leti kasneje 1907 najdemo v soteski Rishi Gange. Poizkus vzpona s severa mu je uspel in 12. junija je s švicarskima vodnikoma bratoma Brochrell in Gurko Karbirjem stopil na vrh Trisula 1. Se istega leta je ponovno pod južnimi in zapadnimi pobočji Trisulov. To pot je kartiral predvsem zapadno stran, to je dolino Nandakini. Z južne strani od takrat niso znani nobeni poizkusi več. Od severa je bil po Longstaffovi smeri vzpon ponovljen še večkrat. Leta 1933 se je na vrh povzpел R. P. Oliver s šerpama Kasar Singh in Kallu, leta 1951 pa ekspedicija, ki jo je vodil Indijec Gurdial Singh. Z njim sta na vrh stopila še Greenwood in šerpa Dava Thondup. To je bilo 22. junija, toda že naslednji dan se je na Trisul 1 povzpел še dr. Walter iz Pondicheryja in z njim šerpa Nyma Tensing.

Na Trisul 1 se je leta 1958 povzpela še manjša indijska ekspedicija pod patronatom vojaške šole v Dera Dhunu. Tudi ta vzpon je bil izvršen s severa.

Trisula 2 in 3 do letos nista doživela nobenega poizkusa vzpona in je na tem terenu naša ekspedicija prva delovala in to uspešno.

Jugozapadni vetrovi

Južni prehod

CIRIL DEBELJAK

Pod previsnim ledom smo iskali senco in počitek. Prvič smo občutili Himalajo takšno, kot v resnici je. Lepa res, čudovita, še bolj kruta, s presenečenji in razočaranji, ki jih prej ne slutiš. Od spodaj vse lepo, kot na dlani, z vnaprej začrtanimi prehodi, če gledaš z alpskimi očmi — tenka zelena črta, ki smo jo imeli za razpoko, nam je sedaj senčnik s svojo visoko ledeno steno. Tam spodaj je pogled domač. Jemali smo pač začetniško, govorili o skokih in sprehodih, o petih urah ledenega slapu, sedaj smo na dveh tretjinah, šele pod najtežjim, minilo pa je deset ur.

Nikomur ni do besede, še manj do odgovora. Z muko prižgan kuhalnik daje edini glas, glave so na kolenih, povsod nevzdržna vročina. Čuden priokus krivice in bojazni je tlel v naju z Antejem. Pred dvema tednoma smo stali prvič pod to steno, nekje tam, kjer se svetijo sedaj šotori baze II, in gledali smo na vse možne in nemogoče prehode. Takrat je šla v snežnem metežu z jezika odločitev: Južna stena je možna, našli smo dober prehod. Morda je bilo to najbolj tvegačo od vsega izgovorjenega na tej odpravi. In sedaj, če si že izrekel tisto, delaj in pokaži prehod! Od tistega dne je šlo precej v pozabo, stali smo na Baroltholiju, lenarili na Multhketu in bili važni pred tovariši, ki so nas poslali naprej, kot da je Trisul že naš. Gledal sem v serake na robu platoja onkraj slapa, hipoma se je zrušil stolp kot v granitnem kamnolomu, se sesedel in udaril nekaj sto metrov niže po naših stopinjah. Grom se je lomil med stenami, komaj je kdo dvignil glavo. Saj nas ni več tam. Sedeli smo uro brez besed, morda več, čas tu ni zanimiv. Turška kava je pomagala, da smo se vzdignili, Ante je pljuval češpljeve koščice, poprijel vrv, brez besed je krenila četvorka naprej. Pol dolžine, nato počitek, udiralo se je do gležnjev v razmehčan sneg. Poslušal sem piskajoči glas prvega: Saj bo moj po nekaj korakih prav tak. Prečimo razpoko, globoka je in zelena, brez dna, z Antejem sva zopet spredaj. Uro trdega dela, igla na višinomeru se je pomaknila za 80 m, do sedla jih ostane še 300. Nad nami votel udar nečesa težkega, stisnili smo se ob steno na levi, oči nemirno iščejo med stolpi ob vsakem koraku. Kot mogočna katedrala stojijo nad nami spomeniki, modri in beli, v kristalu in hermelinu.

Treba je čez žleb v strmo ledeno rebro, edino, kar nam je »hidrocentrala« pustila človeškega. Ante seka, klini lezejo v led, počasi drsi vrv med prsti.

Sedaj nam nakloni uro miru, ko je delo v najtežjem in vrvi tečejo nad plaznico. Ante je pod izstopom, jaz pa z vrvjo na koncu, čeprav je 60 metrov med nama. Počasi lezem za njim, tiho, ona dva nemirno opazujeta svet nad menoj. — Čakam na svarilni klic, ki bi prišel tukaj prepozno, vzelo bi me pred besedo. Srečno sem dosegel led, Ante je šel dalje, izginil za rob in počival, vrv je stekla hitreje. Pustil sem vponke in krenil za njim. Še dve dolžini, dolgi brez konca, nato z glavo v sneg, da občutim vsaj malo hladnega. Kje je mraz himalajski, tu bi ga bil potreben. Kmalu sta Marjan in Stane pri naju, sedimo, žvečimo suhe češplje in rozine, tuba paradižnika je za žejo. — Višina 5790 m.

Mesto je bilo prav takšno kot ono spodaj, majhna ravnica pod ledeno steno, sneg globok, raven in gladek, znamenje, da je varno pred plazovi. Zgornji del nam ni dal miru. Pogledal sem ob desnem robu ledu proti sedlu, varovan od Anteja, ki si je to privoščil leže na hrbtu. Negotovost se je tu prvič spremenila v presenečenje. Za steno je ostalo samo še dve uri lažjega snežnega platoja, s kratkim strnim odstavkom in nekaj razpokami, toda prvih 60 metrov bi morali preko glavne plaznice Trisula 3. Sneg se je udiral do kolen, vedno pogostejše je udarjalo v stenah na vseh straneh, pod strnim delom so visele ogromne zaloge južnega snega. Torčje vendar enkrat nekaj gotovega — južna stena in slap sta bila izbrana na pravem koncu, morda smo tu šamo malce prepozno. Odpirajo se razpoke, pozna pomlad načenja temelje snežnim nanosom nad našo potjo.

Po kratkem posvetu smo pustili stvari na »portu« kar v snegu, zavite v vrcjo za bivak, in krenili v sestop. Vsak se je prepričal posebej, če moje oči prav vidijo, drug za drugim so izginjali za robom, vsak je s smehom prilezel nazaj. Prepozni smo. Preveliko tveganje v žlebu nas je obrnilo k sestopu. Predlog, da postavimo šotor, ni bil sprejet. Močnejši je bil mik Ang Nimove kuhinje. Opravili smo več, kot sem upal dve sto metrov niže — pot na sedlo je odprta, toda naslednjič bo treba na pot štiri ure prej.

Enakomerno ropoče po šotorih, napetih pod granitno steno. Skoraj plavamo v njih, k sreči blazine dobro držijo. Ob osmih pomoli Ang Nima svojo kratko roko v šotor: »Saap tea!« S tem je želel lahko noč in pet ur kasneje, še v polni temi z istimi besedami dobro jutro. Zopet smo bili v starem sestavu, le da sva se navezala s Stanetom na eno vrv, Ante in Ang Nima na drugo. Odhod ob enih po polnoči. Popoln mir okrog nas, le škrtanje derez in sapa je motila tišino. Drobni prameni čelnih svetilk so iskali prehod in stopinjo prvega, smer ni bila več uganka. Od tabora I. prečnica pod granitno steno v glavni ozebnik na levi. Tu smo zmecraj hodili molče in s strahom poslušali. Komaj teden dni je od zadnjega vzpona, pa nas že nove razpoke popeljejo drugam in prisilijo v sredino žleba, kje je sneg zbit od stoterih plazov. Nad skalno rebrijo vodoravno v desno do »Kugyjeve« police. Tu smo sedaj nekaj dolžin na varnem, jeziki se razvežejo, samo Stane molči. Ni mu dobro, kašlja in mukoma dohiteva razpoloženega Anteja.

Noč je še. Temna, s tisočericimi zvezdami, spokojna kot nekje doma v Robanovem kotu. Izpod vrhov včasih zašumi, zastave požene preko grebena in po dolgem času pade po nas droben pršič. Veter nas še ne doseže. Spomnil sem se zime doma in Alp, prav tak sneg je tam, noči in mir, po dveh urah hoje si tak kot na začetku. Tu je drugače. Dvajset kilogramov tišči k tlom in naš začetek je na pet tisoč. — Zavijemo v desno nad slap v »veliko prečnico«. Dobro uro imamo dela, strmina se stopnjuje z vsako dolžino in doseže na koncu pod skalno pregrado 55 stopinj. Ante je zavil napačno, klini zapoje, tik nad

Ang Nima

nami poskakuje svetilka. Težko je z nahrbtnikom. Popravil sem zmoto in zavil mimo njega v desno na zgornje snežišče pod »klinčkom«. Z radostjo smo čakali tisto mesto, kjer bomo drugič na varnem, pa čeprav samo za nekaj minut. Vpnemo drobnega »kasinčka«, zabitega med blazine rumenega mahu in smo brez skrbi. Popusti napetost, sedimo, govorimo, o vsem mogočem — s svetlo črto na grebenih Maighitunija se najavlja nov dan. Ang Nima deli suho sadje in vitergin, vedno ima nekaj pri roki, da postreže. Zlat fant, brez ugovorov in pripomb, čeprav mu je

Himalaja domača kot meni Robanov kot. Ni pismen, angleško govori po moje, vendar je zgovoren na drug način. Kako bi bil vesel njegove energije, preprostosti in srca, zanj je vse razumljivo in človeško, čeprav sedaj vsi vemo, ki smo hodili z njim, da je šel preko svojih dolžnosti, pozabil, da je šerpa — bil je prijatelj na isti vrvi!

Izkušnje prvega vzpona so nas silile dalje. Dobro varovan sem prešel tipaje ogromno razpoko malega kuloarja in zavil naravnost navzgor pod kotel »hidrocentrale«. Šlo je vse počasneje, z začudenjem smo obstali pod ledeno steno, kjer smo prvič počivali. Morda nismo prav? Stene ni več in tudi stolp nad njo je med tem časom izmeril globino do slapa. Vedeli smo, da Himalaja postreže s presenečenji, toda da steno skoraj Dedčeve višine pomete mimogrede, je za naše živce preveč. Počitka torej ne bo. Čimprej pod led s fiksno vrvjo, ki smo jo pustili ob zadnjem vzponu, da pogledamo nenačeti del pod sedlom. Vrv je bila presekana na polovici in konci so žalostno viseli v klinih, spodnji v granitu, zgornji na dveh lednih klinih. Sneg je bil sedaj drugačen, žleb globlji, odprle so se razpoke, edino ledeno rebro je zapiralo prehod prav tako strmo kot prvič. Po vrveh je šlo hitreje, do petih smo dosegli »port« in s strahom pogledali po naših stvareh. Vse je ostalo nedotaknjeno.

Kratek počitek, daljšega nam ni privoščilo sonce, ki je neusmiljeno prižgalo v mirni kot pod grebenom. Začeli smo po novem, nepreplezanem zgornjem delu. Prečnica preko plaznice, verjetno najbolj nevaren odsek do sedaj, pod ledeno steno. Kladivo je sekalo požled, sredi strmine se je poslovil Antejev klobuk in obtičal na gladkem ledu nad robom »hidrocentrale«. Varoval sem na izklesanih stopnjah ob klinu, po alpsko, po konicah derez je šel ponj. Ang Nima je kazal zobe, ugajal mu je način brez sekanja stopinj. »Samo pri Švicarjih sem videl nekaj podobnega,« je izjavil ob povratku. Nad ledom nekaj nevarnih

razpok in plato brez konca. Kotel pod grebenom smo dosegli ob sedmih in obstali razočarani. Prehod na greben oz. sedlo je zapirala strma ledena stena, tu je bilo prenevarno. Mesto za tabor II bo treba poiskati nekje na desni pod odlomi platoja Trisula 2. Stane naj ga poišče, mi pa še enkrat nazaj do »porta« po preostale stvari od prve nošnje. Na 60 metrski vrvi smo se spustili preko ledenega odstavka, naložili nahrbtnike, trije, kar so prinesli štirje, ter zagazili nazaj v strmino. Sonce je pripekalo, prve megle so rinile preko sedla v dolino Bidalgwar. Dolgi so bili metri do kotla. Sneg se je udiral do kolen, ob naši prtljagi smo popadali po tleh na ravnem pod grebenom.

Stane je poiskal lep prostor v zavetju ledene stene pod iztekom ledeniškega platoja v masivu Trisula 2, toda do tam je dobro uro. Naložili smo, kar se je dalo in zagazili v odjužen sneg. Polovica tovora je ostala spodaj, upam, da nas počaka. Nekaj snežnih streh z grebena je zdrvelo nevarno blizu naših nahrbtnikov in šotorov. Dobra ura je narasla na dve. Za počitek ni bilo časa, še pred nastopom slabega vremena moramo biti z drugo nošnjo pri taboru. Stane je ostal na mestu in ravnal z lopato tla za šotore, trije pa smo sestopali nazaj do kotla. Sto metrov višinske razlike, pa tak problem, bi dejal nekdo, ki nosi po Kamniških. Za nas je bila kalvarija. Po dveh urah smo se našli pod ledeno steno, že v snežnem metežu in viharju, izmučeni, Ang Nima, človek iz jekla, je padel na hrbet s krošnjo vred in obležal brez moči. Po dveh urah smo popadali v šotore, stal je tabor II.

Prekrasno jutro, vse v belem. Pol metra novega snega je pritisnilo šotore k tlom. Obiskal sem mesto, kjer me je včeraj zvečer pognal veter po zraku čez greben, k sreči dva metra pod razpoko. Taborišče II stoji, naše delo pa ni končano. Z Antejem bova poskusila srečo v Trisulu 3. Kje, je za zdaj še uganka. Čelna stena na greben se je obletavala, vse strehe so visele na jug. Odločila sva se za greben, ki veže oba vrhova, morda je druga, zahodna stran položnejša. Stane, ki se je počutil silno slabo, je z Ang Nimo ostal v taborišču, midva sva krenila proti Trisulu 2. Nad taboriščem sva prečila pobočje v levo, prekoračila nevarno razpoko in obstala brez moči pod grebenom. Pred nama široka razpoka, morda pet metrov, šala za atlete, nad šest tisoč v strmi steni, nekaj nemogočega. Varovan na dvojni vrvi sem tvegala prestop, za menoj Ante. Razpoložena sva bila kot nekje v alpskih stenah. Sestopila sva na greben in ugotovila na prvi pogled, da Trisul 3 svojega vrha ne bo dal zastoj. Čez greben na levo so visele strehe, na desno je padla ledena stena v zatrep Nanda Kini. Pogled se je ustavil tri tisoč metrov niže v morenskih dolinah. Prvo dolžino sva zmogla na konicah derez in lednem klinu. Na koncu druge sva varovala nad navpičnim, dolžino pod nama granitni zidovi zahodne stene. Ante je udarjal z levo nogo ob led, zmrzoval mu je palec. Morda je bilo 18 stopinj mraza ali več, vsak korak je bil bolečina, vsak korak nesmiselno tveganje. Klozast pršič na zeleni podlagi, brez varovanja, daleč nad skupino Betartkoli-himal so viseli črni oblaki. Zasekal je v led tretje dolžine, samo še dvajset metrov do varnega platoja in dve uri na vrh. Toda razum je zmagal. Izpod nakopane klože je prilezel nazaj. Morda sva s tem zamudila »trojko« in odločila napak, komaj V alpske ocene bi mu dal, za Himalajo malce več. Pred ciljem sva obrnila nazaj, verjemite težko.

Zopet smo na sestopu, z roko sem pokazal Stanetu škrbino v grebenu, kjer sva odnehala. »Če sta šla nazaj, sta vedela zakaj!« In res, vedela sva, živa se vračava v dolino. Pred nami je še toliko nedokončanega. Človek zastavi v dobrem namenu, gora ureja po svoje. Prej kot kjerkoli bodi tu — samo človek.

Tretjič nadaljujemo pot čez severno steno. Tokrat sem za vodnika, na moji vrvi je kapetan. Že pri »klinčku« mu je zmanjkalo sape, vse težje je dohajal prvo navezo, pod »hidrocentralo« pa je odpovedal popolnoma. Dvanajst ur dela po najhujši vročini nas je stal ta dodatek, samo zato, da bo zadoščeno za njegov rojstni dan.

Z Antejem sva spala kot ubita. Ko je včeraj vzelo kapitana, se je ves njegov tovor preselil na najina ramena, s 25 kilogrami sva se privlekla do šotorov ob enajstih dopoldne. Tudi Ang Nima je bil brez moči, kljub temu je serviral čaj ob pravem času. Navsezgodaj sem pomolil glavo iz šotora in pogledal po vremenu. Bilo je sicer odveč, saj je trgalo vrvi in šotorsko platno, zunaj je divjal vihar pod jasnim nebom z brzino vsaj 80 kilometrov na uro. Poskusila sva kljub temu in v polni višinski opremi stopila na plano. Po prvi dolžini sva obrnila nazaj, napor pri dihanju je bil prevelik.

Dve uri sva ždela v spalnih vrečah, v sosednjem šotoru je brnel kuhar. Od kapetana ni bilo danes nobenega glasu in me je resno skrbel sestop. Komaj se je držal na nogah. Ob desetih sva poizkusila ponovno, vihar je ponehaval, kljub temu sva nekajkrat obstala, uprta proti njemu in lovila zrak med rokavicami. Vsak sunek posebej se je najavil že z grebena s pritajenim šumenjem, oblak pršiča je sukalo vedno bliže, popoln mir, v hipu udarce nevidne stene. Čakala sva pripravljena, sklonjena daleč naprej, pa je kljub temu pognalo oba za korak nazaj, včasih na kolena. Danes sva morala najti mesto za tabor III nekje za platojem pod grebenom Trisula 2. Pričakovali smo zamudno in naporno iskanje prehoda, saj je bil snežni plato nad taborom II razsekan s širokimi razpokami vse od loma nad ledenikom pa do zapadne stene. Že v prvi varianti sva našla pravo pot in zelo lahek pristop do sedelca pod vršnim grebenom. Ta odsek je bil najlažji na celotnem vzponu, dosegljiv brez vrvi.

Po dveh urah napornega zibanja v vetru in vdihavanja v pršne klože sva dosegla sedlo in obstala pod grebenom. Med sunki viharja sva iskala nadaljnji vzpon, težji bo, kot smo si ga zamislili. Na razpolago sta bili samo dve možnosti. Jugozahodni greben, strm, ves zelen od požleda, z velikimi strehami, ali pa jugovzhodno pobočje strma ledena bariera s krajno počjo in visočimi seraki. Bolj mi je bila pri srcu odprta stena, toda o tem bo dal mnenje prvi, ki bo iskal prehod in mesto tabora IV.

Obrnila sva se nazaj, šlo je kakor po zraku, saj so dajali sunki vetra skoraj prevelik pospešek. Označila sva z zastavico mesto taborišča in pristop, ob dvanajstih sva stala pred šotori taborišča II. Kapetan je mukoma spravil sebe v red, načrt, da zjutraj ponovno kreneva proti sedelcu in nadelava pot na greben Trisula 2, je odpadel. Kapetan je moral takoj v dolino, sicer bi bilo kasneje z njim težko delo. Zjutraj nisem tvegal sestopa, zaradi nevarnosti plazov in udiranja do kolena, padec je v takem manj nevaren. — Po petih urah snežnega meteža, ki nas je zajel že v kotlu, sem odrgnjenih zapestij odvezal kapetana in zdrvel proti baznemu taborišču. Nikdar več se ne grem vodnika in nikomur, vsaj ne v Himalaji, tudi sebe imam rad živega.

Štiri dni sva ždela pod mokro streho taborišča I. Vsak dan nov sneg, veter in plazovi, zdelo se je že, da se nikdar več ne pokaže sonce in smo za večno prikovani v hladni granitni kot. Z Antejem sva krotila jezo. Ang Nimi je bilo vseeno. Počasi se je jeza spremenila v bojazen za one tri pod grebenom Trisula. Srečali naj bi se pred tremi dnevi v taboru II, jih zamenjali in nadaljevali z delom v Trisulu in pri postavitvi višinskih taborišč. Vedel sem, da zgoraj ni

lepo vreme, in se jezil, da krčijo z bivanjem na sedlu naše dragocene zaloge hrane.

Napočil je peti dan. Kljub negotovemu vremenu in mehkeemu snegu smo zagazili kmalu po polnoči proti kuloarju. Do kolen smo lezli v mehko brozgo in poslušali grmenje z vseh strani. Dvanajst ur je trajalo, preden smo zagazili v snežišča zadnjega platoja, izginili v megli in klicali navzgor v beli zid proti taboru II. Četrtilič hodiva z Antejem to pot in upala sva, zadnjikrat. Nekaj sto metrov pod taboriščem smo dobili odgovor, Marjan je sestopil nasproti in pomagal zadnje metre do šotorov.

Stekel je pogovor, vprašanja so padala vsekrižem, končno smo zvedeli, da so bili tudi oni v skrbeh za nas in da so ves čas delali trdo in naporno v grebenu Trisula 2. Postavili so relejno taborišče v sedelcu, ki sva ga našla pred dnevi z Antejem, ga opremili s potrebnim, Aleš in Tensing pa sta visela tri dni v ledenem grebenu in nadelovala prehod meter za metrom. Težavno delo v požledu, ki ni obetalo dobrega zaključka, saj je vsak dan posebej zasulo izkopane stopinje, kline in stalne vrvi.

Tovariši so odšli v dolino na oddih pred zadnjo nošnjo in naskokom, z Antejem in Ang Nimo smo krenili v tabor III. Počutil sem se slabo, stara bolezen z doline je pokazala prva znamenja. Bal sem se, da me v odločilnih dneh, ki sedaj sledijo, ne požene nazaj. Z muko sem dohiteval oba, v snežnem meteu smo postavili drugi šotor v taboru III. V spalnih vrečah smo delali načrt za naslednji dan, jemal sem penicilin in tablete proti bolečini, ki je postala proti večeru vedno hujša. Že s poti proti taborišču sva ogledovala piramido Trisula, greben, kjer je Aleš končal s svojim delom dve sto metrov nad sedlom in prepustil zgornji del nama. Oba sva gledala med hojo drugam. Desno od grebena, v odprti in strmi jugovzhodni steni sva iskala prehod, greben bo za šerpe prenevaren.

Z nahrbtniki in tovorom za bodoče taborišče nekje nad grebenom sva zasekala naslednje jutro v ledeni nastavek odprte stene. Prečila sva pobočje v desno, sestopila nad plato, klin za klinom je zlezal v krhki požled, ki se je lomil v kosih in sikal mimo moje glave na snežišče. Šestdeset metrov stalne vrvi sva pustila v strmem delu, dosegla dober sneg in v treh urah sedlo, mesto za taborišče številka IV. Smer, ki sva jo izbrala, je bila morda bolj nevarna zaradi plazov in odlomov nad njo, vendar neprimerno krajša in tehnično lažja, s stalno vrvjo možna tudi za šerpe naravnost do sedla. V zgornjem delu naju je zajel snežen metež, na višini 6420 m sva pustila tovor in zastavice, nadaljevanje proti vrhu je bilo nemogoče. Spoznal sem, da ne morem več. Bolečine so bile tako hude, da je bil vsak korak muka, moral sem nazaj, sedaj, tik pod vrhom, po naporih štirikratne nošnje preko severne stene, sedaj, ko naj bi z Antejem požela, kar sva pripravljala tedne, sedaj, ko bi lahko morda že jutri doživel največje na tej poti in stal na vrhu, sem s težkim srcem načel svoj zadnji sestop. Tudi Ante je molčal, ko sva drsela ob vrveh proti taborišču, bila sva prijatelja na vrvi, v dobrem in hudem, čeprav prvič skupaj, sva plezala kot »stara dvojka«. Počakal bo druge, da dokončajo, saj umik enega ni neuspeh celote. Noč brez spanja. Zjutraj sem komaj stal na nogah. Sonce je prijetno grelo, daleč spodaj zavesa kumulusov, v mraku še ledenik Bidalgwar in naši šotori, nad nami vrh, ves v soncu in ožarjen, tako blizu, vendar nedosegljivo daleč. Solze sem imel v očeh na tem sestopu, bili smo tiho, zame je delo končano. Ko sem tisoč metrov niže odvezal vrv in pomahal Anteuju v slovo in na svidenje, sem se počutil tako samega in nesrečnega — Ante je gazil nazaj v strmino. Vso srečo!

Hvaležen bom usodi

MARJAN KERSIČ BELAC

*Nekaj je skritega. Pojdi in odkrij.
Pojdi in poglej preko Prostora...
Nekaj izgubljenega je za njim.
Nekaj, kar Te čaka... Kreni!*

Rudyard Kipling

Sonce zahaja...

Skrlatno goreče gorijo pobočja Trisula 3.

V dolgih vijoličastih sencah, potegnjenih čez strma snežišča, ugaša luč pod ledenimi previsi, s katerih ostri, padajoči veter pometa pršič in ga suklja v čadasti kopreni nad prepade. Iz globoke doline nad Bidalgwarskim ledenikom leze na goro mrak, v katerem se stapljajo silhuete vzhodnega grebena s pomračenim obzorjem. V konico vrha Tharkota je še ujeta poslednja luč za daljnimi obzorji zašlega sonca, ki bo jutri spet ogrevalo streho šotora in popilo vlago čez noč nabranega ivja... Potem vse ugasne v noč, ki prihaja z grizočim hladom in pritajenim plahutanjem vetra, ki napenja slemenske vrvi in zasipa stopinje pred vhodom.

V mislih pred spanjem obnavljam v spominu včeraj in predvčerajšnjim prehojeno pot in grize me nekakšno kesanje, misel novega razočaranja... Tik pod samim vrhom Trisula 3 smo se morali 140 metrov pod ciljem z Ang Nimo in Tensingom obrniti v sestop, ker bi bilo noro vztrajati še dalj na grebenu, po katerem je prasketala elektrika iz nevihtnih oblakov, da so iskre odletavale od lednega kladiva in cepinov. Metlo je v zastavah in ostra sodra nam je bičala obraze, ko smo korak za korakom sestopali po strmem snežišču, ki se je grezil v enem samem, čez tri tisoč metrov globokem prepadu v dno doline Nandakini. Aleš in Ante sta vesela nad zmago nad vrhom hitela in kmalu utonila v meglo proti taborišču V, ki smo ga postavili mi trije pred vzponom proti vrhu. Sam ali z enim od obeh šerp nisem hotel zadrževati naslednji dan naših načrtov s ponovnim vzponom, čeprav je bil dan lep in za tako pot kot ustvarjen. Obe šerpi Ang Nima in Tensing sta bila v taboru III, ko sem jaz noč prespal sam v taborišču IV in pozneje sam odšel v taborišče V k tovarišem na posvet. Ker so bile izčrpane zaloge hrane, smo se po treznem preudarku odločili za sestop v Sedlo, kamor smo prispeli pred dobro uro, potem, ko smo podrli taborišče in ga prinesli s seboj. Ang Nima in Tensing spita v taboru III. Tu zraven mene spita Ante in Aleš v šotoru skoraj do slemena s pršičem zametenem. Čeprav sta le nekaj korakov vstran, se počutim osamljen, kot nekje sredi polarne ledene puščave, preveva me občutek, da je zemlja postala manj zemeljska in je svet okrog mene mrtev in jaz njegov edini prebivalec... Odet v čar višine in neskočne samote zaspim v toploti razkošne puhaste vreče...

Prebudil me je grizoči mraz jasnega jutra, ko sem vstal ob šestih. Nestrpen sem hodil okrog šotora in čakal, da je Aleš skuhal zajtrk za vse tri in da bo Ante, ki rad poleži, pokazal soncu svoj krmežljavi deški obraz. Pogovorili smo se včeraj, da kljub pomanjkanju naših zalog hrane danes poizkusimo z vzponom na Trisul 3, preden sestopimo v bazo in vodjo Staneta pregovorimo, da se vrnemo še enkrat nazaj proti vrhu Trisula 1.

Vrhovi okrog nas so bili čisti in jasni, brez meglic in snežnih zastav na grebenih. Nad cukrenimi piramidami se je bočilo neskončno temno plavo nebo in obetalo najlepši dan. Vera v uspeh je rasla in neprenehoma sem ogledoval vzhodno pobočje ledene bariere, ki je zapirala pogled čez sedlo proti zapadu — ter v mislih risal stopinje naše nove poti proti deviškemu vrhu.

Končno je bil tisti zadnji zajtrk pospravljen, kazalec ure se je pomikal že proti deveti in Ang Nima in Tensing sta že podrla šotor v taborišču III in prispela v naše taborišče.

V navezi v troje, smo le z velrovkami in šotorsko vrečo ter fotoaparati oprtani načeli položno pobočje pod strmo ledeno steno veznega grebena med Trisulom 3 in 2. Med globokimi zevajočimi razpokami, čez katere so se v navpičnih odlomih vesile gigantske ledene sveče, smo utrli svežo gaz pod ledene previse. Ante je bil v vodstvu. Aleš je bil drugi, varoval in snemal prvega, jaz pa sem fotografiral in razmišljal... Anteja je zapeljal vabljivi ledeni previs, ki ga je skušal v zapadnoalpski ekshibicijski tehniki preplezati s tremi lednimi klini, pa se mu je najvišji sunkoma izdril, da je omahnil vznak in pristal v mehkem pršiču na polici.

Med tem sem jaz nestrpno čakal v ozadju in štel izgubljene minute, ki so tekle proti deseti. V dosni vesini sem videl prehod in ni mi dalo miru, dokler nisem z nekaj vsekanimi stopi pokazal enostavnejšo rešitev poti. Nato je Ante potegnil raztežaj preko ledenih sveč, kar brez klinov — v lažji svet sicer strme vesine, ki so jo zgoraj na grebenu zapirale nad globino obešene nevarne opasti. Med tem ko je Aleš varoval Anteja, sem pobral vrvi in zanke in previdno preplezal kot zadnji tisti skok ter jima sledil istočasno vse do grebena.

Tam se je Ante vkopal v vrzel, ki jo je izsekal v streho grebena, zavaroval na stojišču še Aleša, med tem pa sem jaz potegnil mimo njiju nov raztežaj v vzhodnem pobočju že razmehčanega grebena in prečil preko strme ledene strehe na zapadni bok.

Sonce je neusmiljeno žgalo. Pod menoj se je odpirala prepadna globel strmih serakov in neskončnih snežišč, tri tisoč metrov globlje soteske Nandakini... Globina je požirala kose ledu, ki sem jih čistil v stopih s pršičem pokrite ledene strmal.

Kmalu je vrvi potekla in moral sem počakati, da se je Aleš prebil bliže za menoj. Po nekaj sežnjih sem obstal v položnejšem terenu, kjer smo spet menjali vodstvo in utirali gaz drug za drugim, brez zamujanja z varovanjem, ki tam ni bilo potrebno. Grebenske strehe so bile za nami, vrh nam ni več mogel uiti, pa če bi bilo vreme še tako slabo. Pred nami je bilo le še dober raztežaj strmega ledu v »Nakovalu«, kakor smo imenovali gmoto ledu, nagromadeno v ostro grebensko glavo pod vršnim grebenom. Podnjo sem potegnil spet gaz za raztežaj in v senci previsne ledene stene pripravil varno stojišče za varovanje Anteja, ki mu je pripadel naslednji, najbolj strmi del grebena. Aleš si je uredil prostor za snemanje, jaz pa sem pazil na prvega v navezi, ki je v odličnem ledu plezal kar s pomočjo prednjih zob derez ter z lednim klinom v eni in lednim kladivom v drugi roki. Sreča naša, da je bil v tistem delu grebena najugodnejši sneg in nas ni bilo strah kakega kložastega plazu, ki nam je grozil v zahodnem pobočju pod strehami v grebenu. Tam je bil pršič na strmem ledu od sonca zmehčan na površini in se je že nevarno nabiral na dereze.

Tisti raztežaj je Ante premagal mojstrsko in naglo. Aleš mu je sledil na napeti vrvi varovan od zgoraj. Naglo sem jima sledil in kmalu smo si oddihavali vsi trije spet v lažjem terenu zdaj že nad vseni težjimi pasažami, skoraj pod samim vrhom.

Stali smo na strmcm in izpostavljenem slemenu strehe, ki se je vlekla v enem samem zamahu v konico vrha, nad katerim se je na plavini skoraj črnega nebesnega svoda napihoval ogromen bel kumulus, ki je metal hladne sence čez globoko dolino z ledenikom Bidalgwar in našo bazo, 1600 metrov pod nami. Na severu sta kipela v nebo vrha Trisul 2 in tik za njim z otrino grebena povezani Trisul 1. Ob skoraj brezvetrnem vremenu, z redkimi zavesami megle in oblakov v daljavah se je odpiralo neskončno obzorje s tisoči vrhov na zapadu, severu in vzhodu. Južno stran so zastirali kopasti, beli oblaki, v katere se je stapljal zasneženi greben četrtega vrha Trisulov. Najlepša gora v Indiji med vsemi temi poznanimi in neznanimi vrhovi je prav gotovo Nanda Devi, s skoraj pravilno obsekanim masivom dveh vrhov, ki se v enem samem zagonu gladkih, komaj zasneženih sten rišeta na modrini brezoblačnega neba na obzorju. Severozahodno od Trisulov, v isti višini z nami je nad doline vsajeni, skoraj osamljeni masiv Kameta s svojimi prostranimi raztreskanimi ledeniki in daleč na severu za grebenom zahodne stene Trisula 2 veriga ostrih vrhov z občudovanja vrednim, še ne osvojenim Changabangom. Bili smo sijajno razpoloženi, v najboljši kondiciji in brez tovorov, veseli nad usodo, ki nam je poklonila tako neskončno lepo vreme in tako srečen dan. S pravo nebrzdano objestnostjo smo se zakadili proti tistemu kumulusu, pod katerim je bil komaj nekaj lučajev daleč vrh, ovit v čar neznanega in neoskrunjenega po človeških stopinjah, ki so iz globine kazale sled naše prehojene poti... Globoko spodaj sta okrog dveh rumenih, majčkenih šotorov v sedelskem taborišču hodila dva pritlikavca: Ang Nima in Tensing ter nas opazovala pri vsakem koraku.

Namišljeni vrh nam je pripravil za konec poti še majhno presenečenje: Razklan v dvojce piramid z globoko zevajočo in neprehodno razpoko — je bil pravi vrh kakih 10 metrov višji... Treba se je bilo spustiti v zahodno pobočje, pol raztežaja navzdol, do snežne zapore, ki je nudila varen prehod. V dvojnem varovanju sva z Andrejem spustila Aleša navzdol, da je obšel zahrbtno razpoko in se po nasprotni strani povzpел na pravi vrh.

Od silnega navdušenja je zakrilil z rokami in zavpil na ves glas. Anteju je zaklical, naj mu po vrvi pošlje zastavice, da jih naveže na ratišče lednega kladiiva. Nazadnje je Aleš spustil kladiivo Anteju navzdol in ta mu je mrzlično navezal vse tri zastavice po vrsti: jugoslovansko, indijsko in OZN — od zgoraj navzdol.

Drugi sem prišel za Alešem jaz na vrh in skoraj istočasno še Ante. Komaj je bilo za vse tri prostora, tako v ostro konico je bil izoblikovan z belo snežno odejo pokriti vrh.

Fotografirali smo drug drugega.

Doživetje je bilo zame enkratno, dan neskončno lep in občutek tistega trenutka mogočen in pretresljiv.

Na grebenu Trisula 2 sem stal že mnogo više — toda tole tu je bil vrh, na tri strani neba je pod nami zijala globina — le proti jugu se je skoraj v vodoravni črti vlekel ca. 200 metrov dolgi greben — le za spoznanje nižji od vrha. — Na njegovem koncu se je vse obrnilo navzdol, v sivino oblakov, ki so rasli iznad Baroltholija, ki zapira konec Bidalgwarskega ledenika z južne strani.

Bilo je mirno, skoraj brez vetra. Drugi, mirni dan brez nevihte v vsem zadnjem mesecu. Kakšno razkošno darilo usode, ki nam je še pred dvema dnevoma s silnim metežem na Trisulu 2 razbičala obraze in nam grozila s katastrofo.

Zdaj sta stala oba vrha Trisula pred nami, razgaljena v soncu, z rahlimi meglicami v grebenih. Prvi kljubovalen in posmehljiv, z ostro grebensko rezjo

tik pod vrhom in drugi s svojo gladko obliko premaganega in nepremaganega vrha.

Neskončno daleč se mi je zdela tista polica, kjer je bil skrit pod ledenimi seraki šotor petega taborišča — ki čaka, da se vrnemo vanj še enkrat s polnimi nahrbtniki hrane in da ga prenesemo v Sedlo med glavni in drugi vrh ter poizkusimo vzpon še na najvišjo glavo Trisula 1.

Pred nami je bil razprostrt ves tisti čudoviti svet s sledjo naše včerajšnje poti na sestopu v Sedlo — preko prostranega, kilometer in pol dolgega ledenika.

Spodaj v Sedlu, ob šotorih, sta Ang Nima in Tensing navdušeno spremljala naš vzpon na vrh in se veselila z nami novega uspeha. Ura je bila pol dveh popoldne.

Nismo se smeli zadrževati predolgo na vrhu. Treba je bilo nazaj v Sedlo in po načrtu takoj v sestop v bazo na Bidalgwar, kjer že sedem dni ne vedo več, kako je z nami na gori...

Sestop je bil nevaren zaradi izredno lepljivega pršiča, ki ga je vroče popoldansko sonce dodobra omehčalo in se je nevarno nabiral na dereze. Pazljivo smo premagali najhujšo strmino »Nakovala« in v lažjem terenu naglo izgubljali na višini. Izrabljali smo v pristopu izkopane stopinje v greben in kmalu so padle ohlapne zanke vrvi v senco vzhodnega ledenega pobočja. Ob pol štirih smo bili že na varnem, na trdnih, skoraj vodoravnih tleh zgornjega sedelskega platoja.

Ang Nima nam je navdušen hitel nasproti in nam ves nasmejan stiskal desnico. Prisrčno sva se objela ob svidenju, gotovo mi je privoščil to mogočno doživetje novo osvojenega šesttisočmetrskega vrha — po skupnem razočaranju nas treh na grebenu Trisula 2.

Tensing nam je prinesel nasproti polno posodo čaja. Žejni smo bili in sestradani, saj od zjutraj nismo ničesar použili — razen nekaj tablet glicoramina, ki nam ga je še nekaj ostalo po zadnjih dneh naporov na Trisulu 2.

Podrli smo en šotor in napravili provizorične sani, na katere smo naložili še troje spalnih vreč. Pred odhodom smo skuhati še tablico čokolade in s tem so bile vse naše zaloge hrane do kraja izčrpane. V Sedlu smo pustili kompletno opremljen šotor in v preddverju spravili 30 konserv butana in kuhalnik, trdno namenjeni, da se vrnemo še enkrat nazaj, če bo le vodja Stane odobril to našo vztrajnost, da ponovno poizkusimo z vzponom na Trisul 1... Sklenili smo počakati še ohladitve, ko snežišča na večer spet zmrznejo in bi se na dereze ne nabirale več cikle in se plazovi ne bi več prožili.

S težkimi nahrbtniki oprtani smo končno tri četrt na šest zvečer zapustili Sedlo in pričeli s sestopom.

Mi trije z Ango Nimo in Tensingom smo se navezali v eno navezo. Ante in Aleš pa sta vzela v roke vrvi, na katere je bila navezana kot na sani iz krošnje in aluminijastih palic zložena prtljaga šotorov in spalnih vreč.

Sonce je spet zahajalo...

Dolg in uspešen dan je bil za nami...

Srečno smo preživeli teden dni skupnih naporov na gori, čakala nas je morda nevarnejša pot čez ledeni slap, pod izpostavljenimi pobočji vzhodne stene Trisula 3 in skrajno nevarne kuloarje nad taborom I.

Morda smo prav zato, ker nas je vse dolge tedne doslej spremljala neverjetna sreča na naših potih, sestopali previdno in nismo pozabili na skrajno pazljivost. Ves čas sem hodil zadnji v navezi, prvi je utiral stopinje Ang Nima, v sredi sva imela Tensinga, ki sem ga moral včasih krepko poprijeti z vrvjo, da ni

zdrsnil na skorjastem snegu. Pomrzovalo je z vsako minuto večera in tema je legala nad ledenike med stenami...

Pod najstrmejšim delom ledene bariere, pod vrhjo, vpeto v ledne kline, sta Ante in Aleš nad svojimi »sanmi« do kraja obupala. Kup šotorov, palic in spalnih vreč smo razvezali in razdelili tovore po nahrbtnikih, tako da je nosil vsak več kot 25 kg.

Povsod smo opazili sledove nešteti plazov in podorov zadnjih dni. Sonce je opravilo svoje razdiralno delo med ledenimi stolpi in seraki. V strminah so zazijale nove, včasih s snegom prekrите razpoke, ki jih je bilo treba obiti in se z vso previdnostjo plaziti preko njih. Aleš je sestopal na čelu in z lučjo iskal varne prehode. Anteu je tesno sledil Ang Nima in kot zadja midva s Tensingom, ki je bil vedno bolj počasen in se je včasih v izpostavljenih prečnicah v goli skali dolgo obotavljal, preden je stopil v mračno globino.

K sreči je vzšla luna, skoraj polna je bila in spet je bilo svetlo kot pred večerom. Pot smo sicer poznali do slednjega metra, a vendar je bilo v snegu toliko sprememb, da nismo mogli prav nič hiteti. Ure so tekale globoko v noč, poti pa ni bilo konca in utrujenost nam je legla v kosti in razbolele mišice... Stirinajst, petnajst ur smo bili že na nogah, ko sta bili pred nami še široka prečna polica in skrajno nevarni kuloar nad taborom I. Srečno smo premagali to pasažo in trepetajoči ob spominu na silen plaz, ki smo ga doživeli v prvih dneh v taboru I, načeli prečnico v kuloar — imenovan: Topovska cev... Prisluškovali smo šumom v višinah, ob vsakem poku snežišča in prasketanju padajočih kosov skorjastega ledu smo se ozirali na viseče serake nad glavami v grebenu...

Tudi to je bilo končno za nami...

V dnu plaznice »Topovske cevi« je bilo strašno razdejanje. Plazovi zadnjih dni so zatrpali našo običajno smer z ogromnimi kupi ledenih bolvanov, med katerimi smo še vedno v strahu pred podori z nevarno razbitih serakov nad nami hiteli čez sesutine pod varne stene na robu ledenika.

Ob enajstih ponoči smo končno stali na golih ploščah okopnelega Bidalgwarskega ledenika, preznojeni in željni počitka.

Sedemnajst ur napornega vzpona in sestopa je bilo za nami. Opravili smo jih skoraj brez hrane in le z borno pijačo skuhano zjutraj in ob povratku v Sedlo. Napor prejšnjih dni in življenje na višavah nad 6000 metrov nas je v enem tednu prekalilo in napravilo skoraj neobčutljive za vse... Ob zavesti nečesa premaganega, z globoko izkušnjo vsega preživetega smo se tam na varni ravnici Bidalgwarja objeli z Ang Nimo in Tensingom čez rame, polni hvaležnosti drug drugemu in naklonjenosti usode, ki nas je vse dneve in tedne življenja na gori obvarovala vseh nesreč, katerim se tako malokatera odprava izogiba s tako srečo, kot smo se mi... Nič patetike, ničesar nabuhlega ni bilo v tem, in nobenih velikih besed ni bilo treba, da smo se razumeli od srca do srca morda prav za to, ker smo se včasih tako preprosto menili med seboj, bolj z rokami, očmi in obrazi kot z jezikom. Tisto doživetje na grebenu Trisula 2 nas je povezovalo z nevidnimi vezmi nečesa hudega, resnega in z veliko odgovornostjo tovarštva, brez katerega posameznik v Himalaji ne pomeni ničesar v boju za uspeh in obstanek. Kadar človek osvaja goro s tovariši v navezi, išče vrednote v njih po tem, kaj so, ne samo v skalah in na grebenih, temveč tudi v tem, kaj nosijo s seboj, v svojem mišljenju in srcu.

V bazi II je stalo samo še dvojce šotorov in kuhinja, pokrita z veliko platneno streho. Žive duše ni bilo čutiti nikjer — šele čez čas se je oglasil iz

svojega šotora vodja Stane sam... Vsi ostali člani odprave so bili v bazi I, bolni ali rekonvalescenti.

Ko smo zvedeli, da je taborišče I že izpraznjeno in podrto ter tudi baza skoraj docela evakuirana v bazo I, je splahnelo naše poslednje upanje na možnost povratka nazaj na Trisul I, ki smo ga upali ob ugodnem vremenu in dvodnevnem počitku ponoviti. Vodja Stane se je odločil za sestop v dolino in z našim opravljenim delom zaključil naša prizadevanja na gori...

Ko sem se drugo jutro čisto sam vračal počasnih, trudnih korakov proti bazi I po razdrapanem in okopnelem ledeniku, sem na neki skali dolgo sedel na toplem soncu in gledal nazaj... Daleč na grebenih, kjer je spet divji zahodni veter pometal pršič čez robove razklanih serakov, je ostalo dvoje samotnih, v viharju frfotajočih šotorov, neusmiljeno prepuščenih uničenju in pozabi. V njihovih zavetjih je ostal velik del našega življenja tistih nikoli pozabljenih dni, ki smo jih preživeli v nevarnostih, pomanjkanju ter naporih, ki smo si jih sami naložili. Vse naše stopinje bo zametel nov sneg in stopilo sonce. Naše delo bo ohranilo svojo vrednost v tem, kar bomo ohranili v sebi in dali drugim. Na koncu vsega za nas ni bil važen vrh, pač pa borba zanj — in ne zmaga, temveč igra k njej — kakor pravi Ullman v svoji knjigi: »Vek plezalstva...« Čeprav je po vseh doživetjih ostal v meni nekakšen občutek nečesa neizpolnjenega in mi pozneje še dolge noči ni dal zaspati, ga vedno znova pobija trezna misel mož, ki so znali gori v pravem času obrniti hrbet, da so se ji pozneje, v boljših pogojih, še bolje pripravljene in za nešteto izkušenj bogatejši lahko spet živi približali. Našim ciljem v gorah ne dajejo cene naše smrti — temveč naša življenja, ki jih moramo živeti za bolj žive cilje, kot so ledene gmote Alp in Himalaje... Mnogo najsijajnejših junaštev plezalne zgodovine je že propadlo pred samim ciljem. Toda nič manj veličastnega dela niso ljudje opravili v gorah ob svojih porazih kakor ob svojih zmagah.

Za nas je šlo veliko življenjsko doživetje h kraju. V tem vračanju z gora v dolino doživljamo hribovci vedno nekakšno grenkobo v srcu. Premajhno je to naše srce, da bi mogli vzeti vanj vse, kar bi radi... Jaz sam bom vedno hvaležen usodi, da mi je namenila častno nalogo, zastopati vse tiste dobre in odlične gornike, ki so ostali doma, pa bi bili prav tako kot mi vredni doživeti redko srečo: Videti vrhove Himalaje in se z njimi boriti.

Zdravniško poročilo

DR. ANDREJ ROBIČ

Prva in najvažnejša ugotovitev, ki jo moram navesti v svojem poročilu je ta, da nihče od članov odprave ni zbolel za kakršnokoli boleznijo, ki bi jo lahko pripisovali slabemu zdravju, oziroma za tako, ki bi bila neposredna posledica velike višine.

To pomeni, da so bili člani te himalajske ekspedicije izbrani po pravih kriterijih ter da so bili zdravniški pregledi, ki so jih opravili člani pred odhodom, zadosti rigorozni.

Bolezni, zaradi katerih sem moral zdraviti člane odprave, so bile take, zaradi katerih lahko zboli vsak človek tudi pri nadmorski višini 0 m. Za časa ekspe-

dicije so resno zboleli: Stane Kersnik, Zoran Jerin, Ciril Debeljak, ter dr. Andrej Robič.

Bolezni teh članov so bile toliko resne, da so za nekaj časa onemogočile vzpone ter aktivno alpinistično udejstvovanje. Sicer sem moral tudi pri ostalih članih včasih intervenirati, vendar pa so bile bolezni take, da so lahko kljub temu nadaljevali z vzponi. Naj na kratko opišem bolezni, ki so najbolj ovirale našo ekspedicijo pri delu.

dr. Andrej Robič

Dne 19. V. 1960 se je vrnil Stane s Sedla ter tožil, da ga močno muči kašelj. Kljub energičnemu zdravljenju v zgornji bazi se mu je v naslednjih dneh stanje močno slabšalo, kašelj je postajal neznosnejši, popolnoma je zgubil apetit ter v 3–4 dneh shujšal za več kot 10 kg. Kljub zdravljenju z antibiotiki se mu je pridružila še vročina. Zaradi tega sem se dne 23. V. 1960 odločil, da sestopi v spodnjo bazo, kjer je bilo tedaj že kopno in znatno topleje. Le počasi se mu je v spodnji bazi stanje popravljalo, tako da je okreval ter bil 30. V. zopet sposoben za vzpon v zgornjo bazo. Njegovo zdravstveno stanje pa kljub temu ni bilo tako, da bi bil sposoben za ponoven vzpon na Sedlo ali še više. Ves čas Stanetove bolezni sem bil v spodnji bazi.

Kmalu po najini vrnitvi, pravzaprav že drugi dan, je zbolel Zoran Jerin. Bolezen se je pričela dne 1. V. 1960 z zobobolom, že naslednji dan pa se mu je sukala temperatura okoli 39° C. Pri pregledu sem ugotovil, da ima hudo gnojno angino. Ker ni bilo pričakovati, da se bo bolezen kmalu obrnila na bolje, sem svetoval sestop v spodnjo bazo. Energično sem mu dajal antibiotike, kljub temu pa se je angini še pridružilo gnojno vnetje dlesni. Temperatura je padla na normalo šele po 3 dneh. Istega dne kot Zoran se je moral vrniti s Sedla tudi Ciril Debeljak zaradi tromboze hemeroidov, kar je združeno z zelo hudimi bolečinami, posebno pri hoji. Ker od incizije ni bilo pričakovati bistvenega izboljšanja, sem ga zdravil konservativno. Obolenje je dolgotrajno ter je bil do povratka 9. VI. 1960 jedva sposoben za daljše pohode, kljub temu pa je imel tudi na povratku še precejšnje težave pri hoji.

Že pri odhodu iz Ljubljane sem pričel opazovati pri sebi znake vnetja živca v nogi. Menil sem, da je to morda lahno revmatično vnetje, ki bo prešlo, čim bomo prišli v tropsko vročino. Prav istega mnenja je bil tudi prof. dr. Bogdan Breclj, ki mi je polog tega svetoval, da naj izvajam ortopedske vaje na ladji. Bolezen se je res nekoliko popravila, čim pa so se začeli pohodi, so se težave vrnile. Ko pa se je hoji pridružilo še pomikanje kisika, se mi je bolezen nenadoma zelo poslabšala, tako da je bila leva noga že zelo nesigurna pri hoji. Zaradi tega sem se odločil, da ne grem više, dokler se mi stanje ne popravi. V resnici se je stanje popravljalo točno v skladu z mojo aklimatizacijo. Čim bolj se mi je aklimatiziral, tem manjše so bile težave. Čuvati sem se moral

tudi zaradi tega, da bi bil v primeru nesreče kljub temu sposoben intervenirati. Rad bi se bil povzpel vsaj na Sedlo, če že ne više. Moral pa sem se podrediti svoji nalogi ter ostati pri bolnikih v spodnjih taboriščih.

Ostale bolezni, zaradi katerih sem moral zdraviti člane, so bile še naslednje: kataralna vnetja v grlu, nespečnost, ožuljene noge, lažje driske, revmatične bolečine v mišicah.

Vnetje v grlu nas ni presenetilo, ker je to običajna prikazen pri vseh ekspedicijah. Nastane zaradi tega, ker mora alpinist zaradi pomanjkanja kisika globoko dihati in to seveda skozi usta, ker z dihanjem skozi nos ne more dobiti v pljuča zadostno količino zraka. Zrak pa, ki ga vdihava, je mrzel in suh. Zaradi tega je razumljivo, da sluznica grla reagira z vnetjem. S pomočjo penicilina in iverisala se je dalo vnetje toliko omiliti, da alpinistov ni oviralo pri vzponu. Nespečnost je normalen pojav, dokler aklimatizacija ni zadostna. Čim so ljudje zadosti aklimatizirani, nespečnost premine. Žulji na nogah so nastali le pri enem članu odprave, ki pa niso bili tako resni, da bi ga oviralo pri hoji. Nastali so zaradi tega, ker so se mu prekomerno potile noge. Zavoljo tega je prišlo tudi do lažje ozeblina na palcu na nogi. Znoj namreč macerira kožo ter jo napravi bolj občutljivo. Pri vzponih v naših gorah taka malenkost, kot je potenje nog, res nima posebnega pomena. V pogorjih pa, kot je Himalaja, je potenje nog lahko huda ovira, ki lahko onemogoči alpinista za nekaj časa za nadaljnje vzpone. Potenje nog pa se da pozdraviti, seveda je to treba opraviti že pred odhodom. Ta primer kaže na to, da morajo biti ljudje, ki odhajajo v Himalajo, resnično zdravi, kajti tam že vsaka najmanjša malenkost postane resna ovira. Nekateri člani so tudi tožili o bolečinah v mišicah, ki pa smo jih uspešno lahko pozdravili z ustreznimi zdravili.

Mnogo pažnje je treba posvetiti tudi prehrani članov odprave, posebno na popotovanju skozi Indijo. Vročina je tamkaj zelo huda ter je razumljivo, da hrana v hotelih ne more biti taka, kot je pri nas. Zaradi tega se mi zdi nujno, da ljudje jemljejo kak črevesni antiseptik (enterovioform) ali slično. Mi smo jemali na popotovanju skozi Indijo redno 2–3 tablete enterovioforma na dan. To se je izkazalo kot koristno, kajti nihče ni zbolel za kako resnejšo prebavno motnjo. V časopisih smo skoraj vsak dan lahko brali o epidemijah tifusa, paratifusa in kolere. Posebno nevarna je voda. Zaradi tega smo sklenili, da nihče ne sme piti vode, razen če je nismo preje klorirali ali pa prekuhali.

Človeka lahko zapelje led, ki ga lahko kupiš povsod in ki ga dajejo v pijače, kot je oranžada, coca cola in podobno. Seveda se vsakomur v tej vročini zelo prileže mrzla pijača z ledom. Že na vlaku iz Bombaya proti Delhiju smo pustili koščke ledu, ki so nam jih servirali z oranžado v posodi, da so se raztopili. Ko se je led raztopil, je bilo v posodi toliko kupčkov umazanije, kot je bilo preje koščkov ledu. Led za nas ni bil več zapeljiv.

Za kloriranje vode smo imeli s seboj chloramin v ampulah, ki je pripraven za uporabo takrat, kadar ekspedicija tabori na enem mestu. Kadar pa je ekspedicija razbita, takrat pa je praktičneje, če ima vsak s seboj chloramin v tabletah. Nepraktično je namreč, če mora vsakdo nositi s seboj stekleničke s klorovo raztopino.

Ob odhodu je marsikoga začudila velika količina zdravil, ki smo jo vzeli s seboj. Vsa zdravila so tehtala približno z embalažo skupaj okrog 120 kg. Z veseljem lahko ugotovim, da ni bilo nobenega zdravila premalo. Bolezni, s katerimi se sreča himalajski zdravnik, so namreč zelo različne, tako da niti dve ekspediciji nimata enakih problemov. Člani švicarske odprave na Mount Everest

so zelo veliko bolehal zaradi vnetja mehurja. Za tem ni zbolel noben član naše odprave. To pomeni, da morajo biti zdravila sestavljena tako, da so lahko kos vsem boleznim.

Mnogo zdravil smo porabili tudi za domačine. Tamkaj zdravnik namreč ne more pisati receptov ter pošiljati bolnika stotine kilometrov daleč po zdravila. Zdravila je treba dati bolniku takoj.

Najpogostnejše bolezni, ki sem jih srečal pri domačinih, so bile revmatizem, želodčne bolezni, slabokrvnost, vnetje ledvic in mehurja, razni čir na koži, vnetje oči ter obolenje zob. Pričakoval sem, da bo bolnikov več. Vendar je bilo prav resnih bolnikov razmeroma malo. Pri življenju ostanejo le tisti, ki so najbolj odporni. Življenjski pogoji tamkaj so zelo trdi. Prav tedaj, ko smo šli mi skozi te vasi, je bila tam lakota. Tudi stanovanja so bolj podobna luknjam kot pa hišam. Kdor resno zboli in ni prav zelo odporen, bolezni ne preživi. Mnogo pa je bilo seveda tudi radovednežev, ki so hoteli preizkusiti spretnost evropskega zdravnika. Vsak večer sem moral zdraviti celo vrsto nosačev, ki pa so imeli vsi enake težave. Tožili so, da se slabo počutijo, da imajo vrtoglavico in slabost v očeh in trebuhu. Tableta kakršnegakoli anargetika je vse težave zelo hitro odpravila. Vsakega nosača je treba kontrolirati, da zdravila res poje, kajti sicer jih spravljajo za slabše čase. Z zdravili pri domačinih nisem štedil, take količine, da bi jih preskrbel tudi za naprej, pa le nisem imel. Vsega skupaj sem zdravil približno kakih 200 ljudi. Naš zvezni kapetan se mi je za to zdravljenje izredno lepo zahvalil ter povedal, da so domačini z zdravljenjem zelo zadovoljni, rekel je tudi, da indijske oblasti tovrstne akcije zelo cenijo.

Kirurške instrumente so nam pripravili na Kirurški kliniki v Ljubljani. S seboj sem imel kompletne pribore za traheotomijo, za veliko amputacijo, za malo amputacijo ter za ekscizije in incizije. Vsi instrumenti so bili spravljeni v platnenih vrečkah ter sterilizirani, nato pa še v dvojnih vrečkah iz polivinila, ki so bile zavarjene. Prepričan sem, da bolje pripraviti kirurškega instrumentarja ni možno.

Opravil sem nekaj manjših kirurških intervencij ter z veseljem ugotovil, da mi ni ničesar manjkalo ter da so kirurški pribori pripravljeni nad vse praktično. Precejšnje skrbi sem imel tudi s serumi proti kačjemu piku, ki sem si jih nabavil že v Bombayu v Nafkine Institute. Vendar sem lahko dobil samo serume proti pikom štirih najbolj strupenih kač, ki pa živijo na ravnini. Za himalajske strupenjače nismo mogli dobiti serumov, sicer pa v Himalaji v glavnem srečaš samo dve vrsti kač in še te so redke. Na vsej poti skozi himalajsko pogorje smo videli le eno kačo.

Pripomniti moram tudi to, da mora biti zdravnik pripravljen tudi na to, da bo treba pomagati tudi mornarjem na ladji. To pot se je primerilo, da sem moral nekajkrat prav zelo resno intervenirati.

Vso pohvalo je treba izreči tudi našim podjetjem, ki so nam preskrbeli prehrano. Z veseljem lahko ugotovim, da je vsa hrana odlično zdržala transport ter da se od nje ni ničesar pokvarilo.

Na drugi strani pa moram priznati, da hrana ni ustrezala potrebam. Bila je preveč enolična ter je manjkalo nekaj bistvenih stvari. To pa zaradi tega, ker je bil čas za sestavo hrane prekratek ter nismo imeli možnosti, da bi že doma preizkusili posamezne prehranske produkte. Ni nam preostalo drugega, da smo vzeli s seboj samo tiste, za katere smo bili prepričani, da bodo izdržali transport. Nismo upali tvegati, da bi vzeli s seboj hrano, za katero smo sicer vedeli, da nam bo nujno potrebna, nismo pa verjeli v obstojnost konzerv.

Dosti prehrabnenih artiklov smo črtali iz seznama samo zaradi tega, ker je bila embalaža steklena oziroma, ker je bilo v konzervah preveč vode. Ugovor je bil ta, da je neumno vlačiti za ekspedicijo hrano, kjer je mnogo balasta. Zaradi tega bi morali najeti nekaj nosačev več, to pa bi povečalo stroške ekspedicije. Deviznih dinarjev pa seveda nismo imeli preveč.

Zelo nam je manjkalo zelenjave. Tako na primer bi lahko vzeli s seboj kislo zelje v konzervah, dalje fižol, suh in pa stročji fižol v konzervah, tudi grah v konzervah bi nam zelo prav prišel. S seboj smo imeli le nekaj konserv ananasovega kompota, sicer pa kompotov v konzervah ali vloženga sadja sploh nismo imeli s seboj.

Res je, da se krompir verjetno ne izplača voziti v Indijo ter da je bolje, da ga nabaviš tam, toda ne v hribih, ampak spodaj v večjih mestih, kjer je krompir cenejši ter boljši. Nam je nosil krompir kurir, krompir pa je bil zelo droban in zelo drag. Isto velja za riž, ki smo ga imeli vsega razdeljenega v paketih za dva moža. Zatorej smo morali odpreti zelo veliko paketov, če smo hoteli dobiti zadosti riža za en obrok za vso ekspedicijo.

Tudi riž bi bilo verjetno bolje nabaviti v Indiji, ker bi bilo to ceneje. Zelo smo tudi pogrešali marmelado iz brusnic, gorčico in kis, ki ga sploh nismo imeli s seboj. Ker nismo imeli kisa, nismo mogli pripraviti meso v solati, paradižnik v solati in podobno. Šele proti koncu, ko je kurir prinesel kis, smo čestokrat pripravili meso v solati, ki je šel vsem izredno v slast.

Mesne konzerve so bile tudi zelo enolično izbrane. Prepričan sem, da bi se pršut dobro držal. Tudi kranjske klobase, zalite z mastjo, oziroma oljem bi po mojem mnenju prenesle transport.

Tudi na belo moko smo pozabili, ta pa je pri kuhi zelo potrebna. Preveč pa smo imeli s seboj prepečenca in biskvita, sicer odlične kvalitete. Biskvit pa bi se dal izboljšati še s tem, če bi mu dodali vanilijo, mandlje etc.

Ljudje v Himalaji močno cenijo dobro začinjena jedila. Za časa ekspedicije ni minil niti en dan, da ne bi bili na mizi fileti ali pa antipasta. Marmelada, džemi in čokolada pa je ostajala.

Prehrana postane lahko zelo velika ovira pri vzponih. Tudi pri sestavi prehrabnenih kompletov za višja taborišča bo potreba napraviti nekatere spremembe.

To so na kratko izkušnje, ki smo jih pridobili pri tej ekspediciji. Ko se bo pripravljala naslednja ekspedicija, bo treba stopiti v stik s podjetji, da bodo lahko pravočasno pripravila hrano ter morda tudi nekatere specialne artikle, namenjena prav za Himalajo. Vsa podjetja, od katerih smo dobili prehrabnene artikle, so nam šla izredno na roko ter so v zelo kratkem času napravila vse, kar je bilo v njihovim močeh. Prepričan sem, da bi se dalo napraviti še mnogo več, če bi bilo na razpolago dosti časa.

Ko smo prišli domov, je bilo slišati grajo, da smo na ekspediciji preveč hodili na lov ter uničili preveč divjadi. Ta očitek je do kraja neumesten. Samo tisti, ki je bil v Himalaji in ki je jedel enolično konzervno hrano, lahko ve, kako zelo si človek želi svežega mesa. Vsaka ekspedicija si je preskrbelala meso na ta ali oni način.

V Nepalu ponavadi kupujejo jake in ovce. Mi smo se pa v ta namen poslužili lova, saj je mnogo ceneje in seveda tudi mnogo bolj zdravo. Vsega skupaj smo ustrelili 6 komadov divjadi, ki je tehtala približno 20 do 40 kg. Od tega smo tri živali odstopili našim nosačem, ki so bili v stiski s hrano, ker sicer ne bi mogli nesti tovorov naprej. Tri živali pa smo v glavnem pojedli sami, le nekaj mesa smo odstopili Dotijalom.

Če upoštevamo, da so bile živali ustreljene na teritoriju, ki je približno tako velik kot cela Gorenjska, potem res nihče ne more reči, da smo kjerkoli napravili škodo. Tudi časa nismo z lovom izgubili, ker smo lovili spotoma.

Na žalost ne morem podati natančnejših podatkov o prilagodljivosti članov odprave na višino. To pa zaradi tega, ker sem se v glavnem zadrževal v zgornji bazi. Do višine ca. 5000 m lahko ugotovim, da so vsi odlično prenašali vročino. Ugotovil sem le, da so imeli spočetka mlajši člani odprave vedno nekoliko višjo frekvenco srčnih utripov. To govori za to, da je starejši organizem bolj prilagodljiv kot mlajši. Res pa je, da sta najmlajša člana v višinah okrog 6000 m včasih prenašala celo večje tovore kot šerpe, za katere je znano, da dobro prenašajo višine.

Znano je, da se človek bolje in hitreje aklimatizira, če gre večkrat iz nižjega v višje taborišče in nazaj. Aklimatizacija traja dalj časa, če človek prvič, ko gre iz nižjega v višje taborišče, tamkaj tudi ostane ter čaka, da se bo aklimatiziral. Naša ekspedicija je imela premalo šerp, zaradi tega so morali člani odprave sami prenašati tovore iz nižjih v višja taborišča. To jim je obenem tudi nudilo odlično priložnost za aklimatizacijo. Res pa je, da se človek pri tem, ko prenaša tovore iz enega v drugo taborišče, izčrpava ter troši moči, ki naj bi jih štedil za končni naskok.

Da bi v primeru potrebe imel vsakdo zdravila čimpreje pri rokah, sem vsakomur dal s seboj majhno osebno lokarno. Poleg tega pa je bila še v vsakem taborišču še posebej nekoliko večja apoteka. Vsakdo je imel s seboj razne povoje, sredstva proti bolečinam, mazilo za rane ter glycoramin in vitergin. Glycoramin namreč zelo posveži. Tudi vitergin se je zelo obnesel, ker vsebuje dosti glukoze, lahko in hitro prebavljivo sredstvo.

V taboriščih pa so bile poleg tega, kar so imeli člani že itak s seboj, še kapljice za oči, penicilinske tablete, sredstva za zdravljenje vnetja v grlu, sredstva proti driskam in proti kašlju ter sredstva za spanje. K vsemu temu sem napisal še za vsako taborišče navodila, kdaj in koliko naj uporabljajo to ali drugo zdravilo.

Izredno sem vesel, da sem se lahko udeležil te ekspedicije. Nabral sem si veliko vsakovrstnih izkušenj, obenem pa doživel čudovite stvari. Prav gotovo je bilo to v mojem življenju do sedaj največje in najlepše doživetje.

Ocena naše prve himalajske odprave

Himalajski odbor pri PZS sicer sodi, da na podlagi objavljenih podatkov vsakdo sam lahko pride do končne ocenitve naše prve jugoslovanske odprave v Himalajo, vendar je prav, da tudi organizatorji te odprave podajo o odpravi svoje končno mnenje in oceno.

Za odpravo je vladalo ogromno zanimanje v najširših krogih naše javnosti in to ne samo planinske, ki je že sama po sebi precej številna, temveč so se za odpravo zanimali prav vsi, ki jim je ugled in afirmacija naše države v svetu pri srcu.

Himalajski odbor pri PZS je imel dne 6. septembra 1960 svojo 16. redno sejo in iz sejnega zapisnika povzemamo zaključke o ceni in oceni naše himalajske odprave.

Pozitiven dosežek so trije himalajski vrhovi, na katere dotlej še ni stopila človeška noga. Ta alpinistično tehnični uspeh bo ostal zapisan v zlati raziskovalni dobi himalaizma, ob koncu katere smo tudi Jugoslovani stopili v njegovo zgodovino. S tem smo se uvrstili med velike, razvite alpinistične narode, ki so zadnje desetletje poželi celo vrsto uspehov pri odkrivanju gorstev našega planeta. Naša ekspedicija je utrdila dobre stike s prijateljsko Indijo in navezala tesnejše vezi z mnogimi ljudmi te ogromne države, ki jih je na svoji poti srečala. Vse evropske odprave po zadnji vojni niso tekmovalle samo v osvajanju vrhov, marveč so utrjevale s svojimi uspehi tudi politične pozicije svojih držav, propagirale svojo kulturo, proizvodnjo in ekonomiko sploh in to na občutljivem svetu Azije, Afrike in Južne Amerike. Čeprav se rado poudarja, da so himalajske izkušnje mednarodna last, je kljub temu res, da se skuša sleherna dežela uveljaviti z izvirno domačo opremo in prehrano. To je hotela tudi naša odprava in ji je to tudi povsem uspelo. Njeni dosežki, njena organizacija in njena skoraj izključno domača oprema pomenijo zato mednarodno afirmacijo našega alpinizma in moči naše domovine, torej našo športno, politično in ekonomsko veljavo pred vsem svetom. Alpinisti Francije, Anglije, ZDA, SZ, Zahodne Nemčije, Avstrije, Italije, Švice, pa tudi Poljske, CSR in LR Kitajske se na tem področju preizkušajo, prodiranje v neznan gorski svet je danes dejanski odraz pradednega človeškega prizadevanja po popolni osvojitvi planetarnega prostora, obenem pa tudi izraz nacionalne zmogljivosti. Vsi dosežki s tega področja se v velikem svetu močno publicirajo v planinskih in strokovnih revijah. Čas je že bil, da se je tudi naša država v tem preizkusila in le škoda je, da se je to zgodilo tako pozno, ko je že mnogo zamujenega. Mala sosednja Avstrija pošilja že od leta 1950 vsako leto po več velikih odprav v razna gorstva sveta.

Eden velikih temeljnih uspehov naše odprave je prav v tem, da smo dobili neposredne, osebne izkušnje in himalajsko prakso, ki je ne more nadomestiti nobena literatura in nobeno pripovedovanje tujih predavateljev. Na lastnih nogah in z lastno močjo smo zares fizično stopili v Himalajo. Prav tako je razveseljiva tudi ugotovitev, da tako bogatega, pestrega in posrečenega fotografškega gradiva, kot ga je prinesla odprava, v naši deželi kljub mnogim himalajskim predavanjem še nismo videli. Prepričani smo, da bodo predavanja o odpravi močno dvignila planinsko zavest in naš razvoj in da bo ob naši prvi bodoči odpravi v Himalajo vsestranska podpora in zanimanje najširših slojev našega prebivalstva, ki je bilo že sedaj čudovito, še bolj množično in še bolj učinkovito.

Čudno bi bilo, če bi naša prva odprava ne imela tudi nekaj pomanjkljivosti. Naj omenimo pri organizaciji le to, da je bila doba priprav absolutno prekratka, priprave sume pa zaradi tega tudi niso bile dovolj temeljite. Delo za tako odpravo je zelo kompleksne narave in terja včasih celo tudi to, da je potrebno poslati na izbrani teren leto poprej posebno izvidnico. Tudi prošnja za naskok na vrh Nanda Devi je bila prepozno odposlana, poleg tega pa ta vrh ni bil najbolj posrečeno izbran zaradi bližine meje med Indijo in LR Kitajsko, ki je bila prav v tem času zelo občutljiva in zato nedosegljiva. S tega stališča moramo samo obžalovati, da je bilo delo svoječasnega himalajskega odbora leta 1953, ko se je že pripravljala naša prva odprava in ko so bili na razpolago še neraziskani osemtisočaki, prekinjeno, obenem pa nam hodi to v opozorilo, da himalajski odhor s svojim delom tudi sedaj ne sme prenehati, ampak naj postane stanovitna dejavnost pri Planinski zvezi Slovenije.

Odprava se je odvijala v najbolj neugodnih okoliščinah: šele na ladji je dokončno zvedela, da bo morala osvajati vrhove Trisula, ki jih sploh ni »naštudirala« in se je morala nanje ob popolnem pomanjkanju literature, zemljevidov in drugih podatkov preorientirati kar čez noč. Druge odprave svoje cilje podrobno študirajo tudi leto in več! Zaradi zelo skromnih sredstev je odprava morala skrajno varčevati. To pa se je maščevalo najbolj usodno v tem, da je bilo mnogo premalo višinskih nosačev-šerp, pri katerih naj nobena bodoča ekspedicija ne skopari, saj so končno stroški zanje v primeri s celotnimi izdatki prav malenkostni. Temelj vseh uspehov v Himalaji pa so in še dolgo bodo prav domačini-šerpe! Izbor hrane je bil nekoliko enoličen, najhuje pa je bilo to, da radijska zveza med bazo in višjimi taborišči ni delovala, ker preje ni bila dovolj preizkušena.

Naš zaključek — kljub vsem napakam in nevspehom, o katerih je bila javnost že obveščena — je ta, da je bila naša prva odprava v Himalajo povsem uspešna, čeprav se je morala tik pred končnim ciljem umakniti, ne da bi zavzela 7120 m visoki Trisul I. Umik, odnosno evakuacija taborov je bila nujna: bližal se je monsun, zboleli so trije člani odprave, prisotna sta bila samo dva šerpa, vrhinja tabora zaradi tega nista bila dovoljno založena s hrano za končni naskok na Trisul I. Umik v takem položaju in v takih razmerah je zmaga nad samim seboj, ki je včasih težja kot vzpon na vrh. Konec koncev pa je bil tak umik v skladu z dogovorom med Himalajskim odborom pri PZS in člani odprave, ki je imela izrecno naročilo, naj ne tvega preveč. Pri vsem tem moramo vedeti, da je pot z vrha Trisula 2, ki je bil osvojen, do vrha Trisula 1 sedaj praktično raziskana in odprta in jo bodo bodoče odprave v ugodnih razmerah prav lahko prehodile.

Na podlagi vsega navedenega sodi Himalajski odbor pri PZS, da so pri nas že povsem dozoreli pogoji, da se lahko lotimo organizacije rednih periodičnih odprav v katerokoli še neraziskano ali manj raziskano gorstvo sveta (Himalaja, Karakorum, Ande, Tienšan, Pamir itd.). Take odprave so nedvomno zelo koristne tako za popularizacijo planinstva in še kvalitetnejši razvoj alpinizma v domovini kot tudi za afirmacijo ugleda naše države v inozemstvu.

Himalajski odbor pri PZS bo zaradi tega nemudoma začel s pobudo in pripravi za naslednjo odpravo.

Himalajski odbor
pri Planinski zvezi Slovenije

S prijateljskim planinskim večerom je dne 25. septembra t. l. v lovski koči na Vršiču počastila 50. rojstni dan univ. prof. Borisa Ziherla, zveznega poslanca, planinska družba, ki jo čisto srečujemo na naših planinskih potih (tov. Tone Bole, dr. Miha Potočnik, Fedor Košir, ing. France Arčič, dr. Joža Hafner, Joža Čop). Univ. prof. Boris Ziherl ves svoj prosti čas prebije v gorah, ki mu pomenijo več kot samo prijetno in mikavno okolico za razvedrilo in oddih. Za seboj ima lepo število planinskih tur in tudi več plezalnih vzponov. Sistematično jih zmaguje leto za letom, nedeljo za nedeljo, v krogu svojih planinskih prijateljev in svoje družine. Kljub številnim odgovornim družbenim nalogam, ki jih vrši, spada med najboljše poznavalce naših gora in naših planinskih problemov.

Ko mu k življenjskemu jubileju iskreno čestitamo, mu obenem želimo, da bi ga v gorah še dolgo krepil vir moči in zdravja, Hipokrena resnice in lepote, ki jima kot ideolog in znanstvenik predano služi ves svoj vek.

Oddih na stojišču

FRANCE ZUPAN

*Kdor verjeti tega neče,
kar zračunal je Avčin:
»Da so nylonke najboljše«, sam je kriv,
če kmal bo hin...*

(Ponarodela alpinistična pesem)

Pesem ima pet ali šest kitic in pripoveduje žalostno zgodbo o plezalcu, ki je plezal s konopljeno vrvjo, padel iz previsa in končal spodaj na melišču; nastala je, ko smo po vojni dobili prve nylonke: tiste zelene amerikske vrvi, ki so bile tako prijetno mehke v rokah in pa pol lažje od starih konopljenih. Pomenile so za nas več kot samo navadno plezalsko vrv, takrat, ko smo iz težav povojnih let, polente in tistih konserv s krvavicami počasi, počasi začeli dobivati moderno, sodobno alpinistično opremo: Pomenile so ključ za nove in težje vzponce, za nekak boljši in lepši alpinizem, kot smo si ga predstavljali v domišljiji. Pesem, kakršna koli je že, povsem neprimerna, da bi celo tiskali v resnem glasilu, kot je PV, je bolj take vrste ki se da z občutkom zapeti samo v kakšni gorski bajti ob poznejših urah — nastala pa je iz veselja nad novimi vrvmi, tako lahkimi in varnimi. Te so spremenile življenje navadnega alpinista in seveda je bilo treba v njej omeniti ime Franceta Avčina, moža, ki je te vrvi pri nas prvi vpeljal, jih propagiral, o njih napisal in izračunal, da so popolnoma varne, veliko bolj kot dosedanje. Verjeli smo mu in mu zaupali, tudi če nismo razumeli nobene tistih krivulj v Planinskem Vestniku in vsi kasnejši famozni padci na njih so to zaupanje potrdili. Tako je prišlo ime Franceta Avčina celo v poezijo. Ko sem letos nenadoma zvedel, da je star toliko in toliko let, bi mu rad napisal nekaj besed ob tem dogodku, za katereda on sam gotovo misli, da bi ga bilo najbolje zamolčati... pa se ne da.

Ob tem mislim na vse tiste članke ob takih priložnostih, ki naštevajo jubilarne zasluge in dejanja in so obenem tudi že opravičilo: čes, ne pričakujte, da bo kaj podobnega še enkrat naredil, fant je vendar že v letih. To premišljujem in mi nekako ne gre skupaj: peldeset let in pa on sam, ki za trening pleza prosto oba šestostopenjska previsa v plezalni šoli v Iškem Vintgarju (»omara« je eden izmed njih in tisti, ki ga poznajo, že vedo, kaj zahteva od človeka). Ali pa ga vidim — letos pozimi je bilo, ko smo smučali skupaj na ledeni tekmovalni progi z vrha Vitranca v Kranjski gori, ki ima svoj slabi glas zaradi tistih polomljenih reber in nog in strmine, ki je približno taka kot v slovenski smeri, in trdih bukev pod njo.

Čakali smo na Franceta, kdaj se bo pojavil preko roba na svojih kovinskih smučeh in že naprej zlobno uživali — in ostali presenečeni, kajti popolnoma ležerno, v svojem najbolj običajnem alpskem stilu je zdrsnil preko tistih vesin, ki so videle letos že toliko junakov v tako mučnih položajih... Imponiral nam je — ker smo pač taki, da nam pogumno dejanje ali drzen smučarski zavoj v gorah več pomeni kot še tako globoka misel! Menda ni treba še govoriti o zimskih turah in poletnih plezarijah, od katerih je bila letos poleti zadnja prva ponovitev južnega grebena v Planji, ki je menda mestoma prav lepa petica. Odlična fizična kondicija ni zanj nikoli predstavljala problema; ne na prvenstvenih zimskih turah pred vojno, ne med vojno pri partizanih in kasneje v švicarskih gorah na tisti znani 40-urni turi Biancogratu v Bernini, ko s svojo vztrajnostjo ni rešil samo sebe, ampak tudi življenji dveh švicarskih soplezalcev.

Kaj naj bi sicer pričakovali od bivšega državnega prvaka v dviganju uteži (peresno lahka kategorija) in od državnega prvaka v umetnem drsanju? Dvoje nasprotnih športnih panog — kot bo pač opazovalec ugotovil — dve potezi v njegovem značaju: stvaren tehnik in trezen matematik, na drugi strani pa zavzet ljubitelj gora, muzike in umetnosti, človek, za katerega predstavlja jesenski dan ob Črnem jezeru dragoceno, neprecenljivo doživetje, ki ga lahko gane do solz. Isti človek je v steni pripravljen hladno tvegati najvišji vložek v igri, ki jo igra plezalec v steni, toda nikoli ne na slepo, ne brez vseh možnih varnostnih ukrepov, ki jih ima človek na razpolago.

V gore ga je še kot otroka pripeljal oče, geometer, s katerim sta skupaj merila v Bohinju in prehodila ta lepi konec podolgem in počez. Mogoče od tod, od tega pravilnega začetka, njegov odnos do prirode in gora, želja po nepokvarjeni, prvobitni naravi, pa naj bodo to ledeniki v visokih Alpah ali kanjon Iške pri Ljubljani.

Da, tudi kanjon Iške, ki bo postal zanj simbol boja za ohranitev naravnih lepot takih, kakršne so, ne pokvarjenih od avtomobilskih cest, kjer jih ni treba.

Žal je za nekatere ljudi na Kranjskem postal nov bog avtomobil, ki ga naivno zamenjujejo z napredkom. Njemu na ljubo naj bi se gradile ceste v kanjonu Iške in okoli Bohinjskega jezera: za nekaj deviz so pripravljene prodati in uničiti najlepše predele Slovenije. Še nihče jim ni povedal, tem ljudem, ki žive dejansko za časom, da je danes v inozemskem turizmu pač najvišje plačana in iskana vrednota — samota in mir, ne pa klavirni posnetki letovišč v zapadni Evropi. Upajmo, da ne bo zmagal apetit posameznikov po dobičkih nad razumom!

France Avčin se je prav letos v dnevnem časopisju boril s pisano besedo za Iški Vintgar, boril popolnoma sam za tisto, kar je štel, da je pravilno. Borba ni končana, ker jutri bo na vrsti Bohinj, kasneje kaj drugega — prijatelj se si z njo ne bo pridobil, v njej pa ga planinska javnost ne bo smela pustiti samega.

Njegov življenjepiš! Razume se, samo alpinistični, brez vseh uspehov, ki jih je dosegel kot znanstvenik in pedagog na elektrotehnični fakulteti Tehniške visoke šole. Rodil se je 6. okt. 1910 v Ljubljani. Šola, šport, gore z opombo, da je plezati začel razmeroma pozno, šele z 22 leti z ing. Lasičem in Marjanom Lipovškom. Njegovi tako številni vzponi so večinoma popisani v PV: odprave na Korab in Šar planino, tista na Olimp z Vinkom Modcem, kjer mu je skala skoraj preluknjala nogo, Zahodni Julijci, dežela njegovih sanj, Grivola in Švicarske Alpe povprek in podolgem. Po vojni prva ponovitev Čopovega stebra z ing. Dolarjem in z istim soplezalcem prvenstvena smer v Rjavini, čudovita, ena zadnjih velikih še nepreplezanih sten v Julijcih. Opisi teh plezarij in planinskih podvigov so živahno in duhovito pisani: včasih kritični in ostri, vendar

se pisec nikdar ne pomišlja dati mesta svoji popolni zavzetosti nad gorami. Prav ob tej priliki se mi ne zdi povsem odveč misel, da bi Planinska založba pričela misliti na zbrano izdajo njegovih, dosedaj po različnih številkah PV raztresenih spisov, ki po svoji dokumentarnosti in literarni vrednosti brez dvoma zaslužijo posebno edicijo.

Ker živimo v času presežnikov, nekaj superlativov o njegovih turah: njegova »najljubša gora« je Rjavina, kjer ima poleg prvenstvene v severni steni še številne grebenske pristope in prečenja. »Najlepša prva ponovitev« je seveda Čopov steber, »najbolj naporna« Bernina, Biancograt in »najbolj pošastna« Dent du Requin, kjer si je pri padcu v ledeniško razpoko zlomil nogo.

Seznam njegovih tur in plezarij gre v stotine, toda dovolj o njih. Za nas je prav tako pomemben Avčin-planinski fotograf in predavatelj s svojimi čudovitimi barvnimi diapozitivi kot organizator, bil je prvi predsednik PZS po vojni, kot človek, ki je dal našemu alpinizmu širši značaj, sodobno in moderno noto. Ne nazadnje — kot mentor mladih plezalcev... Vedeli smo, da ima v neki omari v stanovanju odlično planinsko opremo — njegova mala slabost — ki smo jo izkoriščali in si jo izposojali z raztegljivimi roki vrnitve. Še nas je nekaj, ki hodimo po gorah z kakšnim koso in njegove opreme, toda za to je bolje, da ne izve.

* Toda nisem mislil na to, da je bilo njegovo mentorstvo omejeno na posojanje opreme. Dal nam je — in to je bilo največ, kar nam je tedaj kdor koli lahko dal: nylonske vrvi, postal je njihov najvnetejši zagovornik in jih praktično preizkušal in postal prvi pobudnik takega preizkušanja v okviru mednarodne komisije za plezalske vrvi pri UIAA. Med svojimi raziskavanji je v zadnjih letih našel nov način za dinamično preizkušanje vrvi, ki omogoča na preprost način izmeriti karakteristiko vrvi. Kakšne življenjske važnosti je njegovo delo za plezalce, se zavedamo, brez mnogih besed.

Seznam novosti v alpinistični opremi, ki jih je vpeljal po vojni pri nas, je dolg. Vibram podplati, ki smo jih prvič občudovali na njegovih čevljih, razni kuhalniki in patentni praški za limonado (eden teh mi je ostal v posebno dobrem spominu z Zeleniških špic), kline, karabince novih oblik iz lahkega materiala. Današnji alpinist, ki vse to pozna, bo nemara težko razumel naše občutke, kadar se je kje pojavil France Avčin s polnim nahrbtnikom tehničnih novitet, specialnih karabincev, vetrovk in žepnih svetilk in nam, uživaje nad našimi obrazy, predvajal noviteto za noviteto s komentarjem... Vse to je bilo za nas novo, nevideno čudo. Brez nabitega nahrbtnika si ga skoraj ni bilo mogoče predstavljati v gorah in hudobneži pravijo, da je nekoč pomotoma nesel preko severne triglavske stene vse vijake in francoza za svoj stari »Triumph«. Nekateri med nami pa se bodo bolje spominjali lekcije iz orientacije v megli in hoje s kompasom po skici pozimi na Hribaricah... se bodo spominjali, sem dejal, saj vendar še ni tako daleč, deset let mogoče. Pa vendar je to preteklost.

Nisem še omenil njegove iznajdbe, ki mu je prinesla toliko dela in skrbi in ga napravila znanega po vsem alpskem svetu: Avčinove prestavljive dereze. Misel nanje se mu je rodila, ko je ležal bolan za gripo v postelji... in po mnogih poizkusih in spremembah so končno dobile svojo današnjo obliko. Z njimi so šli naši himalajci na Trisul in brez njih si velike himalajske odprave s številnimi nosači skoraj ne moremo misliti.

Vrsta izumov se tu ne neha: telovadni drog, ki se enostavno montira med vrata v stanovanje, nov model poljske postelje, ki je obenem miza itd. in še nekaj za plezalce v stiski: edini dosedaj praktično uporabni način, s katerim

lahko plezalec v steni dvigne ponesrečenega soplezalca, ki visi po padcu na vrvi, do varne police z lastno silo.

Takih načinov je sicer v literaturi več, toda sistem Avčin-Levstek je edini, ki je za drugega sicer presneto naporen, toda deluje.

Vem, da bi še lahko našteval številne male iznajdbe, ki vse služijo varnejšemu plezanju v stenah, od raznih vezav in vozlov. ... toda ne smemo preveč poudariti tehnika Avčina nad estetom Avčinom, čeprav sta idealno združena. Edinstven pri nas zaradi svojega visoko kultiviranega odnosa do gora je nekje soroden dr. Kugyju čeprav je na prvi pogled njegovo pravo nasprotje: oni klasični poet zlate dobe alpinizma, ta tehnik in inženir atomske dobe. ... Avčinove simpatije za Kugyja, s katerim je imel prijateljske vezi in je o njem celo odkril za Slovence pomembna dejstva, so globoko utemeljena v podobnem odnosu do gora.

so globoko utemeljene v podobnem odnosu do gora.

France Avčin se je s svojim delom uvrstil med izrazite osebnosti našega alpinizma, niti ne samo našega: lahko rečemo kar evropskega. Njegov pomen sega pač preko ozkih meja. Ne samo vzponi, izumi, predavanja, tiskana beseda, njegov vpliv čutimo tudi drugače. Ko je letos startala naša odlična himalajska odprava, ne smemo ob njenem uspehu pozabiti tistih, ki so ji pripravljali — tako ali drugače — pot na himalajske vrhove. Med njimi je na vidnem mestu prav on.

Rad verjamem, da si s svojo pisano in govorjeno besedo, ki je včasih ostra, toda odkrita in napredna, ni vedno pridobil samo prijateljev: To bi bila prijazna, toda nepotrebna laž. Prav zato je njegov lik še simpatičnejši.

Slovenci smo majhen narod in možje, kakršen je letošnji slavljenec, se ne rodijo kar vsako leto, prav zato — in samo zato — so nekateri mislili, da bi bilo treba nekaj napisati ob njegovem jubileju. Sedaj je napisano — pa brez zamere!

Neprvenstvena prvenstvena

FRANCE AVČIN

Ko se spuščáš po belih vijugah z Vršiča proti Trenti, bo kmalu pod Šupco oko ostrmelo nad silovito pojavo: iznad zelenega bukovja od Mlinarice sem se vzdigne v nebo dolg greben divjega stolpovja, razžagan v globoko zasekanih, skrivnostnih škrbinah, grozljivih, kot jih najdeš samo še v Zapadnih Julijcih, tem za nas ponovno izgubljenem gorskem paradižu. Če povprašáš po imenih, boš slišal vse pomešano, na kartah pa je prava zmešnjava. V Trenti ti bodo govorili o Kukli, o Planji, o Kanceljnih in Germajtu, čudno ime. Ločijo jih ne niti iz globoke Zadnjice pod Triglavom, čeprav se odondod odpira lepši razgled in se razločijo razni vrtoglavi prehodi pod grebeni po skrajno strmih travnatih vesinah, zlasti na koncu grebena, kjer se le-tá vzdigne proti vrhovom Planje. Tam stoji izrazit stolp, za njim pa neznano globoka, vsepovsod s prevesami zaprta škrbina hruškaste oblike, oba vélika vprašaja te velike grebenske ture.

Kugy ne govori mnogo o tem predelu svoje nad vse ljubljene Trente, omenja le Utrujeni stolp pri Planji, ki se je z glavo naslonil na rame svojega krepkejšega prijatelja. Kugyjevi bogati švicarski prijatelj Bois de Chesne je pod Kuklo, torej prav ob vznožju tega grebena, ostvaril pisateljevo zamisel

o alpinistu Julijcev z nazivom »Juliana«. Ko je še živel, sem nad njegovo pisalno mizo v Trstu videl viseti sto najboljših, v romb razvrščenih gamsjih rogljev iz Trente. Lep del jih je bil s Kukle, je vedel povedati. Tako sem prišel na pravi naslov: na trentarske lovce, na Jozo in Tono, ki oba nosita ime umrlega Kravanje-Kopiščarja, graditelja najdrznejših naših nadelanih poti pred in po vojni. Z njim sem si nekoč ogledoval Kanjavčeve grede med Doličem in Vršakom, ko tam še ni bilo steze. Nenavezan je brkati mali možakar kot gorski škrat skakal s police na polico, da me je bilo »alpinista« pošteno strah in — sram. Tam sem spoznal, kaj je pravi Trentar starega kova. Njegova gamsja kri živi naprej v sinu Toni in sorodniku Jozi, državnima lovcema tega najtežjega predela triglavskega gojitvenega lovišča. Joza mi je pokazal skrita pota na grebene, segajoče v kilometrskih raztezajih od Kukle nad Logom v Trenti tja do samega Razora, njegovega vrhunca in kraja.

Nikaka markirana pota ne držijo tja gor, le lovske stezice. Te pa imajo vedno svojsko pamet in svoj prav, vse drugače kot planinska pota. Po njih me je sloki Joza s puško na rami privedel na prvi visoki vrh tega grebena, na Goličico (2101 m). Tam sem se grebenu zapisal dokončno.

Letošnjega leta sem spričo vremena in večnih sej — tega triumfa zadnjice nad človekovim duhom — že pozabil, kako diši živa skala, če izvzamem nekaj treningov v Iški, ki so mi utrdili vsaj roke. Nesramno je lotiti se tolike ture za prvo plezarijo v letu, dvakrat nesramno v letih, ko pravijo, da se človeku življenje dokončno prevesi čez vrhunec, pa naj bo še tako razgleden. Toda bil je z menoj Daro Dolar, ki ga je bil pravkar pregnetel in z nevihtami odbil Mt. Blanc. Po nekaj letih bolehanja se je zopet in dokončno obrnil k edinemu pravemu zdravniku, h gorski naravi. Kdor je kdaj občutil in razumel trdo skalo pod prsti, ta je do svojega konca ne more povsem zapustiti — on revient toujours à ses premiers amours! Bil je še tretji, Tonček Jeglič, študent elektrotehnik in zraven priložnostni šestostopnjaš, kar ne izključuje prave ljubezni do gora. Prišli smo s težko opremo: tri vrvi za pričakovane dolge spuste po zraku v škrbine; z zajetnim ježem klinov vseh vrst; z dolgo verigo vponk, zraven pa še puhovke, šotorska vreča, čutare, kuhalnik, vsa oprema za bivak, ki se mi je zdel neogiben. Joza in Tona sta namreč trdila, da je greben v celoti še nepreplezan. Pravila sta strašne stvari o nekaki prekriti polički nad vrtoglavo steno, kjer se z nogami lahko opreš le ob zrak, nahrbtnik in puško pa potiskaš pred seboj. Kje je to, kdo bi jima sledil! Veljalo je pač pogledati. Nas plezalcev vsaj puška ne bo ovirala.

Tako smo z vso težko, že ekspedicijsko kramo v nedeljo, 11. septembra prilezli na vrh Goličice, ob prekrasnem, za letošnje leto prav izjemnem vremenu. Na vrhu je Daro nabodel naše palice v možica, da je dobil podobo sputnika. Pri tem je pod kamni po naključju odkril zložen listek s težko čitljivo pisavo. V krepkih črtah je bilo napisano:

22. avgusta 1956

Marjan Prevec

Ljubljana

Grebensko prečenje—Kukla—Goličica—Kanceljni—Planja—Razor
(Sam)

Megleno

Tako tedaj! S prvenstveno potemtakem že ne bo nič, razen če...? Razen če je na tem grebenu omahnil tihi samohodec, ki mu sledimo ime po najnepristopnejših, najbolj odmaknjenih vrhuncih naših gora, človek, ki je sam samcat

preplezal več kot Klement Jug, odljudni skromni mizar, a veliki alpinist, ki smo ga Slovenci po stari domači navadi mimogrede pozabili (glej edino Planinski Vestnik 1958, str. 453, Stanko Klinar »Spominska beseda Marjanu Prevcu, poskus duševnega portreta«). Mesec in leto, ko je skrivnostno izginil, je prav avgust 1956.

Ta porumeneli listek je dal našim namenom novo vsebino, važnejšo od naše naenkrat neprvenstvene prvenstvene. Morebiti ga najdemo! Toda ostal bo tu gori. Še po smrti bi nam zameril, če bi mu bele kosti odnesli z njegovih gora na kako z umetelno oklesanim kamenjem okinčano dolinsko pokopališče.

Odšli smo, z vrha v prvo škrbino globoko pod nami. Nekajkrat smo se plezaje prosto ozirali z začudenjem navzgor. Do tod sestopiš kar tako poceni! Strašanski bi bil padeč, če bi zdrsnili na oni drnasti rezi. Noge me še niso ubogale, kot bi bilo treba, noben telovadski trening v dolini ne more nadomestiti živih naporov v gorah. Toda spodaj je iskal prehodov Tone, zgoraj je varoval Daro, pa smo začuda dobro brez pomoči klinovja dosegli prvo škrbino. Iz nje se vzpne vrsta cigarastih rogljev proti naslednjemu vrhu, nam nejasnega imena Germlajt. Pod roglji pa padajo proti Zadnjici širne travnate gredine, pravi pašniki, seveda le gamsji. Tam sva jih pred letom dni z ženo v Jozini družbi opazovala cele črede. Kdo bo lazil po nerodnih rogljih, ko je tik spodaj tako lepa lahka pot. Naravno planinstvo se, kolikor le gre, drži kar najbolj naravnih prehodov, tudi v alpinistiki. Spustili smo se na gamsje steze in poslej teh gamszic nismo zapustili vse do kraja. Ni nam bilo žal.

Daro je našel sled, kod gredo ti mojstri z Germlajta v naslednjo škrbino, ono pod Kanceljni. Zopet po presenetljivi polički, vse polni stopinje, po skali, rjavi od zemlje s parkeljcev in nezmotljivo markirani z gamsjimi bobki. Kamor pride gams, pride tudi človek, če le ni mest, ki jih žival kar preskoči. Toda mi se lahko oprimemo z rokami, imamo tehniko, poznamo težavnostne stopnje od ene do šest plus, sploh smo imenitni, le pravcati polži v primerjavi s hitrostjo naših štirinožnih tekmecev v vrhunskem alpinizmu.

Neverjetni so, nepreksljivi. Nekoč sem nad Žmavčarji v megli vrh nekega kamina nehote spravil dva gamsa v hudo zagato. Izmazala sta se tako, da sta se čezme in soplezalko drug za drugim kot dva črna vruga pognala navzdol, odbijaje se izmenoma iz ene stene v drugo do rešilne police. Še sedaj vidim njune v smrtnem strahu divje odločne oči. Kako ne, bil je — Človek! Za beg se urijo po Kanceljnih v svoji vrhunski alpinski tehniki za težke čase, ko pritisne zima ali dvonoga bitja, pa je treba na vso sapo preko grebena, prav do doline. Tam, že na varnem pred Njim, pa včasih nenadoma nekaj trešči kot ob nevihti in včasih zaskeli prav do srca, tako zelo, da se ti pri priči zmedli pred očmi in ni več sončnih travic, nič več neba in sonca. Le človeška zver ubija za zabavo, živalska le za svojo prehrano po zakonih narave, veljavnih od pamtiveka.

Sredi sestopanja sem iznenada občutil, da nas opazujejo. Gledajo nas, naj sem sam Trentar, če ni res! In res! Pod stenami Vršaka nad Zadnjico sta ždela ob ustrelenem srnjaku za svojima močnima lovskima daljnogledoma Tone in Joza, videla vse, vedela vse. Gorska reševalca sta, kot mi trije, pa bi nas brž imela, če bi se nam kaj nakrenilo. Vesta za hitre pristope, o katerih se vsiljivcem v njuno kraljestvo še sanja ne.

Iz »Velikega V«, škrbine med Germlajtom ter Kanceljni, se vzpne navpičen in prevesen skok trdne pečine, tri, štiri, raztežaje četrte, pete, mogoče tu in tam šeste težavnostne stopnje. Lakota, sonce in teža na hrbtih so mi pomagali, da sta tovariša opustila svojo že v nadrobnosti zamišljeno smer in sprejela mojo

varianto: za gamsi, vedno za gamsi, ti vedo najbolje, ti so tu nezmotljivi. Povrhu je obetala, da uideмо bivaku. V sencah je bilo strupeno, da je zmrzovala voda po plateh, noči so v septembru že dolge, pa bi se namrazili do sita. Najboljši bivak pa je še vedno — dobra postelja, denimo v Pogačnikovem domu.

Kanceljne same smo si prihranili za drugič, ko bi si bili že z vsem na jasnem; saj še pridemo. Prečili smo pod stolpi, zagnanimi kot Chamoniške igle, s počmi in zajedami sedme stopnje. »Varno« smo lazili po gamzicah, dokler niso zavile navzgor, kar naprej gor po udobni gredi do travnatega sedelca tik pod grebenom. Tam smo se nakrmili in napojili; in glej, vsa izmučenost netrenirane me je minila, ostala je le prijetna utrujenost razgibanega telesa, ki bi zmogla še več, če bi bilo treba. In kazalo je tako. Ena sama velika tura, po Darovem mnenju povsem v smislu francoskih »grande course«, mi je organizem sprosti očistila vse dolinske žlindre.

Naprej je bilo vse velik vprašaj: kamor smo pogledali le zrak, pošastna globina. In vendar so ti zlodjevi gamsi markirali pot prav do našega mesta. Kod tedaj? Navzgor je držal le žleb, ki pa je takoj krenil proti grebenu v obliki dvojne rahlo prevesne poči. Ko se je Tonček na vse viže dajal z njo in je kljub dvem klinom le prav stežka dosegel škrbino, smo soglasno sklenili, da tod niti gams ne more. Že zaradi le za silo zagodenega, kako tono težkega kamenčka pri vrhu ne, s katerim je Tonček držal življenji svojega profesorja in Dara na milost in nemilost v svojih rokah ali nogah. Dobro, da sva bila pri izpitu svoj čas kar lepo opravila. Čez sedem let res vse prav pride.

Gamsi pa so le imeli svoj prav. Pot nam je pokazala koza z mladičem. Mimogrede sta zdelala prehod, vprav grozljivo vratolomno poličko okrog stolpov. V škrbini je Tone z mladostnim optimizmom šestostopnjaša ugotovil, da smo že zunaj. Res je bil do zadnjega stolpa le še dolg travnat greben. Toda zadnji stolp! Pošast sem si bil že nekajkrat ogledal iz doline z najmočnejšim daljnogledom. In prav sem jo bil ocenil, brž se je izkazala.

V naslednji škrbini smo si našli imenitno mesto za bivak, za vsak primer, če bi se stolp le preveč upiral: vdolbeno, ravno travnato ležišče, pravšno za vse tri, povsem varno, tik pod njim v jarku pa zajetna zagozda starega snega za našo kuho. Le zavoljo planik je tam nerodno: toliko jih sveti v travi, da ne veš, kam bi sedel.

V drugi škrbini, ki je tik pod stolpom, smo videli, kako znajo priti gamsi v silovit snežen kotel na mlinariški strani in iz njega prav v dolino. Mi pa smo morali navzgor, tam kjer oni le ne morejo, kajti vse naprej ni bilo več šale. Do nekakega rdečkastega podmola je še igrača, toda naprej postane kaj čudno. Skoraj dvometrski Tonček je poskusil z vrhunsko tehniko skozi prevesno poč v levo naravnost na gredo, da bi po vesni prečnici dosegel raz stolpa. Toda niti trije klini in poteg dveh vrvi niso pomagali, celo strahotno visoki korak njegovih teleskopskih nog ne. Ob njem sva z Darom oba prasnili v smeh in se hkrati križala ob sami misli, da bova to morala ponoviti tudi midva, ki se v baletu res nisva nikdar vadila. No, zmagala je zdrava pamet, vendar ne povsem. Če bi bili stopili le nekaj metrov niže — in moj stari nos me je vlekel tja, — bi bili našli kravanjevske policie trentarske šeste stopnje, ono kjer potiskaš nahrbtnik in puško pred seboj, z nogami pa se opiraš ob zrak. Pa še steklenko bi odkrili, ki v njej Joza in Tona puščata dokaze svojih obiskov, povsem nepotrebne sicer, saj kdo od »lovcev« jima bo sledil tje, ko si še za gamse tega nismo mogli predstavljati.

Tako jo je Tonček mahnil v desno, pod drugo poč nad nemarno prevesno globino. Naše početje je priletel nadzirat planinski orel. Še vsakič sem ga videl

tamkaj, kako jadra tesno ob grebenih za plenom. Mogoče se je že nadejal naših trupel globoko v zaplazenih jarkih. Tu pa je prišlo veliko presenečenje: v počti tiče trije stari klini. Zopet Prevec! Pošteno je dalo dela celo šestostopnjašu, vse tri vrvi so pele, nahrbtnik smo mu potegnili čez mesto solidne pete stopnje, kjer je Prevec izplezal — sam! Tonček je nad klini zabil še dva. Z nahrbtnikom in za cel meter krajšim dosegom rok ter z dvojno njegovo strastjo sem kljub potegu vrvi od zgoraj dodobra spoznal, kaj je solidna peta stopnja brez treninga. Dobro, da me roke zlepa ne izdajo. S stopnimi zankami bi šlo lažje in tako si je nemara pomagal Prevec. Daro je mesto izplezal stoično v starem sijajnem stilu. Na varnem pa smo vsi trije ugotovili: če je sploh kje vzelo izginulega, ga je tu in tamle nekaj sto metrov pod nami najbrž spi svoje nezdramno spanje.

Ta stolp (2227 m) je prvi, ki na severni strani že kaže vse znake sledečega mu ostenja Planje. Le-tá sodi v vrsto sten, o katerih se ne govori. Praviijo, da so Julijci že izplezani, vse preostalo da je le še »šoder«. Pa stoji nad Mlinarico stena vsaj 500 metrov neprekinjenih plati in stolpov, kot jih nima Civetta. Le sem vi, ki veste povedati, da pride za vas v poštev samo šest plus! Ena sama smer menda drži tam preko, a močno na vzhodu preko šibkega pasu blizu Utrujenega stolpa. Vse drugo pa je deviško in bo spričo naše širokoustnosti še dolgo ostalo tako, vsaj dokler stene ne dobe na nos kaki tujci.

S stolpom je tura končana, smo mislili. Pa je za njim zazijalo pod črnimi prevesami: Hruška! Seveda, nanjo smo optimisti kar pozabili. Večerilo se je že. Če je ne zmoremo brž, si bomo hladili glave vso noč na tem Prevčevem stolpu. Dobro, da imamo domala 90 metrov vrvi za spust v škrbino, toda kako ven iz nje? Kaj če je na vse strani zaprta, kako nazaj? Pa ni bilo tako. Izvohali smo imeniten sestop v Hruško brez vsake tehnike in iz škrbine ven smo videli še lažjega. Zopet za gamsi, z rokami v žepu lahko. Tako smo v mračni škrbiní žejno polokali preostalo, za bivak hranjeno tekočino in se okrepljeni zagnali v Planjo. Ime bo od širnih travnatih, z melišči prepreženih pobočij, ki jih pa iznenada zmanjka v nekaj sto metrov po plánjino odrezanih južnih stenah okrog velikega rdečega kotla. In vendar imajo tudi tam Trentarji svoj skriti dostop. Tega, njihovo nemogočo polico s steklenko in gamsje sestope čez grebene v Mlinarico pa si ogledamo v trentarski družbi prihodnjič, če bomo še za tako rabo, toda ne brez vrvi, takole kar po trentarsko.

Spodtikali smo se preko pobočij brez kraja, rob za robom se je vrstil, zadnje sonce je polagalo dolge sence rogljev nad nami daleč tja proti Razoru. Na Planji je gamsov kar mrgolelo, prerivali so se na vrhu, prijazno sklonjenih glavic so nas zvedavo opazovali naši današnji vodniki. Daro nama je ob tem divnem pogledu držal krepko lovsko predavanje, sam strasten nelovec — razen za divjačino na mizi. V primerjavi z nevarnostmi, ki preže na alpinista, vidi za lovce nevarnost samo v puški, tisti v rokah — solovca. Do tal pa bi se odkril vsakomur, ki si na Kanceljnih sam dobi starega kozla in ga sam spravi v dolino. Tako Daro o razmerju lovske etike do alpinistične.

V takih dvatisočmetrskih pogovorih smo štokljali proti markirani poti pod Razorom. Rdel je že v poslednjih lučeh. Daleč, daleč na škrlatnem nebu smo le z oboroženim očesom še razločili vrh Goličice Darov planinski satelit. Smo res prišli prav od tam? Spešili smo, naš zaželeni cilj se je trudnim in žejnim bližal: pivo v Pogačnikovem domu, peneče se mrzlo pivo! Pa se je v koči izkazalo, da so nam ga do zadnje steklenke polokali neki znotraj in zunaj suhi Angleži. So že vedeli Nemci, zakaj so v obeh njihovih vojnah od ljubega boga zahtevali, da naj »Gott strafe England«... Kljub razočaranju sem bil srečen,

da ne pomnim tako. Izpolnila se mi je želja, ki je tlela v meni skrito in dolgo, iskrenejša kot za še tako steno, še take težavnostne stopnje, zadnja moja res velika želja v Julijcih. Res zadnja?

Po večerji je prisedel oskrbnik Poljanec, sam star alpinist, oskrbnik tiste, žal izumirajoče vrste, ki v svoji koči ne vidi zgolj sredstvo za bogatitev, ki vé, kaj stoji okrog nje, ki se zanima za pot in potrebe vsakega gornika posebej. Povedal nam je, da nismo prvi, Prevec da je takrat prišel v kočo sredi noči s 24. na 25. avgust, porasel in raztrgan, izmučen do kraja. Ves čas od 22. do tiste noči se je lovil po grebenu. Začuda se je molčečnej razgovoril o tej svoji turi, prizadejale da so ga zlasti neke obupne police na mlinariški strani. Kdo ve, kod vse je bil, a zmogel je še nevarni stolp pred Hruško, sam, po dnevih naporov, bivakiranja, stradanja, žeje. Res da sila kola lomi, toda njegova volja je mejila na buhlovsko, le da so cilji bili bolj človeški, v popolnem preziru vse filozofije o ideologiji alpinizma. Ni bil ne njegov klasik, ne moderni ekstremist, bil je oboje hkrati, v svoji skriti ljubezni do gora pa več kot to. Dobro, da ne ve za te besede. V svoji puščavniški skromnosti bi nam jih le zameril.

Mogoče je tudi v njem živela ena od mnogih zatrtih osebnosti, ki jim je življenje odkazalo podrejene posle, ki pa vedo, da zmorejo daleč več kot tisti, ki jim ukazujejo. Gore jim prinese izenačenje, nadomestek, sprostitev zatiranih sil. Iz zmag nad drugimi nemogočimi nalogami si tešijo svojo slo, črpajo vselje nad svojim življenjem.

Prevec je pustil i gimnazijsko i učiteljsko maturo in si zagrenjen izbral ročno delo namesto intelektualnega poklica. Danes ga razumem. Le literaturi je posvečal ves prosti čas. Gore, knjige in otrok so mu bili vse.

Kmalu za prvenstveno čez Kanceljne se je Prevec poslednjič vpisal v knjigo na gorskem vrhuncu v skupini Škrlatice, namenjen po grebenih proti Rakovi špici. Tam nekje se je njegova pot prevesila v brezdno, tam ga je zateklo, tam je dosegel višek vsakega življenja, svojo smrt. Bilo je 28. avgusta 1956, zadnja njegova tura, njegovo slovo od gora pred nujno operacijo srčnih zaklopk. Postala mu je slovo od življenja, pa tudi od telesnih in duševnih bolečin srca.

Samotni stolp pred Hruško pa naj odslej nosi njegovo za življenja preskromno ime. Tako smo sklenili in pravico imamo do tega. On je stal sam na njem, niti Joza in Tona nista bila na tem stolpu.

Za Prevcem je sled močna in svetla. Taka je za vsemi svetniki življenja, za ljudmi, ki zmorejo poleg vseh mikavnosti na svetu goreti in zgoreti za eno samo svojo veliko idejo. Srečni smo, da smo zajeli njegovo zadnjo živo sled in svojemu velikemu tovarišu ob njej odkrili spomenik, kot je edini vreden njegove osebnosti: drzni Prevčev stolp v grebenu čez Kanceljne med Kuklo in Razorom.

Dodatek: Kasneje mi je sporočil Janez Krušič, da je z družbo jeseničanov (Šilar, Šuligojeva, Stražišar) ta greben preplezal že 4. IX. 1949, prišedši na Goličico po gredah izpod Mlinarice. Ture ni objavil, za Lovšinovo knjigo o gorskih vodnikih pa je vzpon naveden. Torej dvakrat neprvenstvena prvenstvena. Kaj zato!

F. A.

Poročilo o opremi himalajske ekspedicije

ALES KUNAVER — ANTE MAHKOTA

Za uspeh vsake ekspedicije je sicer prvi pogoj fizično sposobno in izvežbano moštvo; je pa zato oprema gotovo na drugem mestu, saj le dobra oprema in zadostna prehrana ob primerni alpinistični taktiki opravičujeta izpostavljanje moštva nevarnostim in naporom pri plezanju. To poročilo podaja osnovne značilnosti posameznih delov naše opreme, dodajamo pa seveda še naše pripombe o tem, kako so se posamezne lastnosti obnesle v času naše ekspedicije.

Vse opreme smo imeli okoli 2,5 tone, od tega odpade na tehnično opremo okoli 1000 kilogramov. Skoro vsa je bila izdelana doma, po naših načrtih in iz domačega materiala. Uvozili smo le tisto, kar pri nas ni bilo mogoče izdelati ali pa bi izdelava bila za izdelovalca preveč nerentabilna. Slede posamezni opisi in osnovni podatki.

Veliki šotor: teža: 18 kg
kosov: 1
material: Induplati, Sava, Impol
izdelal: Planica-sport

Služil je za skladišče v baznem taborišču, namenjen pa je bil tudi sestankom v slabem vremenu. Zato sta dvojna samo streha in vhod. Tloris je pravokotnik $2,40 \times 4,00$. Ogrodje je teleskopsko iz aluminijaste cevi. Zunanji vhod se odpira z zankami, notranji pa z zadrgo. Šotor ima v zadnji steni okensko odprtino, na stranskih stenah pa ima našite žepe za droben material. Dno je iz dvojno gumiranega platna.

V bodoče naj bi bil šotor nekoliko večji z močnejšim ogrodjem in tudi nekoliko eksaktnije izdelan. Tudi naj se oba vhoda odpirata z zadrgo namesto z zankami.

Nižinski šotori: teža 16 kg
kosov: 6
material: Induplati, Sava, Impol
izdelal: Planica-šport

Ti šotori so bili namenjeni prebivanju na pohodu po dolinah in v baznem taborišču. Tu potrebuje moštvo nekoliko več udobja in je zato šotor bogateje dimenzioniran. Tloris je nepravilen osmerokotnik, kjer po tri in tri stranice tvorijo vhodno in zadnjo apsido. Stene so vse dvojne in sta notranji in zunanji šotor sešita. Notranji šotor zavzema srednji pravokotni del in zadnjo apsido, sprednja pa služi kot majhna predoba za odlaganje vse grobe in mokre opreme. Zunanji vhod je vrečast, notranji pa se zapira z zadrgo. Ogrodje — dva »A« okvira in sleme, je sestavljeno iz aluminijastih teleskopov, ki so spodaj zataknjeni v ojačeno gumirano dno. Potrebam baznega taborišča so prirejene tudi barve. Notranji in zunanji šotor sta izdelana iz temnega blaga, kar omogoča tudi pri močni sončni svetlobi zadostno zatemnitev.

Nižinski šotori so se odlično obnesli in predstavljajo udobno domovanje za dva do tri alpinisti za dalj časa. Potrebne bodo le manjše korekture na teleskopih in točnejša izdelava.

Višinski šotori: teža: 8 kg

kosov: 10

material: André Jamet (Francija), Sava, Schuster (Nemčija), Impol

Izdelal: Planica-sport

Višinski šotori so bili namenjeni vsem taboriščem nad bazo. Zato so manj udobni. Osnovna oblika je podolgasta s predprostorom in s spalno komoro. Tu je ogrodje zunanje in ga sestavljajo trije »A« okviri, na začetku, v sredini in na koncu šotora. Sleme nadomešča napeta vrvca na zunanji strani. Zunanji vhod je izveden cevasto in drži v predprostor, notranji vhod z zadrgami pa v ločeno spalno komoro z dvojnimi stenami. Dno iz gumiranega platna (pri dveh pa iz perlonu) štrli še izven šotora kot 20 cm širok rob. Ta se pri postavljanju zasuje s snegom in s tem prepreči dostop vetra pod šotorsko dno. V predprostoru je v šotorskem dnu odprtina, skozi katero se lahko izpod šotora koplje sneg za kuhanje, ne da bi bilo treba odpreti vrata. Sestavni del šotora je tudi ležalna blazina, ki pokriva celotno dno spalne komore. Ležalna blazina se da pritrditi na dno komore tako, da tudi trdnostno prispeva k večji stabilnosti šotora. Sestavljena je iz 10 vzporednih podolžnih kanalov z ločenimi gumijastimi dušami, ki jih je možno zamenjati v primeru okvare.

Mere: 120 × 320.

Višinski šotori so odlični in je tudi za postavljanje potrebno le malo časa. Navezi dveh plezalcev in njuni opremi ta šotor zadošča, v izrednem primeru pa v njem lahko spijo tudi trije. Kombinacija spalne komore in predprostora prinaša nekaj zelo dobrih lastnosti; vendar je zato šotor nekoliko težji. Temu bi se lahko izognili z uporabo nylonske tkanine.

K vsem šotorom je treba pripomniti, da so bili šivani z nylonskim sukanccm, kar je skoraj pogoj, da ne pride do trganja šivov pri močnih sunkih vetra.

Šotorsko krilo: velikost: 5 × 5 m.

material: Induplati

izdelal: Planica-sport

kosov: 2

Oblika in velikost popolnoma ustrezata za zaščito nosačev in tovara v slučaju dežja.

Šotorski klini za sneg: Bili so dvodelni, sestavljeni iz klina in lopatice za sneg; oboje izdelano iz aluminija. Zadoščale bi samo lopatice, opremljene s kratko vrvico in oročkom. Kline in lopatice je izdelal Planica-sport.

Vreče za bivak: imeli smo 5 kos., izdelane po standardnih vzorcih.

Oblačila so tipizirana v treh kompletih, za različne višine, temperature in vreme. Najpreje »nižinska« obleka, enaka hribovski opremi, ki jo uporabljamo v Alpah; le da je do kraja natančno izdelana. Drugi komplet je nepremočljiva in za veter tesna obleka; uporablja se ob slabem vremenu v kombinaciji z nižinsko in višinsko obleko. Za največje višine in najnižje temperature je namenjena »višinska« obleka, ki je praviloma napolnjena s puhom in prešita.

Zaradi jasnosti bomo obravnavali obleko za posamezne dele telesa iz vseh treh kompletov skupaj, da bo lažja primerjava.

Čevlji.

Kvedrovci.

Usnje izdelek usnjarne Šoštanj, profilirani podplati pa ali Sava Kranj ali vibram.

Izdelala Industrijska šola Alpina Žiri.

Čevlji so izdelani po vzorcu na ekspedicijah preizkušenih nemških čevljev tipa »Hochtur«. Čevlji so visoki 12 cm, dobro drže nogo v členku, za lažjo hojo pa imajo spredaj in zadaj nepremočljiv pregib. Močno so podloženi z gobasto gumo, vrat čevlja pa se zapira s posebno elastično »manšeto«. Proti obrabi je čevljev zavarovan s kapico in zunanjim opetnikom iz podplatnega usnja. Izredna odlika jugoslovanskih čevljev, za razliko od nemških, je specialno silikonirano usnje. Gre za 5 mm debelo usnje, ki ni obdelano z mastmi, ampak s silokonom, zaradi tega usnje tudi pri najnižjih temperaturah ne zmrzne.

Čevlji so bili odlični, usnje zelo trpežno in 100 % nepremočljivo. Uporabljali smo jih do višine 6200 m, vendar nad 5800 niso več zadostna zaščita za noge.

Višinski čevlji.

Usnje izdelek usnjarne Šoštanj, podplati Sava Kranj.

Izdelala Industrijska šola Alpina Žiri.

Čevlji so izdelani po lastnih načrtih, imajo podobno obliko kot gojzerji, le da so izjemoma visoki – višina od pete do zaključne manšete 20 cm. Za zaščito pred velikim mrazom so čevlji trojni: zunanja plast je silikonirano usnje, srednja 6 mm debela zajčja klobučevina, notranja plast pa je striženi ovčji kožuh. Na podplatu je nad profiliranim podplatom še 8 mm plutovine in striženi kožuh. Čevlji so zelo topli, lahki in niso nerodni. Uporabljali smo jih nad višino baze II (4600 m) do vrha.

Puhasti škornji.

Izdelala Mara Trnovec iz češke balonske svile in domačega puha.

Škornji segajo do kolen in so napolnjeni s puhom. Podplat je ojačen z jadrovinom. Zadaj sta dve vrsti našitih obročkov, skozi katere teče dolga vezalka, da je mogoče škorenj zožiti ali razširiti. Puhasti škornji predstavljajo izredno zaščito pred mrazom, pa poleg tega še nadomeščajo ogležnjice. Uporabljali smo jih nad taborom III do vrha.

Klobučevinaste copate.

Izdelek Planika Kranj.

Na zunaj gre za standardno klobučevinasto copato s profiliranim navulkaniziranim podplatom. Za ekspedicijo so bile copate posebej toplo podložene in toplotno izolirani na podplatih. Ko so bili še impregnirani s silikoni, so predstavljali idealno obuvalo za bazno taborišče.

Nogavice.

Gre za standardne izdelke, ki so dobro prestali preizkušnjo. Posebno smo bili zadovoljni s kratkimi nogavicami, dokolenke pa so bile pretenke. Pod volnenimi nogavicami smo navadno uporabljali še standardne bombaževinaste ali nylonske kratke nogavice, za zaščito kože.

Klobučevinasti vložki v čevljih.

Gre za nemški izdelek, ki ga uporabljajo za zaščito nog v gumijastih škornjih. Mi smo jih uporabljali v višinskih čevljih, in so se dobro izkazali.

Perilo.

Izdelala tovarna Nada Dimić, Zagreb.

Kompletno perilo, majica z dolgimi rokavi in dolge spodnjice, je izdelano iz dralona. Perilo je zelo toplo, odlično pije pot in se nosi zelo prijetno.

Hlače.

Kombinirane hlače.

Izdelane iz domačega volnenega štruksa.

Izdelal Kroj, Ljubljana.

Hlače so narejene tako, da jih lahko uporabljamo kot »pumparice« ali pa nam segajo do čevljev. Krojene so tako, da so razmeroma zelo ohlapne. Zapenjajo se navzkrižem, tako da so hlače še vedno tople, čeprav jih razpnemo. Zadaj in na kolenih so hlače dvojne, na koncu hlačnic pa je 20 cm dolgi volneni rokavec. Blago je odlično, ker je skoro nepremočljivo in se nanj ne prijema sneg, kroj pa univerzalen.

Vetrne hlače.

Izdelane iz češke balonske svile.

Izdelal Kroj, Ljubljana.

Hlače so krojene kakor normalne moške dolge hlače, le da so zelo visoke (segajo malo pod pazduho) in so konci hlačnic z jermeni prirejeni za obuvanje čez čevlje. Od gležnja do kolena se hlače s posebnimi vezalkami zožijo, tako da ne mahedrajo in da jih ni mogoče raztrgati z derezami. Blago je tesno za veter, kroj hlač pa zelo praktičen, saj nadomeščajo celo ogležnjice. Nosili smo jih v glavnem nad taborišče I (5200 m) do vrha.

Puhaste hlače.

Izdelane iz češke balonske svile in domačega puha.

Izdelala Mara Trnovec.

Hlače so namenjene za višinski komplet in torej praviloma puhaste. Po kroju so pumparice, prešite, napolnjene z 600 gr puha. Namenjene so bile za juriš na vrh in eventuelno bivakiranje. So izredno tople in jih zaradi tega v glavnem nismo uporabljali.

Obleka za zgornji del telesa.

Srajca.

Izdelano iz domačega volnenega blaga.

Izdelal Špik Kranj.

Standardni kroj. Blago je zelo toplo, se ne mečka, barve so neobstoje.

Pulover.

Izdelala Tovarna pletenin Rašica iz domače kvalitetne volne.

Izdelana sta bila dva kroja puloverjev, ki se razlikujeta le v ovratniku, ki je enkrat zaprt in drugič odprt. Oba kroja puloverjev sta zelo ohlapna in dolga in segata daleč čez pas. Puloverji so bili zelo lahki, kljub temu izredno topli in so se zelo dobro nosili.

Vetrovka.

Izdelana iz uvožene nepremočljive italijanske nylonske tkanine.

Izdelal Kroj, Ljubljana.

Vetrovke so krojene kakor vreče, iz enega kosa, in se oblačijo čez glavo. Na ramenih so trojne, v kapuci dvojne. Posebnosti so: dvojni rokavec, notranji volnen in zunanji iz nylona; izredna dolžina vetrovke, ki sega tudi pri sedenju čez kolena; zadnji žep za bivač vrečo; četvero žepov spredaj: na prsih za foto-grafski aparat in za rokavice in spodaj dvoje poševno zarezanih žepov za gretje rok. V Himalaji so se vetrovke odlično obnesle.

Puhasta jopa — veston.

Izdelana iz nylon-gabardena (Italija), specialnega inleta Tibet Lux (André Jamet, Francija) in domačega puha.

Izdelala Mara Trnovec.

Veston sega pol metra čez pas, ima dolga rokava z volnenimi rokavci in visok puhast ovratnik z gumbi za pritrditev kapuce, spredaj se zapira z zadrgo. Zunaj je nylon gabarden, znotraj pa Tibet Lux, vmes 1100 gramov puha. Zaradi boljše toplotne izolacije veston ni prešit, ampak sta prednji in zadnji del razdeljena v šest predalov z vmesnimi stenami. Mnenje vseh udeležencev je, da si boljših vestonov ni treba želeli.

Zaščita za obraz in glavo.

Šali.

Izdelek Tovarne pletenin Rašica iz kvalitetne domače volne.

En meter dolgi in pol metra široki šali odlično varujejo vrat in obraz.

Kape.

Izdelek tovarne pletenin Rašica.

Pol metra dolge stožčaste volnene kape se dajo zviti v nekakšen turban, ki odlično ščiti ušesa in čelo.

Puhasta kapuca.

Izdelano kakor puhaste jope.

Kapuca zapira čelo in pokriva vrat, brado in usta. S posebnimi gumbi jo je mogoče pritrditi na visoki ovratnik vestona.

Rokavice.

Nylonske rokavice.

Gre za domač standardni izdelek, ki je prirejen za ekspedicijo, tako da so podaljšane z volnenim rokavcem. Nosili smo jih vedno, saj so tako tenke, da so roke pod njimi zadostno gibljive, pa so vendar odlična zaščita pred mrazom.

Volnene rokavice s prsti.

Standardni izdelek.

Palčniki.

Gre za normalne palčnike iz dobre volne, kakršne navadno uporabljamo v Alpah.

Puhaste rokavice.

Izdelane so iz balonske svile in domačega puha pri Mari Trnovec.

Rokavice so napolnjene s puhom in dvakrat prešite. So tako vroče, da jih v glavnem nismo uporabljali.

Platnene vetrne rokavice.

Izdelane iz češke balonske svile pri Toko Domžale.

Rokavice ščitijo spodnje volnene rokavice pred vlago, snegom in vetrom. Žal nam je, da nismo imeli s seboj standardnih usnjenih rokavic za smučanje, ki so se izkazale za celo potrebne.

Ogležnjevke.

Izdelane iz uvožene perlonske impregnirane tkanine pri Mari Trnovec. Ogležnjevke so cevaste, dvojne, in se na obeh straneh zapirajo elastično.

Spalne vreče.

Izdelane iz nylon gabardena in Tibet Luxa, napolnjene z domačim puhom. Izdelala Mara Trnovec.

Spalne vreče so krojene v obliko mumije, tako da se zapirajo z meter dolgo zadrgo, na vrhu pa zadrignejo z vrvco v kapuco, ki pusti na prostem le nos in usta. Napolnjene so s 1500 gr puha, ki je razdeljen v 16 predalov; zaradi boljše toplotne izolacije spalna vreča ni prešita, ampak so predali ločeni z 2 cm širokimi vmesnimi stenami. Spalne vreče so bile sicer primerne, vendar pa nekoliko preozke. Ekspedicija je imela 20 spalnih vreč, tako da je bila baza vedno opremljena s spalno vrečo za vsakega udeleženca in da je bilo tudi v višinskih taboriščih za vsako ležišče dovolj spalnih vreč, ne da bi jih bilo treba prenašati iz tabora v tabor.

Nahrbtniki.

Izdelani iz platna Jarše.

Izdelal Pust, Ljubljana.

Nahrtniki so zelo veliki, tako da je v njih dovolj prostora za voluminozma puhasta oblačila. Hrbet je utrjen z jesenovimi letvicami, za udobno nošnjo pa je na koncu zračna blazina ledvičaste oblike. Naramnice so pritrjene tako, da sega zgornji del nahrbtnika čez glavo. Nahrtniki se dobro prilagajo in so odlični.

Krošnje.

Aluminijaste cevi izdelek Impol, Slovenska Bistrica.

Izdelala Planica-šport, Ljubljana.

Gre za aluminijaste oprte, ki se lepo prilagajo na hrbet in se nanje pritrdi standardni nosaški platneni zavoj. Oblika je odlična, žal pa so bili zvari nesolidno izdelani in so se krošnje lomile.

Platneni standardni zavoji.

Izdelani iz jadvovine Induplati, Jarše.

Izdelal Pust, Ljubljana.

Pravokotni zavoj ima mere 50 cm × 50 cm × 25 cm in se na zgornji ožji stranici odpira, tako da se preplete z vezalko skozi zanke. Platneni zavoj je samo zunanja obloga standardnega nosaškega kompleta, ki je opremljen potem, ko je urejen, še z dvema lesenitnima ploščama 45 × 45, koteninasto vrečo enakih dimenzij kakor platnena vreča in polivinilasto vrečo 100 × 50.

Oprema za nosače.

Čevlji.

Usnje usnjarne Šoštanj.

Izdelala Industrijska šola Alpina Žiri in Peko Tržič.

To so robustni, nepodloženi visoki čevlji iz kravine. Kopito je posebno široko, podplat pa profiliran Sava.

Naočniki.

Pred snežno slepoto smo nosače zaščitili z normalnimi varilskimi naočniki domačega izdelka.

Oprema za kuhanje.

Ekonom lonci.

Izdelek Tovarne emajlirane posode, Celje.

Standardni izdelek se je odlično obnesel.

Kuhalniki.

Uporabljali smo najboljše ekspedicijske in taborniške kuhalnike na svetu »Super Bluet«. S seboj smo imeli 450 kartoš utekočinjenega butana. K laskavim ocenam teh francoskih kuhalnikov se pridružujemo tudi mi.

Kompleti posod.

Standardni izdelki za tabornike.

Vžigalice za vihar.

Naočniki.

Uporabljali smo italijanski izdelek K 2, ki ima poseben ščitnik za nos.

Lopate za sneg.

Izdelala Tovarna emajlirane posode Celje iz aluminiaste pločevine.

Lopate so izdelane tako, da se nataknejo na cepin ali ledno kladivo. So izredno uporabne in dobre oblike; vendar je bil material precej prešibek.

Svetilke.

Uporabljali smo uvožene švicarske svetilke za na čelo in ročne svetilke Croatija. Oboje so se odlično obnesle. V teh svetilkah smo uporabljali baterije Zmaj, ki so brez škode prestale transport skozi tropsko vročino in vlago in so bile uporabne še po povratku domov.

Vrvi.

Prvič smo to pot uporabili domače grilonske vrvi izdelek Otočanke Zadar. 1100 metrov vrvi s premerom 7 mm je bilo namenjeno zavarovanju težjih mest, pri vzponu pa tudi za navezovanje pri plezanju. Obnesle so se odlično, le pri nekaterih je opaziti prerahlo vitje in se zato konci včasih razpletajo. Ocenno odlično zaslužijo tudi vrvi tovarne Teufelsberger ter angleške Viking. Oboje so ostale mehke in voljne tudi v hudem mrazu in mokroti.

Cepini in ledna kladiva.

Oboje je bilo inozemske izdelave. Cepine tipa Aschenbrenner je posodila JLA, ledna kladiva pa smo uvozili in so izdelek francoske firme Charlet. Ti cepini in ledna kladiva so tudi tokrat opravičili sloves.

Dereze.

Med deli opreme, ki so pri ekspediciji najbolj trpeli, so gotovo dereze. Imeli smo domače »Univerzal« in uvožene italijanske »Grivel«. Dereze Univerzal smo

uporabljali delno do višine 6000 metrov. Material in izdelava sta bila to pot odlična in tudi novi vezni členi so se dobro obnesli; vendar pa so popuščali vijaki in tudi gumirane vezi so se rade trgale. Primerna bi bila uvedba jermenske vezi, kot jo imajo dereze Grivel, ker je ta trdnejša in hitrejša. Omenjeni jermenski sistem tudi preprečuje padanje dereze z noge, če slučajno jermen počí. Pri gumirani vezavi popusti v takem primeru celotna pritrditev dereze.

Dereze Grivel so na splošno znane kot najlažje in najbolj uporabne in so svoj sloves opravičile; seveda pa niso univerzalne.

Ledni klini in vponke.

So bili tudi uvoženi, in sicer klini Charlet in aluminijaste vponke Allain. Oboje so vrhunski proizvodi na svojem področju in smo jih pri plezanju s pridom redno uporabljali. Do loma klina ali vponke ni prišlo, vendar tudi niso bili nikoli maksimalno obremenjeni. Prav isto velja tudi za vrvi, ki večjim padcem niso bile izpostavljene.

Zavorne vponke.

Za spuščanje ob fiksnih vrveh smo uporabljali zavorne vponke s prečko. Te povečajo varnost sestopanja, pri tem pa so lahke in majhne. Njihova uporaba je umestna tudi v bodoče, vendar bi bile lahko nekoliko šibkeje dimenzionirane.

Smučarske palice.

Hoja v Himalaji predstavlja izreden napor za organizem in je zato treba delo mišic čim bolj porazdeliti. Tu so se smučarske palice v kombinaciji z lednim kladivom zelo obnesle. Imeli smo običajne palice tovarne Elan in smo jih uporabljali do vrha Trisula 2. Pod vrhom je na zabiti smučarski palici obešenih tudi 150 metrov fiksne vrvi; torej smo vanje zaupali.

Domača oprema je tako prestala v Himalaji ognjeni krst in s ponosom lahko napišemo na vrsto naših kvalitetnih izdelkov simbol najvišje kakovosti »Preizkušeno v Himalaji«.

Vsa oprema je bila nad pričakovanje odlična in domačim podjetjem, ki so nam jo blagohotno izdelala, naj velja naša najiskrenejša zahvala.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

Od prodanih znakov PZS za čas od 1. VII. do 30. IX. 1960	din	1 974.—
Prispevek od vpisnine za čas od 1. VII. do 30. IX. 1960	„	36 815.—
Prispevek od članarine za čas od 1. VII. do 30. IX. 1960	„	49 540.—
Pavel Kunaver, Ljubljana, Kidričeva 20	„	180.—
PD Rimske Toplice	„	1 140.—
Skupaj	„	89 649.—

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada dne 6. VIII. 1960	din	7 867 435.—
Zbrano do 10. X. 1960	din	89 649.—
		din 7 777 786.—

Gorski vodniki v Julijskih Alpah

EVGEN LOVŠIN

Pred dvema leti na jeseniški razstavi naših planin in ljudi mi je dejal ljubeznivi urednik Planinskega Vestnika: »Kaj o vaših 'Vodnikih' bi rad za list«. Morda je že pozabil na obljubo — si mislim —, a vest se mi je venomer oglašala, da je obljuba dolg. No, tovariš urednik, če še niste odpisali, pa me poslušajte!

Misel, da se je treba na poseben način spomniti naših domačinov v Julijcih, se je morda rodila ob postavitvi spomenika dr. Juliju Kugyju v Trenti (l. 1953). Samevajoči »kralj Julijcev« ni bil namreč nikoli sam v teh gorah. Ko sedi tam pod stenami Maklene peči in Kukle, se nam zdi, kakor da čaka na Andreja in Pavra ali vsaj na Špika, Šila in Kvrha... Da, kje se le mudijo! »Zrasli v trentarskih strminah... so vodili tiste, ki so odkrivali čudežne lepote gora«, zvesti svojemu »gospodu« do zadnjega srčnega utripa.

Ta misel ni ostala v Trenti, preskočila je vrhove in se pojavila v Bohinju, v Dolini, v Zájzerah, Reziji in šla še dalje v Alpe na zapadu... Prav močno je objela ves mogočni Triglav in divji Montaž.

In tako je s to mislijo povabil pred štirimi leti Stanko Hribar, predsednik Planinske založbe, nekaj planinskih pisateljev na sestanek. Pogovorili smo se o knjižnih spomenikih našim gorskim vodnikom, potem ko so nekateri naši zaslužni planinci že dobili svoje monografije. Ugotovi naj se delež domačina pod temi gorami pri njihovem odkrivanju!

Za Julijce sem bil takrat izbran jaz, a ne morem reči tako samozavestno kakor Kugy o sebi v knjigi »5 stoletij Triglava«: »Čutim, da sem poklican za to delo in pravilno izbran«. Odločil sem se kljub temu, ker sta me že od prve hoje v gore vabila gora in človek. Ker pa so še drugi, ki kaj vedo in lepo pišejo, sem jih poprosil, naj mi priskočijo na pomoč. Z njihovimi nasveti in dodatki je končno knjiga o naših vodnikih napisana. Zapustila je sobo in mizo, kjer je bila rojena in napotila se je v tiskarno po oblačilo in okras. V letošnji pozni jeseni bo stopila pred strogo javnost, pred ljudi, ki tehtajo in cenijo. »Kum pogum!« bi si dejal z Župančičem. Saj bodo med njimi tudi taki, ki bodo oprostili manjše spodrsaljaje.

O švicarski gori Monte Rosa je Kugy do leta 1940 naštel 2000 del, o enem samem vodniku je napisal zajetno knjigo, pred menoj pa se je pojavilo kar štiri sto vodnikov, kar celo »kraljestvo«, bolje rečeno »ljudovlada Julijcev«, s svojimi dolinami in grebeni ter s svojim človekom v obširnem planinskem slovstvu, v zgodovinskih, gospodarskih in etnografskih delih. Bogato, skoraj neizčrpno gradivo po eni strani, omejen prostor po drugi, sta zahtevala zgoščeno pripovedovanje. Podrobneje, kakor sem to mogel jaz, bi bilo lepo in prav opisati Trentarje Komace, Bovčane Mrakiče, Bohinjce Kose, Korošce in Skantarje in še druge znane gorjane. Vem, da se bo mlajši rod rad oplajal z njihovimi junaškimi deli.

Stojim na tribuni, opazujem in beležim mimohod planšarjev, kozarjev in ovčarjev, divjih lovcev, lovcev in gonjačev, vodnikov in nosačev, potepuhov in tihotapcev. Vzbuja se mi občutek ponosa, občudovanja in spoštovanja!

Stopite še vi na tribuno! Prvi se pojavijo pred nami Bohinjci, pogumni pristopniki na Triglav pred 180-mi leti, planšarji in rudarji, znamenita Kosova

družina od deda do vnuka, odločni Hacquetov vodnik veliki Jurjevec, pa lovec Rožič. Z Willomitzerjem so pisali prve strani Triglavove zgodovine. Za njimi je Cerkovnikov Tonej, ki ga je strela ubila na vrhu, zraven Orjakov Šimen, nosač, ki je našel svoj grob nekje na Hrvaškem, tu so vodniki in nosači Smukavc, Urh, Blažek, Dolenc, Dobravc in vsa Šestova družina: stari Šest, ki je pravil Tušku, da je 266 divjih koz postreljal in našel nov pristop na vrh Triglava, ki mu je bila pot v gore vedno nekaj slovesnega, oblekel je boljše irhaste hlače in lovski »pruštah«. Tu so še mnogi mlajši vodniki. Ali jim želite zvedeti za lepa hišna imena: Maród, Koder, Ozebek, Rožán, Namlinovec, Močilnikar, Mežnarček, Žvab, Šmonc, Matevževac, Neščik, Brnjek...

Za Bohinjci se nam predstavijo trdoživi Trentarji in njihovi sosedge Koritničani, kozarji, ovčarji, divji lovci... Mnoge poznamo, nekatere bomo videli prvič: Kvrh, od ovac potisnjen v prepad; stari Špik, ki mu je medved odtrgal spodnjo čeljust in jezik, pa je vseeno vzgajal šest otrok v dobre ljudi, nazadnje ga je ubila smreka; njegov sin Anton, zaveden slovenski vodnik; strastni divji lovec Šil, ki je presedel zaradi ponarejanja denarja »devet let, gospod, devet dolgih let nedolžen« v ječi; da, tu sta Mota in Pavr, naša najslavnejša vodnika, ki jima seže dober glas daleč čez goré, znamenita iskalca potov in spremljevalca »angela ter varha« klasičnemu alpinistu in planinskemu pisatelju Juliju Kugyju. Med mnogimi spoznamo veselega Gajgerjevega Martina in cerkovnika Jozáca, pa Francovega Tuno, nesrečnega Štruklja, ki je kot divji lovec že 1890. leta preplezal Triglavsko severno steno, a je končal svojo življenjsko pot v strugi šumeče Soče, ubit od neznancev... Tu je prvenstveni plezalec Skafarjev Jahez, tu je stari Kapiščar, mojster gorskih potov, Rogarjev Jože, Tunov Anton in drugi.

Ce bomo hoteli vsem mojstranskim vodnikom stisniti rokó, nas bo desnica bolela kakor ameriškega predsednika ob novem letu... Blizu 70 smo jih našli v tej znameniti triglavski vasi! Znani vodniki Slovenci Nemškega Alpenvereina, znameniti Aljaževi in Tominškovi sodelavci triglavskih koč in potov, pa tudi prvopristopniki po plezalnih smereh novejšega časa! V Vrata prideš samo mimo starega Polde. Stari Smrljinec ve marsikaj zanimivega povedati. Gostilničar Šmerc vodi nemško gospodo, pri njem se je menda rodil Baumbachov »Zlatorog«. Stari Prekin ima vodniško knjižico s številko 1 iz leta 1877. Kozár, Radeckijev vojak, hodi s kroglo v životu vse življenje v gore. Stari Grogar je učil svojega sina Palkovega Janeza prvih lovskih veččin, ta pa je spremljal avstrijsko dvorsko gospodo po prelepih triglavskih revirjih. Tu je zgodnji Kugyjev vodnik Šimenc, ki se je pisal Klančnik. Ljubeznivi čitatelj je že opazil, da se spominjam v tem spisu naših vodnikov samo z njihovimi domačimi ali hišnimi imeni. Kako so se pisali, kdaj in kje se rodili in umrli, kaj so doživeli, kolikšen je njihov delež pri odkrivanju gora, pa bodo našli v knjigi. Tako tudi o Aljaževih pomočnikih: znamenitem Požgancu, Kóbarju, Turku, Koširjih, Jozlovem Jožetu in drugih. Na prvi pogled spoznamo visoko, sloko postavo Laha-Preckina, dolgoletnega priljubljenega vodnika, z njim pa njegovega konja sivka, ki je vozil ponesrečence iz Vrat na postajo ali pokopališče... Še mnogi so tu: Vákot, Požrv, Mrkec, Drček, Čeborjev, Kirasirjev, Bržóten, Martínek, silni nosač Gabesov, Puc, Kvas, Lakote... Resnično, kolikor postav, toliko življenjskih zgodb, ne vedno veselih in srečnih: Turkovega Joka ubije hlod, Luskovega Tono zlomi vihar, Pavla Krznariča in Luksovega Janeza Dachau in Matthaussen, Janeza Mraka »zloglasni kol« v Begunjah... Še nekaj sonca za Mojstrano: Smrčarjev Miha in Brojanov Janez sta preživela vojno viхро in sta spet mnogo v gorah!

Zdaj so na vrsti Borovci, skoraj sami originali! Med najstarejše spada Findeneggov vodnik stari Bobek. Njegov sin Janez, Kugyjev in mnogih drugih »gospodov« vodnik, »tršat mož z zelenim klobukom in očnicami za trakom nam premeteno pomežikuje z očmi in se zadovoljno smehlja...«, »šmentani« Koro-bidelj, ki hodi s plezalno vrvjo ponosno po vasi, »malo keglja, malo ženskari, malo čebeljari, ... urarček Peternelec, s filozofijo divjega lovca, da je jaganje za revne ljudi...« prevžitkar Španov Jok, strogi lovski nadzornik Košir, ki so ga divji lovci privezali na vejo nad mravljiščem z glavo navzdol, a ga je rešil neki pastir...; vodnik, gonjač in vesel sopotnik Rébrenk z »zlatim humorjem«, pa Krávanja, lovci Ojclji, kmetovalec Tof, praktični in marljivi Hanza, ter mnogi drugi, med katerimi ne smemo prezreti sijajnega plezalca Miho Ariha, ki je bil v zadnji vojni ubit.

Že čisto »koroške« Rateče se nam predstavijo s Pintbaševim Tono, z Baco-nom, Kompošem, s Kurijem, Tofom, Kajžarjem.

Čudovita Zájzera in Furlanija so tu z močnimi postavami Brussoferra, Martina, Marcona, Repa, Fruštuka, Giussina, Jurana in Peka. Pred vsemi pa so: Kugyjev, Tumov in mnogih drugih prvenstveni vodnik in družabnik, vesel po značaju in resen pri delu, Korošec Anton Ojcinger, znana vodniška družina Piussijev in »mrke« postave vodniške družine divjih lovcev Pesamosca.

Naš defilé gorskih vodnikov obsega v Koritnici nekaj znamenitih imen, kakor sta Černuta Jurnov, Černuta Voznik, Černuta Črnut. Tu so še Kenda, Švajc, Matijevec, Stoljč, Tumov vodnik Lukež, Minček, Mlekuž in nekaj znanih rabeljskih vodnikov. Od Boyca do Tolmina so opisani Mrakiči, pa Kugel, Miklavčič, Majc, Balon, Škvor, Lokar, Komar, Dragar, Perdih, Ahamet, Leban. Nisem prezrl vodnikov v Radovljici, na Bledu, v Gorjah in v Begunjah. Primož Hudovernik iz Radovljice je tisti lovec, ki je ponoči prvi pred davnimi leti prižgal bakljo na vrhu Velikega Triglava. Med Blejci je poglobitna postava lovec Bávant, v Begunjah lovec Užnik. Tu so še Starček, Tomažin in Fentič, ki so mu na živem telesu vzeli mero za krsto...

Na koncu našega mimohoda so prišli na vrsto Jeseničani. Brez železarskega delavca z Jesenic ne bi bilo še dolgo naše moderne alpinistike, ne modernega gorskega vodnika, reševalca in prvenstvenega plezalca nove dobe, čeprav je treba šteti Ljubljčanom v dobro začetek in vzpodbudo. Vse Jeseničane-gornike poznamo osebno: družino Čopov, v kateri gre Čopovemu Joži prvo mesto v delovanju modernega alpinista in reševalca v razdobju med obema vojnama, pa veselega Matevža Freliha, ki ga je nekje v Radovni podrla nemška krogla, znamenite prvenstvene plezalce, reševalce in organizatorje: Koreninja, Moreta, Krušica, Pračka, Medjo, Župančiča in druge.

Večina tu naznačenih in še drugih v knjigi omenjenih vodnikov ni imela pooblastila in ne vodniške knjižice in znaka. Že pri prvi zasnovi knjige sem zapustil tak ozek in ozkosrčen okvir in se odločil za vodnika v širokem pomenu besede, saj deleža pri odkrivanju Alp in priznanja pomoči znanstveniku in gospodarstveniku ne smemo vzeti nikomur, ki je za to zaslužen. S tem se je močno razširil krog sodelujočih, ker »skoraj ni hiše« v zadnjem stoletju brez kakega pogumnega gorjana. Skoraj ni bilo družine, ki ne bi bila imela kakega opravila v gorah. V borbi za kruh se tedaj nismo srečali samo s skromnim zaslužkom vodnika in nosača. Morali smo zajeti globlje v gospodarsko proble-matiko gorske kmetije, bližnje tovarne, lova in turizma. Tako se je razširil krog tudi teh dejavnosti v knjigi.

Vsi raziskovalci in potniki v naših Alpah — od Hacqueta do Kugyja in Tume — so priznali divjim lovecem in gonjačem posebne zasluge pri odkrivanju

prehodov in pristopov. Tako sta lov in posebej divji lov zavzela kar odlično mesto v knjigi gorskih vodnikov.

Seveda me je gnala radovednost pogledati čez meje Julijcev v velika alpska področja na zapadu, primerjati naše uspehe s tujimi, oceniti naše ljudi z zapadnimi merili.

Domačin je hodil v gore po opravkih. Če naj bi mu zaradi tega jemali pri odkrivanju gora vrednost in veljavo, bi mu bili krivični. Tudi zanj velja tisto staro pravilo: *Primum vivere...* Za planinsko in alpinistično misel se je vnel od začetka. O svojem bistriškem nadplavžarju in zgodnjem pristopniku na Triglav je leta 1795 Zois pisal Vodniku: »Njegovi talenti in vnetost za gore bi zaslužili boljšo usodo... sedaj se z vso vsmo bavi z revirno karto Gorjuš«.

Pri prebiranju prve zgodovine planinstva in lova se nam prikazujeta pri domačinu dva motiva hoje v gore: opravek, korist po eni strani in veselje do hoje, blagodejnost višin, lepota prirode, lovska strast po drugi strani. Ko pa prevzame v duhovnem razvoju alpinizma umnika nov motiv: želja po odkrivanju še nepoznatih gorskih predelov, že se ta motiv polasti takoj tudi notranjosti vodnika-domačina, le da mu sredstva ne dovoljujejo vedno izpolnitve vseh želja. Stari Šest sam išče novo pot na Triglav, Komac-Pavr sam poleze čez Triglavsko steno.

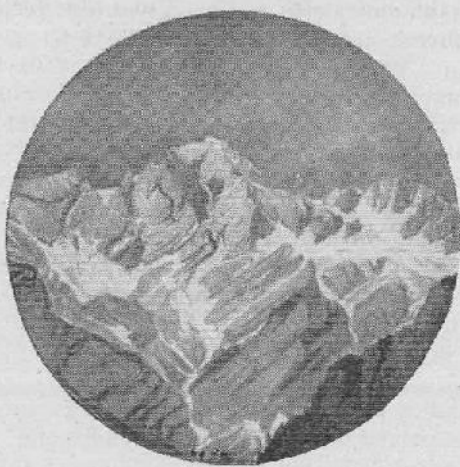
V času med obema vojnama si je domači gorolezec in vodnik že lahko priznal: Ne zaostajam več za navezo brez vodnika, nove smeri iščem, izobraženčevi nagibi hoje v gore so tudi moji nagibi.

V današnjih časih pa je postal pooblaščen vodnik neogiben člen kolektiva, ki zmaguje v gorah, kolektiva, ki združuje v plemenitem sodelovanju modrost in izkušnje vodnika in sile ustvarjalnega duha modernega alpinista. Nešteto primerov o tem najdemo v novejšem razvoju planinskega gibanja.

Pri opisovanju gorskega vodnika-domačina tedaj nismo mogli mimo razvoja planinske misli v zadnjih dveh stoletjih. Tudi ne bi bilo prav, če bi ga bili beležili samo ob robu. Razvojne smeri alpinizma z vso svojevrstno motiviko so nujno postale poglobitna vsebina knjige o gorskih vodnikih, ki so bili — ne sicer edini — vendar važni izvrševalci planinske misli. Zdi se mi, da je bilo mogoče samo na ta način prikazati delež vodnika v pravični luči in pokopati predstavo o navadnem zaslužkarstvu.

Tako je dobil vodnik-domačin svoj knjižni spomenik. O njem soditi so poklicani drugi. Mnogi smo ga pisali, jaz sem bil v tej knjigi poglobitno zbiratelj in komentator.

V dveh, treh letih, ki so ravnokar za nami, smo se v planinski literaturi v veliki meri seznanjali s tujimi gorstvi in ljudmi. V zadnjem času smo šli v Himalajo. Domača odprava nam bo vedela še mnogo povedati o vzponu na Trisul, ki je od južne strani postal kar »slovenska« gora. Ko z obsežnim delom o domačem vodniku v naših Alpah usmerjamo korak spet v triglavske goré, stopamo med domače ljudi in slišimo slovensko govorico; nam bo pri srcu kakor popotniku, ki se je vrnil z dolgih poti po tujini in mu pogled na dom vzvalovi domoljubno notranjost, vradosti sree in navdihne um.

Moj prijatelj daljnogled

PAVEL KUNAVER

Ko opazujem tovariše gorohodce, vidim, da jih več nosi seboj fotoaparate kakor daljnoglede. Nesporno je fotoaparat velik prijatelj, ker nam ovekoveči mnogo lepih prizorov, ki smo jih videli na poti, in nam potem, ko smo daleč od dragih nam gora, pričarajo nazaj vsaj sled resnične velikosti in lepote. Tudi meni je fotoaparat presledkoma že okoli petdeset let zvest spremljevalec; a mnogo dalj, za celo desetletje več, hodim s prijateljem daljnogledom, kajti do mnogo več intimnih doživetij sem prišel prav z njegovo pomočjo.

Moja ljubezen do daljnogleda je zelo stara in sem jo podedoval od očeta, ki si je raje kaj drugega odtrgal od ust, kakor da bi bil brez daljnogleda. Najprej smo imeli doma le malo boljši gledališki daljnogled. Nato mu je moj starejši brat podaril lovski daljnogled, ki je le štirikrat povečal. Oče mi je kljub temu, da je pazil nanj kakor na punčico svojega očesa, dovolil, da sem ga jemal s seboj na izlete. To pa so bili časi, tik preden so prizemski daljnogledi začeli izpodrivati stare oblike. Ko sem izvedel zanje, je moje hrepenenje po takem daljnogledu, ki kljub majhni obliki tako lepo približa pokrajino, postalo tako veliko, da sem si ga l. 1910 nabavil na obroke. Bil je Buschov model z devetkratno povečavo. Toda študij na Dunaju je nato požrl kolo, smuč, fotoaparat in tudi daljnogled. Po vojni sem dobil od bratov Goerzov prizemski monokel z 8-kratno povečavo, ki mi je ostal zvest skoraj štirideset let. Sedaj pa imam zopet prizemski monokel z 10-kratno povečavo. Nabavil sem si ga, potem ko si je mojega starega tovariša prilastil neznanec v vlaku. Po njem pa mi je še danes žal, *kajti 8-kratna povečava je najboljša za opazovanje iz proste roke*, posebno pa zato, ker sem toliko lepega doživel, ko sem gledal skozi njegovo stekleno oko. To pa bi rad povedal vsem gorohodcem, ker jim želim enakega užitka in ker je tudi danes mogoče, da si tudi ob skromnih dohodkih

nabavijo takega tihega in zvestega prijatelja. Včasih morda le ne veste, kako bi obrnili kak dinar, posebno če bi si privoščili malo manj nebodigatreba, tobaka in alkohola, ali da bi se enkrat malo bolj skromno oblekli. Daljnogled jim bo žrtve tisočkrat povrnil, če ga bodo uporabljali pravilno, kajti narava nudi toliko predmetov, da izbira ni nikdar izčrpana, večina predmetov pa je od naših stezā oddaljena ali pa celo nedosegljiva.

Gotovo sem s svojim daljnogledom največkrat opazoval gore. Na izletu se jim sicer približaš in se celo vzpneš na njihov vrh, a šel si le po stezi, toda vstran od nje, sto, tisoč in več metrov so intimni kotički, strme stene, globoki kamini, nagubane plasti, samotni viharniki na izpostavljenih robovih, ki jih oko le slabo oddaleč vidi. Če pa se usedem, naslonim daljnogled na palico, — najboljše so take, ki imajo rogovilo — se tem lepim, s steze nedosegljivim predmetom čudovito približam. Nešteto podrobnosti se razprostire pred menoj. Gledam v mrak kaminov, v sveže odlome, med težko prehodno ruševje, na otoke zelenja sredi kamenite puščave, v čudovito zakrivljene in krivenčaste, z grčami okrašene veje in korenine drevja, ruševja in starih štorov. Vidim v mrzlo obrobno cev snežišč, udarce skal v strmi sneg, in nešteto drugih podrobnosti, ki jih sicer ne bi mogel dobro opazovati. Dober daljnogled ne približa samo, ampak če ima pri 8-kratni povečavi vsaj 3 cm velik premer objektiva, zbira tudi več svetlobe in sega v sicer težko dostopen mrak globeli in sotesk, ter prodre v večerni in jutranji mrak.

Ko pa se na vrhu okrepčam ter zagledam s prostim očesom dostopne daljave, zahrepeni srce v čuda velikanskega horizonta, kjer se dvigajo nešteti vrhovi, se blešče tudi ledeniki, širna snežišča in se mogočne stene spuščajo z višav v modrikaste doline. Ne morem pohiteti do njih, a skozi daljnogled se mi vsi predmeti in komaj zaznavne podrobnosti povišajo in razširijo. Besede so zaman, da bi z njimi mogel povedati, kaj je srce čutilo, ko sem ob jasnih dnevnih zrl z naših visokih vrhov tja na zasnežene višave Visokih Tur, Dolomitov, ali sem se s pomočjo daljnogleda sprehajal po nešteti temnih gozdnatih vrhovih našega alpskega predhribja in krasi gledal na samotne kmetije na strmih pobočjih, kamor nikdar ne bom prišel. S pomočjo prijatelja daljnogleda pa sem pogledal v odmaknjeno lepoto ustvarjanja narave in človeka.

Na divjih ledenikih okoli Mont Blanca greš trudoma le po nekaterih smereh. Čudo ledeniških odlomov se razprostira na levo in desno. Nad njimi siloviti vrhovi in v tisoče igel razkosani grebeni. Med njimi skromnejši modrikasti manjši ledeniki, čuda strma snežišča in od vode in plazov ostro začrtani žlebovi. Povsod se prelivajo nenavadne barve — od blešččee bele do globokega modrikastega mraka. Presenetljivo lepo in mogočno za prosto oko. A kaj vse se mi je v onih srečnih dneh, ko sem bival tam pod gospodarjem vseh evropskih gora, pokazalo, ko sem ure in ure pregledoval s svojim daljnogledom nepopisni sestav mogočnega gorovja in ledu! Zagrmelo je v ledeniškem odlomu, in v daljnogledu se mi je bližal strahoten leden plaz, sestojč iz tisočev in tisočev ogromnih kosov ledu in milijonov bleščočih ledenih kristalov, kakor da bi bil sredi tega smrtonosnega kaosa. Odmakniti sem moral nekaterikrat daljnogled, da sem se pomiril in prepričal, da sedim v varni razdalji in me dosega le oglušujoči grom bele smrti.

Podoben prizor sem doživel nekoč v Vratih, ko se je sredi aprila utrgal izpod Škrlatice silen plaz. Že za proste oči je bil velik, in komaj smo upali, da nas bo ozki pas drevja varoval pred pogubo. A pogled skozi daljnogled je bil strašen, ker je izločil varno okolico, pričaral pa velikanske snežne kepe, valeče se proti meni, med njimi so omahovali in otepali okoli sebe veliki izkoreninjeni

viharniki, treskale so skale in brizgala med snežnimi oblaki rjava prst iz razrvanih tal.

Nepozabne so tudi ure na Pintarskih pečeh nekega aprila, ko je bilo še mnogo snega na Kamniških planinah, a se je začel pod vročim pomladanskim soncem udirati z vrhov in bregov. S prijateljem dr. M. sva sedela na vrhu velike razgledne skale. Tišino pa je okoli poldvanajste ure prekinil prvi plaz, ki se je z Brane usul po Bobnarju navzdol in treščil med drevje nad Lepim kamnom. Nato pa je padlo še okoli 120 plazov, tako da je do poltreh popoldne grmenje v Koncu komaj kdaj potihnilo in sva komaj kdaj odmaknila daljnogled od oči in velikih dogajanj v prirodi. Govorile so gore, a videla sva tudi njihova dejanja, razumela rane, ki zijajo v njihovem obličju. Oddaleč bi videla le oblake plazov, snežene reke slapov, drseče po bregovih — skozi daljnogled pa se je vse to razpršilo v podrobnosti. Pomladanski plazovi so bili strašni. Sestavljali so jih sneg, ki se je odtrgal prav od tal in nesel s seboj, kar je mogel pobrati. Drseč preko melišč si je nabral grušča. Drugod je zadel na izpostavljene drevesne straže in jih je strte in zmlete treskal črez skalne stopnje. Odtrgal je rušo in se rjavo in umazano pobarval. Rezal je v živo telo gore in jo manjšal in tanjšal, doli v dnu pa je kopičil ostanke, med katerimi je obležal tu in tam tudi lepi prebivalec višin, gams. Šele, če sem zasopljen odmaknil daljnogled, sem se zavedel, da sem vendarle varno odmaknjen od velikega dogajanja, od rušenja, a vendar s pomočjo lepe optične iznajdbe izredno približan delovanju prirode.

Ob letovanju v Kamniški Bistrici, pod Kraljevim hribom, na Kopiščih v vseh letnih časih in Vratih ter Trenti sem porabil dolge ure zgolj za »potovanje« z daljnogledom od vrha do vrha, ne »strašeč« se vseh neštetihih previsov, neprehodnih in visečih skal na ostrih grebenih. A posebno rad sem počival prav tam, kjer je narava pustila na straži življenja zadnja drevesa, smreke in macesne, niže pa tudi krivenčaste in vse zgrbljene bukve. Usedite se na razgleden prostor in me posnemajte! Prav gotovo boste ob dobrem daljnogledu doživeli vrsto zanimivih panoram. Od viharikov bo gotovo vsak po svoje oblikovan, ker vsak zase je posebna »osebnost« in se po svoje in iz svojega položaja v bojni črti brani in varuje. Tudi viharji jih iz različnih kotov, ki jih začrtavajo skalni grebeni, različno napadajo, ččejo. Vrte jim veje in debela, odbijajo vrhove, vzbujajo v njih odpor in nove oblike rasti! Verjetno nikoli ne boste potovali tam ali pa le v prav kratkih odsekih — z daljnogledom pa boste vse pregledali, lahko tudi takrat, ko se bo bližala nevihta in bodo megle zagrinjale kulise v ozadju, odkrivale, nižajoč se po bregu, odmaknjene grebene in tisoč podrobnosti. Vi boste ležali v varnem zavetju, vihar pa bo vil in lomil nad vami one junake, ki se ne morejo drugače umakniti kakor zlomljeni in strti. Od rojstva do smrti na istem kraju zasidrani se vam v zornem polju daljnogleda v vihnem vetru nemo priklanjajo in polnijo nas z nepozabnimi slikami.

Pod strminami in mračnimi žlebovi leže velike plazine. Snega je še na metre in blešči se v soncu. Kaj pa je tista črna pika na njem? Verjetno skala ali deblo drevesa, ki jo je plaz prenesel z višav. Daljnogled pa bo morda v piki odkril gamsa. Če bi se mu približal, bi zbežal. Daljnogled pa me je večkrat presenčil z gamsom, ki si je izkopal luknjo v snegu in se brezskrbno sončil. Iztegoval je noge iz luknje, se malomarno oziral okoli, ker pač ni slutil, da ga umetno oko tako nenavadno približa njegovemu sovražniku človeku. Premnogokrat sem se s pomočjo daljnogleda približal tropom gamsov. Jeseni, ko se zbirajo v velike trope, pozimi, ko jih sneg potisne na drevesno mejo in si po strminah izkopavajo izpod snega uvelo travo; ali opazoval tudi drzneže med njimi, ko v najhujši zimi gredo v nevarne višave. A posebno lepo je bilo,

kadar sem gledal bežečega posameznika in mi je daljnogled pokazal od blizu njegove neverjetno globoke in daljne skoke, njegove postanke na dlan velikih stojiščih, njegove drzno v globino in daljavo zroče oči in krasne gibe njegovega telesa!

Pa ti izza oblaka šine črna pika na nebo. Komaj še razločiš, da ima peroti, da je plič, ki skoraj ne zgane svojih kril in začne krožiti nad gorskimi bregovi, kjer se pasejo na tratah ali počivajo med ruševjem divje kozе, kjer se plaho ozira planinski zajec in druge živali. Hitro ga imam v zornem polju. Orel je, posveti se kraljevsko bleščeče perje, k telesu prižete noge, kjer slutiš njegova številna bodala. Na modrem nebu opaziš silhueto njegovega krasno ukrivljenega kljuna in za njim čutiš tiste čudovite oči, ki s takih višav in daljav vidijo vse, kar se giblje na bregovih gorskega sveta. Kakor da si s to sliko pridobi še eno dimenzijo planin... Pa se ozreš okoli sebe po planinski trati: in glej, na cvetico se usede metulj. Če boš šel do njega, bo odfrfotal. Bolje je, da ga dobim v zorno polje mojega daljnogleda in živalica niti ne sluti, da se naslajam na njeni lepoti, njeni nežni obliki, da me bolj in bolj prevzema čar tako čudovito harmonično razporejenih barv njegovih peruti, da souživam nektar, ki ga srka po dolgem rilčku iz planinske cvetke...

Izumiranje planinskih cvetic nas je izmodrilo, a njihovi lepoti se ne moremo odpovedati, saj je bistveni del planinske prirode. Do nekaterih lepotic se priplazimo in jih občudujemo od blizu in jih celo fotografiramo. A trudnemu, kakor si, se ne ljubi plezati s steze v skalovje in ves dan bresti po bregovih, če že nisi nalašč zaradi flore odšel v gore. Toda postati tu in tam pod skalo, s katere kima v nedostopnem robu planika ali še več njenih družic, in nameriti daljnogled tja, to ni utrudljivo, in — o čudo! Prav pred nos ti jih prinese daljnogled! Se celo malo te ogoljufa! Vso okolico njegovo zorno polje izključi in nič ne konkurira z nežnimi lepoticami sredi skalnega okolja. Kar večja se nam zdi zaradi tega, in ker ni v zornem polju drugih predmetov, se tem bolj poglobimo v čudo njenega bitja, njenih sestavnih delov. Živa in zdrava sredi divje okolice nam ljubko prikimava in nas pozdravlja, ker jo pustimo živeti. — In tako je tudi z drugimi cveticami. Posebno mnogokrat sem užival rumeno pozlačene skalne robove in police pomladi, ko je pod vročim soncem zacvetel in zasijal planinski jeglič, avrikelj. Bolj kakor planika se je znal ubraniti nadležnežev z zasidranjem v navpičnih in previsnih skalah. In čim strmejša je stena, tem rajši ti od tam pokaže kobulj, na katerem žari kar do trideset cvetov. Včasih je rob stene kar na dolgo in široko pozlačen od tega pomladanskega planinskega lepotea! In tedaj je daljnogled čudovit pomočnik, ki ti prav od blizu pokaže te cvetke, ki jih še nobena beseda ni zadosti dobro opisala. A če se jih takole v miru in skozi daljnogled »od blizu« nagledaš, te bo njihov blesk, njihova nežna oblika, lepota njihovega belkasto obrobljenega sivozelenkastega listja listne rožnice vse leto, vse življenje spremljala in osvetljevala tvojo duševno notranjost! Vsaj meni je tako, ne morem pomagati! In tako potuješ s počivališča od roba do roba, od cvetice do cvetice, kakor da bi plezal in jih od blizu ljubkoval in božal...

Neizogibno pride čas, ko odložimo kline in vrvi in cepin. Nikakor pa se ni treba odtegniti goram. Telo lahko tudi nekoliko prisilimo, da prenaša še malo napora. Posebno danes, ko je toliko steza, ki so tudi počasnemu starcu dostopne, in če tudi sopihamo, nas vendar le pripeljejo v bližino krajev, kjer smo nekoč veselo plezali, brezskrbno hodili tudi izven potov. Radi za dolgo obsedimo na enem razglednem kraju. In kaj nam more tedaj bolje koristiti kakor topel ogenjček, lonček s čajem, in daljnogled! Ker se roke že morda nekoliko tresejo, — tedaj na rogovilo naše palice z daljnogledom in glej 8- do 10-krat se ti bodo

približali vrhovi, bregovi, stene in kamini, po katerih si некоč plezal s tovariši, ki jih morda nič več ni med nami. In ker si star in sam in zato tem bolj tih in miren, se prikrade iz grmovja srna. Prijazno se gledata, in skozi daljnogled ji gledaš v lepe plahe oči, na nežne nožice, na vonj loveči in migajoči smrček, dokler je tvoj nepremišljeni gib ne prestraši in zbeži. A ker si se končno le pretolkel preko gozdne meje v bližino gorskih trat in snežišč, ugledaš tudi stare prijatelje, gamse. Zdi se, kakor da so tisti, ki smo jih gledali v davno minuli mladosti. V daljnogledu so prav tako lepi, poskočni, drzni. Večno obnavljajoče se življenje je pred nami in vračamo se pomirjeni in pomlajeni domov.

In — last but not least — planinsko nebo! Vedno izpreminjajoč silovit pokrov planinske prirode je, in globlje v vesoljstvo nam dovoli gledati kakor meglene nižave. Mirno in v tisočih migljajo na gorskem nebu zvezde in dajo slutiti vse velikanstvo prirode. A usedi se udobno na kamen in toplo se ogrni, da te mraz ne bo motil ter poglej skozi daljnogled tja, kjer vidiš žareti le nekaj zvezd. Prvi trenutek ti bo zastal dih, ker tam okoli Perzeja, Kasiopexe, okoli Laboda in drugod poleti, okoli Oriona, Bika, dvojčkov in njihovih sosedov pozimi ti bo zažarelo in zagorelo, da tega nikoli nisi pričakoval. Sonce pri soncu, in verjetno okoli njih planeti v neskončni različnosti, kjer morda tudi žive kdo ve kakšna bitja ali se pripravlja njihova stvaritev, in stvaritev takih in drugačnih gora kakor pri nas in tistih, na katerih sediš in s katerih strmiš v vesoljstvo. Da, moj daljnogled mi je bil prijatelj in učenik skozi vse dolgo življenje in hvala mu za to! In zato, ker me je tako bogato obdaroval, želim tudi vam, tovariši planinci, da bi na podoben način obogatili svoje življenje in doživeli združitev z naravo.

mladi pišejo

Goram

JERNEJ MIS

Mnogi mislijo tako, ki ljubijo gore na nešteto načinov, ki so jim razvedrilo po vsakdanjem delu, mogoče le šport, posebno pa oni, ki jim pomenijo še mnogo, mnogo več.

»Jesen razgrinja sive pajčolane«... Ne vem za razpoloženje pesnika, ko je napisal te besede, toda meni nehote roče asociacijo na lene megle, droban, nadležen dež, na spolzek asfalt in na dneve in večere polne neprikrite mračnosti in teže. Toda, ko predhodnica zime odgrne svojo sivo zaveso, ko prične sonce komponirati z neskončnimi barvnimi toni in odtenki v gozdovih, ko si utrujene, zadnjič letos zorane njive s polnimi pljuči oddahnejo do nove pomladi in ko mi pogled uide proti mejnikom našega lepega končka sveta, takrat v srcu nimam več prostora za mračne misli. Večne in nespremenljive, lepe in privlačne se mi zde planine simbol tistega, po čemer človek že odavnega hrepeni in skuša osvojiti za svoje srce. Če bi živele, bi se do zadnjega vlakna svoje biti boril za njih prijateljstvo in ljubezen, hotel bi, da mi podarijo vsaj mrvice svoje opojne lepote, da bi jo shranil v najsvetejši kotiček srca in obarval z njo vse misli, čustva, dejanja...

Ker pa njih kamenito srce ne utriplje, ker so izklesane iz mrtve, brezčutne skale, ker dopuščajo nam vsem enako možnost zbližanja, ima pojem ljubezen do gore

tisti svojski, nenavadni pomen. Kolikokrat so bile, so in bodo prijateljstvo, ljubezen, zaupanje v človeka in vsa druga najplemenitejša čustva teptana in do kraja razvrednotena in kolikokrat človek, v trenutkih, ko mu je najteže, ne najde bitja, ki bi ga razumelo in mu olajšalo bol. Takrat za tiste, ki najdejo pot do gore, do njihovega mrtvega srca, to srce začne biti in se iz umišljene neresničnosti spremeni v toplo, preprosto vrednoto.

Kdorkoli si, spoštovani prijatelj, ko boš nekoč v melišču opazil drobceno zvončnico, ki vsa neznatna iz nič prigara in skrbno neguje svojo dovršeno lepoto, če je ne boš le zapazil, ampak jo začutil, doživel, vedi, da si na pravi poti v gore. Neizmerno lepoto in srčno ti bodo nudile, zase pa zahtevale spoštovanje in ljubezen.

V senci nešteti vrhov so ljudje ljubili gore za ceno življenja in veliko ostrih besed je bilo izrečenih o njih nespameti. Toda nihče od teh, ki tako govore, ni in ne bo mogel pogasiti ljubezni, ki vedno znova razvema srca in jih žene prelestni lepoti v naročje.

društvene novice

PLANINSKA PREDAVANJA

Letna poročila na občnih zborih kažejo, da je že dokaj planinskih društev med svojo propagandno dejavnost uvrstilo planinska predavanja. S temi predavanji ne razvijajo samo propagandno dejavnost, ampak spopolnjujejo in bogatijo splošno kulturno in prosvetno delovanje, obenem pa delovnega človeka razvedre. S tem pa planinska društva pomagajo ustvarjati pogoje za duševno rekreacijo.

Največje število javnih planinskih predavanj je prav gotovo doseglo Planinsko društvo Ljubljana-matica, ki je v času od 9. XII. 1959 do 11. V. 1960 priredilo 22 predavateljskih večerov z 19 različnimi predavanji. Predavanja je obiskalo 5086 obiskovalcev; na eno predavanje je prišlo povprečno 231 oseb. Tudi za to sezono ima društvo pripravljenih 25 predavateljskih večerov.

Zbor predavateljev, ki ga sestavlja že lepo število starejših in mlajših članov raznih poklicev in položajev, pa je predlagal, da bi cikel predavanj spopolnili še z nekaterimi temami s področja planinstva in gora, zlasti pa, da bi osveževali predavateljske vrste še naprej z mlajšimi debutanti za predavateljskim pultom.

Zato Plan. društvo Ljubljana-matica v svojem razpisu, ki je pomemben pravzaprav za vsa planinska društva, vabi vsakogar, ki se bavi z barvno fotografijo in ki želi svoje diapozitive pokazati v javnosti, da se prijavi in sodeluje. Društvo želi sodelovati s planinci, alpinisti, jamarji, ki imajo posnetke s svojih potov, potem pa še s turističnimi delavci,

s popotniki po domači zemlji in po tujih državah, zlasti po eksotičnih deželah.

Zaželeni so diapozitivi, ki prikazujejo svet gora in okoli njih, delo, življenje, razvoj in napredek, politično in kulturno zgodovino, narodopisje, umetnost, floro, favno, pa človeka — ljubitelja narave in gora.

V razpisu je rečeno, da se bo dalo ustreči tudi onim, ki imajo le manjše število barvnih diapozitivov na ta način, da bodo v enem večeru predvajali diapozitive raznih avtorjev s primernim komentarjem.

Priglasijo se lahko tudi lastniki diapozitivov izven Ljubljane.

Torej z barvnimi diapozitivi pogumno na projekcijsko platno.

-ič

NOV DOM NA SORIŠKI PLANINI (PD Litostroj)

Že leto za tem, ko je bila 1957 zgrajena Litostrojska koča na Soriški planini, se je pokazalo, da ima odločno premajhno kapaciteto. Kraj je zlasti v zadnjih skopih zimah pokazal toliko odlik, da se je kar sama ponujala misel za novogradnjo. Pa tudi kot izletniška točka in prijetno počivališče na prehodu iz Selške doline v Bohinjsko se je uveljavil in postal priljubljen med planinci in izletniki.

Med več variantami se je PD Litostroj odločilo povečati kapaciteto postojanke s postavitvijo novega doma v obliki dependance ter z zgraditvijo posebne stavbe — jedilnice.

Prvi del zamisli je bil zaključen s slovesno otvoritvijo novega doma na praznik dne 4. julija 1960.

Nov dom na Soriški planini (PD Litostroj)

Malo pod staro kočo stoji novi dom s 14 sobami in 40 normalnimi ter 17 pomožnimi ležišči. Projektiral ga je ing. arh. Tone Mlakar. Pod vodstvom prizadevnih članov društvenega zbora, zlasti tajnika tov. Toneta Levsteka, je bil dom zgrajen in opremljen v izredno kratkem času.

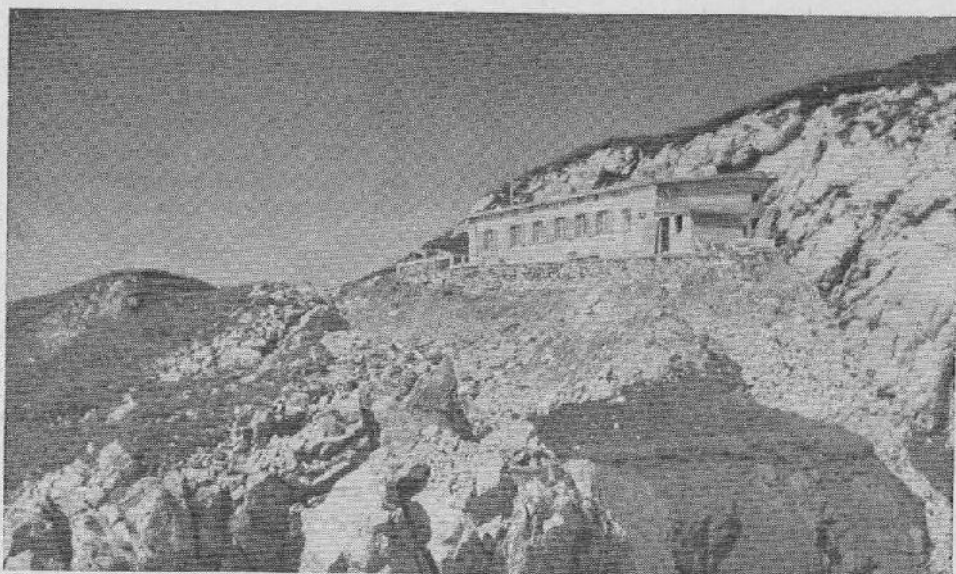
Okrog 600 članov kolektiva Litostroj ter drugih prijateljev planin in gorskega sveta se je zbralo na planini ob otvoritvi. Govorniki, med katerimi je bil tudi predstavnik PZS dr. Mirko Fetiš, so pozdravljali prizadevanje PD Litostroj, ki se je odločilo tudi na tem tako lepem kraju naše zemlje omogočiti delovnemu človeku-planincu prijetno bivanje in oddih. Dokler ne bo zgrajen še tretji objekt — jedilnica, bo postojanka sicer še vedno torzo, vendar pa bo odbor PD Litostroj gotovo storil vse, da čimprej uresniči še to svojo zamisel. Vsi planinci in smučarji mu bodo za novo pridobitev iz srca hvaležni.

eto

OBNOVLJENA KOČA NA ČRNI PRSTI (1844 m)

Med NOB požgana Orožnova koča na Črni prsti, ki je bila zgrajena leta 1894 kot prva slovenska planinska postojanka, po osvoboditvi ni bila takoj obnovljena.

Šele leta 1954 ali 1955 je PD Most na Soči zasilno preuredilo nedokončano italijansko vojaško karavlo v zasilno planinsko zavetišče, ki pa že leta 1958 ni več služila svojemu namenu. Zaradi slabe izolacije in nekvalitetnega gradbenega materiala ter nedokončanega dela, koča ni mogla več kljubovati vremenu, ko pa je bila nato še izropana, je to še pospešilo njeno razpadanje. Ker pri tem ni moglo ostati, saj poteka preko Črne prsti slovenska planinska transverzala in je tudi sicer ta gorski predel znan po bogati planinski flori, vse bolj obiskan, je PZS obnovo te postojanke 4. oktobra 1959 poverila mlademu in agilnemu PD Podbrdo, ki se je za delo resno zavzelo in storilo vse, kar je bilo v njegovi moči, da postojanka zopet služi planincem. Še lansko leto je s prostovoljnimi delom svojih članov očistilo in zavarovalo postojanko pred nadaljnjim razpadanjem in pri tem delu izvršilo 328 prostovoljnih delovnih ur, do spomladi pa je skupno z gradbenim odsekom PZS obnovo do podrobnosti proučilo in izvedlo vsa pripravljala dela. Letos so takoj, brž ko je vreme dopuščalo, pričeli z adaptacijo. Obnovili so v celoti prednji zid in prizidali drvarnico, zazidali in pokrili prostor za kočo ter zabetonirali skalnato steno, s čimer so kočo s te strani izolirali

Koča na Crni prsti

od vlage, streho na novo polili z bitumenom, prekrili z lepenko in posuli s peskom, medtem ko so vse notranje prostore na novo ometali in prebelili, vstavili nova zunanja vrata in oknice, ostala okna in vrata pa popravili in prepletkali. Dalje so uredili kanalizacijo, razširili dvorišče ter izvršili še več drugih manjših del. Skoraj v celoti so obnovili tudi posteljno opremo in kuhinjski inventar. Za vse to so porabili okrog 50 m³ peska, ki so ga nadrobili na gradilišču samem, in nad 16 000 kg raznega materiala, ki so ga morali znesti iz Podbrda. V postojanko so investirali din 1 890 999.—, ki so jih prejeli iz sklada PVP pri PZS. V tem znesku pa niso upoštevane številne delovne ure članstva v lanskem in letošnjem letu.

Koča je bila na slovesen način izročena v uporabo letos 4. septembra ob navzočnosti velikega števila planincev in predstavnikov PZS, Društvena funkcionarja tov. Anderle in Valentinčič, ki imata pri obnovi postojanke največ zasluge, sta od PZS prejela pismeni pohvali. Posebno priznanje zasluži tudi kolektiv Tovarnic volnčnih izdelkov Bača z direktorjem Borisom Juhom na čelu, ki je društvo pri tem vsestransko podprl.

S tem pa je končana šele prva faza obnove postojanke. Prihodnje leto namerava društvo s finančno pomočjo iz sklada PVP vzdigniti kočo še za eno nad-

stropje in tam urediti sobe za prenočišča, saj sedanja kapaciteta postojanke — 16 ležišč, ne zadošča več.

L. R.

PLANINSKI DOM NA VOJSKEM (1080 m)

PD Idrija je dne 11. IX. 1960 slovesno odprlo prenovljeni planinski dom na Vojskem. Vedno večji obisk te postojanke in njeni pretesni prostori so društvu nujno narekovali čimprejšnjo preureditev. S krepko finančno pomočjo idrijskih rudarjev so stvar odlično rešili. Z adaptacijo doma so popolnoma obnovili ter preuredili notranjost prostorov, poleg tega pa še prizidali dvorano, ki bo služila tamkajšnjim domačinom za njihovo kulturno središče. Dom namreč stoji na veliki planoti, kjer na razdalji kakih 8 km živi v raztresenih domačijah okrog 300 prebivalcev. Dom razpolaga z okrog 20 posteljami in je oskrbovan skozi vse leto, poleg ostalega razvedrila pa je obiskovalcem na razpolago tudi televizor. Okrog doma so idealni smučski tereni, tako za začetnike kot za izurjene smučarje. Zato bo tudi dom odlično služil smučarskemu centru na Vojskem, kjer je v izgradnji tudi že skakalnica in vlečna žičnica. Dostop do postojanke iz Idrije je po cesti, dolgi 12 km, ki je markirana in jo po zimi vedno pluzijo.

Koča na Vojskem

Slovesne otvoritve so se udeležili številni prebivalci iz Idrije, Vojskega in bližnje okolice. Vsi so z zanimanjem sledili kulturnemu programu in aktu, ko je predstavnik idrijskih rudarjev izročil dom v upravo PD Idrija. Poleg ostalih gostov in zastopnika PZS se je otvoritve udeležil tudi zvezni poslanec dr. Aleš Bebler, ki je idrijske rudarje in planince toplo pozdravil in jim čestital k doseženemu uspehu.

Tako preurejen planinski dom na Vojskem bo odslej v veliki meri služil tudi idrijskim rudarjem, ki bodo tod lahko preživljali svoje dopuste in nabirali nove moči za svoje nove delovne uspehe.

SPELEOLOŠKA RAZSTAVA V LJUBLJANI

Ob proslavi 50-letnice obstoja Društva za raziskovanje jam Slovenije v Ljubljani je bila v prostorih NUK odprta razstava, ki je skušala čim nazorneje prikazati delovanje omenjenega društva.

Obiskovalci so imeli priložnost videti zbirko najrazličnejših predstavnikov ži-

vega sveta, ki žive v jamah, hrošče, rake, glive in netopirje.

Razstavljeni so bili najnovejši perspektivi Postojnske jame in primer topografske karte z vrisanimi legami jam. Izbrana je bila sekcija z zelo gosto mrežo jam. Zelo ilustrativna je bila karta Slovenije, kjer so bile označene nekatere turistične jame in kraji jamarskih skupin. Poleg samostojnih jamarskih društev in skupin so bile prikazane tudi podružnice Društva za raziskovanje jam. Tu smo videli, da v Sloveniji ne obstoji le Društvo za raziskovanje jam Slovenije in ni le ono delavno (je sicer najstarejše), pač pa so še skupine v Kranju (Speleološka sekcija pri planinskem društvu), Ljubljani (Speleološka sekcija PD Željezničarja), Raketu (Speleološka sekcija Tur. društva), Postojni (Društvo za raziskovanje jam »Luka Čuč«) in Divači. Društvo za raziskovanje jam Slovenije ima podružnice v Idriji, Kopru, Sežani, Ribnici in Logatcu. S tem v zvezi naj omenim, da se pripravlja ustanovitev Slovenske speleološke podzveze, ki bo povezovala vse jamarske skupine in ki bo pravi zastopnik slovenskih jamarjev v Speleološki zvezi Jugoslavije. Na razstavi smo nadalje videli nekaj delov jamarske opreme, telefon, lestve, čelade poleg svetilk, vrvi in čolna. Posebno pozornost je vzbudil lepo izdelan model jame Gradšnice. V posebnih vitrinah so bili po časovnem redu razstavljeni članki in razprave članov DZRJS. V ta izbor, posebno v zadnjem časovnem obdobju, pa so bili uvrščeni tudi članki nečlanov društva, članov drugih jamarskih skupin. Videli smo vse izdaje vodiča »Postojnska jama in druge zanimivosti krasa«.

Stene so poživljali portreti vidnejših članov društva, zapisniki in skice zanimivejših jam in brezen, fotografije, ki so prikazovale težko delo jamarjev in fotografije, ki so prikazovale zanimive oblike podzemlja. V kotu dvorane je stal zamračen akvarij z revnim proteusom, ki mu svetlo okolje pač ni ugajalo.

Včasih so si skupine lahko še ogledale zbirko barvnih diapozitivov mojstra Bara. Med drugimi so bile razstavljene še skice in slike Jame 2000, ki je njeno raziskovanje in številka bil uspeh vseh slovenskih jamarskih skupin.

Razstava je pokazala sadove 50-letnega obstoja DZRJS, prav pa bi bilo, in še zanimiveje, da bi se prikazali sadovi dela vseh jamarskih skupin v Sloveniji, skupin, ki delujejo vsaka na svojem področju in ozemlju, vsaka s svojimi značilnostmi in uspehi, ki niso manjši od uspehov Društva za razisko-

vanje jam Slovenije. Upajmo, da bomo lahko kmalu videli razstavo, ki bo ob jubileju Slovenske speleološke podzveze in ki bo prikazovala delo vseh slovenskih speleologov.

D. N.

PETDESET LET OBSTOJA DRUŠTVA ZA RAZISKOVANJE JAM SLOVENIJE

V Postojni je bila v dneh od 10.—11. julija 1960 slovesna proslava 50-letnice obstoja Društva za raziskovanje jam. Otvoritve, ki se je pričela ob 9.30 uri v prostorih Gozdarske srednje šole, so se udeležili predstavniki različnih gospodarskih, političnih in družbenih organizacij. Kot gostje so se udeležili proslave tudi predstavniki speleoloških organizacij iz domovine in tujine — Avstrije, Anglije, Švice, Nemčije, Danske. V pozdravnem nagovoru je predsednik dr. Bohinec pozdravil večino zastopnikov.

Zborovanje so pozdravili z brzojavkami člani nekaterih domačih in tujih speleoloških društev ter vidnejši speleologi.

Po izvolitvi delovnega predsedstva je sedanji predsednik DZRJS na kratko orisal razvoj in nastanek društva od njegovega nastanka leta 1910 do danes. Sledili so pozdravi in želje zastopnikov in gostov, nekatere združene tudi z darili Društvu. Med željami so bile pomembne misli zastopnika jamarske sekcije PD Kranj, ki je obžaloval, da še ni rešeno vprašanje slovenskih speleoloških organizacij, in je želel, da bi več govorili tudi o tem, o delu in sodelovanju med društvi. Jasen cilj je dal slovenski speleologiji tudi zastopnik Speleološke sekcije TD Cerknica — skupno in enakopravno delo pri odkrivanju in raziskovanju krasa.

Na koncu dopoldanskega dela proslave so bili podeljeni častni znaki nekaterim zaslužnim jamarjem, ki so ali pa so bili člani Društva za raziskovanje jam. Znake so dobili: Fr. Bar, dr. W. Bohinec, dr. J. Hadži, P. Kunaver, I. Michler, E. Pretner in dr. A. Seliškar.

Po ogledu Postojnske jame se je popoldanski del, napovedan ob 15.30. uri, pričel šele ob 17. uri. Med temami o tehniki raziskovanja jam so jamarji, člani DZRJS razpravljali o jamski fotografiji, o definiciji podolžnega in prečnega profila in o topografskih znakih (T. Planina); o jamski svetilki (I. Gams); o jamarjevi opremi za snežena in ledena brezna (M. Marussig).

Hvalevreden je bil sklep, da se v Speleološki zvezi Jugoslavije osnuje ko-

misija, ki bo razpravljala o jamarski opremi, njeni izboljšavi in podrobneje obdelala predlog za standardizacijo topografskih znakov.

Zvečer smo v isti dvorani videli nekaj uspelih posnetkov — barvnih diapozitivov avtorjev Gamsa, Habeta, Kristiana (Danska), Theina (Nemčija) in Bara.

Naslednji dan so bolj izkušeni jamarji odšli na ogled 60 m globokega brezna Magdalenska jama, kjer so obiskali del podzemeljske Pivke. Turiste pa je peljala pot v Skocjanske jame pri Divači in v Dimnice, za katere je škoda, da niso bolje opremljene in da na poteh ni nobenega kažipota k njim.

D. Novak

DRAGO HUDE

Dne 23. IX. 1960 je kruta smrt iztrgala iz naše sredine tovariša Draga Hudeta, vnetega dolgoletnega planinca in večletnega knjigovodjo PZS. Dasi smo vedeli, da ga že več mesecev muči težka neozdravljiva bolezen, nas je njegova smrt vendarle globoko pretresla. Težko nam je bilo doumeti, da je moral kloniti usodi človek, ki je imel kljub svojim visokim letom v sebi še toliko življenjske energije.

Pokojni je bil rojen 17. X. 1888 v Mirni peči, končal učiteljsko v Kopru, nato pa kot učitelj služboval v Logu pod Mangrtom, v Starem trgu ob Kolpi, na Jesenicah in v Ljubljani, kjer je bil tudi upokojen. Po osvoboditvi ga najdemo kot predavatelja finančne stroke pri takratnem ministrstvu za finance LRS in pri Gospodarskem Vestniku, kmalu za tem pa kot knjigovodjo pri PZS, kjer je služboval do svoje prerane smrti.

Tov. Hude je bil že kot študent naprednjak in zaveden Slovenec in je tak ostal vse svoje življenje. Zelo je ljubil

svojo družinico, bil je skrben in ljubeč soprog in oče. Pri svojem delu je bil vedno izredno hiter in marljiv, točen, vesten in pošten, članom pisarniškega kolektiva pa je bil vedno dober in odkrit tovariš. Pred svojimi očmi je imel vedno le blagor PZS in PD. Tcm je bil vrsto let tudi visoko cenjen instruktor. Njegov izredni delovni elan in njegove neštete vrline so zato tudi visoko cenili vsi njegovi nadrejeni, njegovi sodelavci in številna PD.

Največje pa je bilo njegovo veselje, ko je moral na teren, na pregled PD oz. njihovih planinskih postojank, kajti pot ga je vodila v naše gore, ki jih je tako neizmerno ljubil. Domače gore je zelo dobro poznal, saj je bil njihov redni obiskovalec od svoje rane mladosti pa vse do lanskega leta. Samo na Golici je bil 39-krat in na Triglavu preko 20-krat. Vedno in vedno je na novo občudoval

nepopisno lepoto našega gorskega sveta in črpal nove moči za svoje nadaljnje uspešno delo. Na naše vršace pa je rad zahajal tudi v času svojega dopusta, pa čeprav jih je imel na svojih plečih že 70 in čez. Kljub svojim visokim letom je bil vedno svež in čil, saj so mu gore dale to, kar je v njih iskal.

S človekom tako visokih kvalitiet je bilo prijetno in lahko delati.

Nista minili še dve leti, ko je v krogu svojih prijateljev slavil svojo 70-letnico. Nikomur tedaj ni prišlo niti na misel, da ga bomo tako kmalu izgubili. Toda težka bolezen, ki se ji je njegova krepka narava tako močno upirala, ga je vendarle zlomila. Njegova usta so sicer za vedno onemela, vendar pa bo v naših srcih še dolgo živel lep in svetel spomin na našega dobrega in dragega tovariša.

L. R.

Alpinistične novice

V SEVERNI STENI ŠIT je od oktobra 1959 nova varianta, ki povezuje spodnji del Kočevarjeve smeri z zgornjim delom Belač-Zupanove. Plezala sta Boris Kambič (AO Univerza) in Davor Ribarovič (AO Split). Po turi sta izjavila, da sta ponovila smer Dolar-Avčin, kasneje pa se je pokazalo, da sta plezala bolj desno in izstopila po Belačevi smeri.

ZAJEDO MED ŠTRUCO IN DOLGIM HRBTOM sta v prvenstvenem vzponu plezala 5. junija Tone Škarja in Edo Pišler (oba AO Kamnik). Smer sta imenovala po pokojnem Sašu Kamenjevu. Višina stene je 450 metrov, od teh prvih 200 metrov zajede V. stopnje, ostala stena je bila v času njunega plezanja sneženi kuloar.

SEVERNA STENA ŠIROKE PEČI je letos avgusta dobila novo smer v levem delu. Po več poizkusih sta z bivačkom preplezala steno Lojze Šteblaj (AO Litostroj) in Juvan Ljubo (AO Ljubljana matica). Višina stene je 600 metrov, oce- na V z nekaj mesti VI.

SEVERNO STENO KRIŽEVNIKA nad Robanovim kotom sta letos poleti preplezala Vanč Potrč in Dušan Kukovec (oba AO Ruše). Nova smer poteka preko izrazitih gladkih plošč.

DEBELJAKOVA VARIANTA V TRAVNIKU je bila 31. julija letos četr-

tič ponovljena. Plezala sta Jože Hudeček (AO Ljubljana matica) in Boris Kambič (AO Univerza).

GLAVO PLANJAVE sta julija letos drugič ponovila Golob Lojze (AO Celje) in Šteblaj Lojze (AO Litostroj). Plezala sta samo zgornji del smeri.

RAZ DEDCA nad Korošico je postal modna tura. Vsi strahovi, ki so pred leti zagrinjali to smer, so se letos dokončno razpršili. Letos so smer plezali Škarja Tone in Edo Pišler (oba AO Kamnik), Kambič Boris (AO Univerza) in Davor Ribarovič (AO Split), Križaj Miloš in Rupan Jancz (oba AO Univerza), Kulič Boris (AO Split) in Smerke Zlatko (AO Zagreb), Lojze Golob in Jancz Golob (oba AO Celje), Lojze Šteblaj (AO Litostroj) in Juvan Ljubo (AO Ljubljana matica).

REŽEK - MODČEVA SMER V RZE- NIKU je imela letos obisk po daljšem času. Plezala sta Lojze Golob (AO Celje) in Lojze Šteblaj (AO Litostroj).

TRAVNIKOVA ZAJEDA je bila letos julija drugič ponovljena. Plezala sta Savenc France (AO Univerza) in Juvan Ljubo (AO Ljubljana matica). Plezalca sta se v spodnjem delu nekoliko lovila v smeri, tako da ju je noč ujela v Aschenbrenerjevi smeri in sta izplezala šele naslednje jutro. Juvan

OBRAČUN
DOHODKOV IN IZDATKOV I. JUGOSLOVANSKE HIMALAJSKE ODPRAVE 1960

DOHODKI:

dotacija IS LS LRS	2 000 000 din
Članski prispevki FLRJ	4 132 339 din
prispevki okrajev	800 000 din
prispevki podjetij	140 000 din
dotacija PSJ	150 000 din
prispevki planinskih društev (PD Ljubljana 300 000, Celje 200 000 din)	500 150 din
oglas	1 160 000 din
razni dohodki	1 113 434 din
ČP »Delo«	632 000 din

IZDATKI:

tehnična oprema	4 418 357 din
osebna oprema	2 282 232 din
fotomaterial	1 231 500 din
prehrana	616 699 din
sanitetni material	410 018 din
tovornina in prevozi	44 108 din
carinski stroški	230 116 din
poština in telefon	57 386 din
brzojavni stroški	96 554 din
administrativni stroški	23 457 din
hranarina	300 000 din
izguba zaslužka	385 000 din
potni stroški	421 705 din
razni stroški	164 463 din
stroški odprave v Indiji	3 113 384 din
Primanjkljaj	13 794 979 din
	3 167 056 din
	13 794 979 din
	13 794 979 din

*Stevilna podjetja so poleg tega darovala še razno blago oziroma izvršila brezplačne
usluge in sicer:*

Delamaris — Izola konzervna hrana	90 000 din
Podravka — Izola konzervna hrana	35 000 din
Jugolinija — transport	800 000 din
IMPOL — Sl. Bistrica — cevi	30 000 din
Tovarna usnja Šoštanj — usnje	500 000 din
ELAN — Zgoše — smučarske palice	60 000 din
Tovarna čokolade Lesce — čokolada	10 000 din
PEKO — Tržič — čevlji za nosače	50 000 din
Čevljarska zadruga Žiri — izdelava čevljev	126 000 din
Frucktal — sadni sokovi	250 000 din
Telekomunikacije — 3 radioaparate	75 000 din
Ameriški slovinci — film	214 000 din
Embalirka — embalaranje	60 000 din
ČOKA — konzervna hrana	10 000 din
Saturnus — izdelava spec. konzervnih škatel	40 000 din
Utensilia — dereze	150 000 din
Teufellsberger Wells — plezalne vrvi	60 000 din
Ciba — Švica — zdravila	200 000 din
DOZ — nezgodno zav. in zav. transporta	146 000 din
Intertrans — transport, str. v Indiji	480 000 din
Tobačna tovarna — cigarete	35 000 din
Zmaj — baterije	72 000 din
Sava — Kranj — blazine	211 000 din
Jugotekstil — tkanine	400 000 din
Državni zavod za soc. zavarovanje — zdravila	634 000 din
Razno	30 000 din
	4 768 000 din
Celotni stroški odprave	4 768 000 din
	18 562 927 din

PD RADEČE. Občnega zbora društva v februarju se je udeležila dobra polovica vsega članstva, društvo pa je imelo ob koncu leta 166 članov, 102 mladince in 29 pionirjev. Društveno delo v letu 1959 je bilo usmerjeno na izvajanje sklepov, sprejetih na zadnjem občnem zboru. Mladine je še vedno premalo in je organizirana le v mladinski sekciji Radeče-Hotemež, medtem ko mladinski odsek v matičnem društvu še ni zaživel ter bo tako ostala naloga organizacije mladine važna tudi v letošnjem letu.

Društvo oskrbuje visokogorsko postojanko na Prehodavcih in ima pri oskrbovanju precejšnje težave, ker je postojanka oddaljena od preskrbovalnih središč in glavnih poti. Čeprav je odprta le v sezoni, vendar postaja že nujna potreba, da se adaptira za skupno ležišče še poleg stoječa karavla. Društvo je poskusno odprlo zavetišče na Lovrencu na poti Lisca—Vel. Kozje, vendar poslovanje ni zadovoljivo in bodo zavetišče zaprli.

Markacisti so delali vestno in markirali 8 poti v Zasavju, tri pa tudi v območju koč na Prehodavcih.

Iz poročil predsednika in ostalih članov odbora je bilo razvidno, da je sodelovanje z ostalimi zasavskimi društvi zelo popustilo in da prav to vsa ta društva močno pogrešajo, pa tudi zamisel zasavske transverzale in vodiča po Zasavju prav iz tega razloga še vedno ni uresničena.

Za leto 1960 ima društvo pred seboj naloge, ki so nadaljevanje dosedanjega dela, predvsem organizacijo mladine, vzgojo članov in prirejanje društvenih izletov v Julijske in Kamniške Alpe ter izboljšanje oskrbe koč na Prehodavcih.

Vsekakor je vprašanje koordinacijskega odbora zasavskih društev še vedno pereče, ker bi se s sodelovanjem delo planincev v Zasavju v mnogočem izboljšalo.

Na občnem zboru so izvolili 11 članski upravni odbor z dosedanjim predsednikom tov. Koseljem in 3 članski nadzorni odbor.

PD KUM — TRBOVLJE je na letošnjem občnem zboru v februarju skrbno pregledalo izvršitev sklepov, ki so jih sprejeli lansko leto. Število članstva so povečali od 468 na 506, medtem ko so imeli z organizacijo društvenih izletov v Julijce in Kamniške Alpe velike težave

zaradi dragega prevoza, zlasti še velja to za mladinske in pionirske izlete. Mladinci so sicer že organizirali svoj odbor, vendar je delo z mladino še vedno premalo aktivno. Kar se tiče dograditve doma na Kumu, to je ureditve kletnih in podstrešnih prostorov, v letu 1959 za ta dela ni bilo na razpolago finančnih sredstev, pač pa so prepleskali vse prostore v domu. Načrt za leto 1960 računa z dograditvijo vseh prostorov, ureditev skupnega ležišča in vodnjaka v skupni vrednosti 1 670 000 dinarjev. Za uresničitev tega načrta bo treba postaviti močnejši gospodarski odbor, ker je imel v preteklem letu gospodar tov. Gorišek premalo pomoči pri delu. Promet v postojanki je zadovoljiv, vendar iztržek za alkoholne (in deloma brezalkoholne) pijače daleč presega vse ostale dohodke. Iz tega razloga izvira najbrž tudi nasprotovanje priporočilu gospodarske komisije PZS, naj se cena alkoholnim pijačam v planinskih postojankah zviša, znižajo pa naj se cene enolončnicam in brezalkoholnim pijačam. To stališče je značilno večino zasavskih društev, ki se boje, da bi se zaradi zvišanja cen alkoholnim pijačam občutno zmanjšal obisk planinskih postojank.

Markacisti so obnovili in popravili skoraj vsa markirana pota na svojem območju, manj uspešno pa je bilo delo propagandnega odseka, ker ni bilo dovolj delavnih ljudi.

V letu 1960 slavi društvo 10-letnico obstoja in bo ta jubilej proslavilo na Kumu. Za delo v tem jubilejnem letu so izvolili 19 članski upravni odbor z dosedanjim predsednikom tov. Goričanom ter 3-članski nadzorni odbor in razsodišče.

APD LJUBLJANA. Iz poročil odborikov na občnem zboru je bilo razvidno, da društvo posveča največ skrbi alpinizmu in mladini, zato je tu doseglo tudi lepe uspehe. Mladinski odsek je bil ustanovljen že leta 1955 in se je letos povečal za 115 mladincev in 84 pionirjev ter ima sedaj 415 članov, kar je vse rezultat povečanega dela z mladino na ljubljanskih srednjih in osnovnih šolah, kjer imajo 7 skupin. Po šolah so organizirali 18 predavanj, ki so bila skoraj vsa spremljana z barvnimi diapozitivi. Priredili so 20 izletov, orientacijski pohod in smučarski tečaj v Tamarju, ker pa je zanimanje za planinsko transverzalo med

člani odseka veliko, bodo v bodoče izlete za 1. maj in 29. november prirejali po transversali. Društvo posveča toliko skrbi delu z mladino predvsem zaradi tega, ker se zaveđa, da si s šolsko mladino pridobiva dobre člane za delo v društvu.

Alpinistični odsek se je s svojimi 400 vzponi v smereh različnih težavnostnih stopenj uvrstil med najmočnejše odseke v Sloveniji. Tak številčno in kvalitetno močan odsek je plod večletnega sistematičnega dela z mladimi ljudmi, ki so prihajali v APD. Da bi si mladi pridobili tehnično znanje v stenah, so priredili začetniški plezalni tečaj pod Smarno goro z zaključkom na Kamniškem sedlu in tečaj na Korošici, medtem ko se je alpinističnega tabora v Vratih udeležilo 15 članov. Uspešno so izvedli tudi smučarsko tekmovanje za VTK memorial pod Jalovcem.

Društvo ima v upravljanju Studentski planinski dom v Tamarju, v katerem uživajo popust vsi študentje ljubljanske univerze. Čeprav je koča zaključila poslovno leto aktivno, bo vendar potrebno nadaljevati adaptacijska dela in urediti opremo, s čimer bi dom šele dobil možnost za razvoj, bodisi v poletju ali pa v zimski smučarski sezoni. Za ta dela bi potrebovali vsaj še 3 milijone dinarjev.

Markacijski odsek je oskrboval pota na področju Jalovca, težave pri delu pa je imel foto-odsek, ker ni imel na razpolago potrebnih prostorov, kar bodo v letošnjem letu vsekakor uredili.

Na občnem zboru je bilo navzočih 83 članov, ker so imeli mladinci svoj občni zbor. Volitve so soglasno potrdile predlagano kandidatsko listo.

Ing. A. Š.

PD LJUTOMER. Na občnem zboru je bilo navzočih 38 planincev, ker se zaradi pozne ure najmlajši niso udeležili zbora. Iz poročila upravnega odbora, ki ga je podal društveni predsednik tov. Vlado Porekar, je razvidno, da je društvo marljivo delalo. Poleg dveh kvalitetnih predavanj, ki jih je obiskalo številno članstvo, so svoje delo usmerili v glavnem na prirejanje izletov. Številčno najmočnejši je bil skupinski izlet pionirjev na Pohorje pod vodstvom tov. Porekarja in Muratove, ki se ga je udeležilo 135 pionirjev, drugega, manjšega, pa so izvedli na Peco. Najaktivnejša kot vedno je bila seveda lahonska skupina pod vodstvom tov. Meška, ki je organiziral 10 skupinskih izletov z manjšim številom udeležencev v razne predele Pohorja, na Ivančico, na Kalnik, na Boč, na Uršljo goro, na Ravno goro, v Logarsko dolino in na Okrešelj ter še na številne ostale vrhove

v Kamniških in Julijskih Alpah, vključno na Triglav. Bližnje izlete so prirejali s kolesi. Zelo uspel je tudi njihov I. planinski tabor na Jeruzalemu, katerega je obiskal tudi predsednik PZS tov. Fedor Košir. Na zboru je bila izročena tov. Julki Modričevi transversalna značka, k čemur so ji vsi navzoči iskreno čestitali. Na željo članstva je na kratko opisala prehojeno pot in omenila, da je pri tem doživela marsikaj lepega, poučnega in zanimivega, o čemer bo kot učiteljica tudi pripovedovala svojim učencem in jim svoje trditve dokazala s fotoposnetki, ki jih je med potjo sama posnela.

Društvo lansko leto ni od nikogar prejelo nikake finančne podpore, zato se je stalno borilo s finančnimi težavami. Letos si namerava pomagati na ta način, da bodo organizirali srečolov. Na zboru je bila tudi poudarjena želja po tesnejšem sodelovanju s TVD Partizan.

Za društvenega predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Vlado Porekar.

PD PTT MARIBOR. Društvo je pričelo občni zbor s predvajanjem filma iz 7. zbora PD PTT v Vratih. Iz podanih poročil je razvidno, da društvo zajema člane iz področja OP Maribor in Ptuj, da ima 436 članov, od teh 12 mladincev in 3 pionirke, da je na novo pristopilo v lanskem letu 55, izstopilo pa 13 članov. Poverjenika ima v Ptuj in Dravogradu. Najuspešnejše je bilo društveno delo v prirejanju skupinskih izletov. Udeležili so se odkritja spomenika padlemu heroju Đuru Dakoviću pri Duhu na Ostrem vrhu in na dan borcev odkritja spomenika padlim borcem Pohorskega bataljona pri Treh žeblih. V počastitev 40. obletnice ZKJ in SKOJ so se člani društva udeležili partizanskega marša v Kamniške planine, ki ga je organiziralo PD PTT v Ljubljani. V avgustu pa je društvo organiziralo srečanje planincev PD PTT Ljubljana in Maribor pod Uršljo goro. Dalje je društvo organiziralo izlete v Vrata na 7. zbor PD PTT Jugoslavije, na Roglo, na Kaplo, na Nanos, v Logarsko dolino in v Planico na ogled mednarodnih smučarskih tekem. Društvo je tudi organiziralo tradicionalni vsakoletni pohod čez Pohorje in poslalo nekaj mladincev na orientacijski pohod v Završnici, ki ga vsako leto organizira Planinska komisija pri PZS. Žal društvu še ni uspelo formirati mladinski odsek. Da je v društvu, ki šteje 436 članov, le 12 mladincev in 3 pionirji, je odločno premalo in se bo moralo društvo res potruditi, da bo v okviru mladinskega odseka zbralo čim več mladine. O tem je razpravljaj

tudi občni zbor in sprejel ustrezne zaključke. Da bi društvo svojim članom omogočilo udeležbo na izletih, je nabavilo vrsto planinskih rekvizitov v vrednosti okrog din 170 000.—, ki jih izposoja socialno šibkejšim članom. V zvezi s tem je društvo tudi izdelalo poseben pravilnik za izposojanje opreme. Središče gospodarske dejavnosti je predstavljala Poštarski dom pod Plešivcem, ki je imel preteklo leto 3654 vpisanih obiskovalcev, za 8 % več od prejšnjega leta. Promet postojanke je napram prejšnjemu letu narasel za 14 % in je znašal 1 149 409 din. Zanimivo je, da je prodaja alkoholnih pijač upadla za 5 %, za 37 % pa zvišala prodaja hrane in za 22 % prodaja brezalkoholnih pijač. Nočitev je bilo 220, kar pri kapaciteti 20 ležišč ni ravno mnogo, dohodek iz tega vira pa se je zvišal le za 41 %. Bruto dohodek je znašal 381 617 din, čisti dohodek pa 148 350 din. Društvo je še nabavilo vso manjkajočo sobno in kuhinjsko opremo ter pod postojanko uredilo vrtiček za zelenjavo. Dalje je prepleskalo vse oknice in vzpostavilo direktno telefonsko zvezo koč z Ravnanmi. Uredilo je tudi društveno sobo na ekonomiji Poštarskega doma na Pohorju. V načrtu pa ima gradnjo nove kleti in ureditev vodovoda, njegova kapaciteta sedaj nikakor ne zadošča. Oboje namerava napraviti v letošnjem jubilejnem letu, ko bo slavilo petletnico otvoritve te postojanke.

Poleg številnega članstva so bili na zboru navzoči še tov. Gačnik, predsednik Republiškega sindikata za promet in zveze, tov. Gerbec, direktor PTT podjetja, tov. dr. Rupko Godec, zastopnik PZS, tov. Zabel in Žižmond, zastopnika PD PTT Ljubljana, in tov. Malenšek, zastopnik PD Maribor.

Predsedniški posli so bili na zboru ponovno zaupani dosedanjemu društvenemu predsedniku tov. Stanetu Knezu.

PD DOMŽALE. Društvo šteje 465 članov, 143 mladincev in 71 pionirjev, porast pa je zabeležilo v članstvu in mladincih. Mladinski odsek ni bil preveč delaven, izvedel je le en skupinski izlet. Na zboru pa je bil sprejet sklep, da bo odslej vsak član alpinističnega odseka popeljal vsaj enkrat mladino v gore. Živahnije je bilo delo propagandnega odseka. Organiziral je štiri kvalitetna predavanja in predvajal planinske filme. Vsa predavanja so bila zelo dobro obiskana. Dalje je izvedel tri skupinske izlete, vsakokrat z udeležbo okrog 30 članov. Dve članici in en član so prehodili slovenski planinsko transverzalo, precej pa jih je še, ki so prehodili že velik del

te zanimive poti. Na Planinski Vestnik je naročenih le malo članov in bi bila dolžnost društva, da tej reviji posveti večjo pažnjo in zbere čim več naročnikov. Markacisti so v glavnem izvršili svoje delo. Pregledali so vse markirane poti na svojem področju in jih popravili, kolikor je bilo to potrebno. Alpinistični odsek šteje 9 članov, manjka pa mladih ljudi. Izvršil je 8 plezalnih vzponov v Kamniških in 3 plezalne vzpone v Julijcih, tretje do četrte težavnostne stopnje, 1 vzpon pa v ostenju Mont Blanca. To je tudi bila njihova prva odprava v Centralne Alpe. Odprava je štela 4 člane in je prejela od društva finančno pomoč v znesku 100 000 din. Tudi gospodarski odsek ni bil brez dela. Adaptiral je skupna ležišča, ki so bila nujno potrebna preureditve. Tako je nabavil nove postelje in posteljnino, žične vložke, žimnice, rjuhe, odeje in blazine. Okrog doma so postavili novo leseno ograjo, na nekatera okna pa vgradili železna omrežja. Za žičnico so na Krvavi peči obnovili podporni stolp, ker je stari že razpadal. Čeprav so v zvezi z žičnico združeni visoki vzdrževalni stroški, predstavlja vendarle v društveni bilanci pozitivno postavko. Aktivna je bila tudi njihova postojanka na Veliki planini.

Ker je dosežanji društveni predsednik tov. Franc Škofic, ki je skozi 10 let uspešno vodil društvo, to mesto odložil, je zbor izvolil za novega predsednika tov. Mitjo Zupančiča. V imenu PZS je zbor pozdravil in čestital društvu k 10-letnemu obstoju tov. Vekoslav Sršen.

PD LISCA VIDEM KRŠKO. Občni zbor se je vršil dne 1. aprila t. l., tokrat v Sevnici, kjer ima društvo precej svojih članov. Na zboru je bilo navzočih 85 članov in 80 mladincev, zbor pa so pozdravili tudi zastopnik PZS tov. Tone Bučer, zastopniki PD Senovo in Podsused in sekretar občinskega komiteja ZKS Sevnica.

Društvo vključuje 292 odraslih članov, 100 mladincev in 30 pionirjev, skupno torej 431 članov. Nasproti prejšnjemu letu je število članov poraslo za 60. Seje upravnega odbora so se vršile izmenoma v Krškem in v Sevnici. Društvo je organiziralo več izletov, in sicer na Vršič, Okrešelj, Pohorje, Bohor, Zasavsko goro itd., žal pa je tradicionalno praznovanje na dan 1. maja na Lisci zaradi dežja odpadlo. Društvo tesno sodeluje s sosednjimi zasavskimi planinskimi društvi in je tudi društveni predsednik tov. Tonček Čebular, ki že 11 let požrtvovalno vodi društvo, član koordinacijskega odbora zasavskih PD. Društvo je aktivno sodelovalo tudi pri organizaciji in izvedbi

zasavske transverzale, ki je stekla letos 1. maja. Mladinska skupina na osnovni šoli Videm Krško I šteje 27 mladincev in 23 pionirjev, na Vajeniški šoli pa 7 mladincev. Izvedli so 4 skupinske izlete in to na Bohor, Lisco, Kum in na Pohorje. Mladinci se sicer niso udeležili mladinskega tekmovanja Gore in mladina, pač pa se je mladiček iz Vajeniške šole udeležil seminarja za mladinske vodiče v Vratih. Društvo je pri tem imelo srečno roko, saj ta vodič uspešno dela v mladinskem odseku. Propagandistka je organizirala nekaj članskih izletov na Kozje, Bohor, Kal in Mrzlico in skrbela za propagandne članke v Dolenjskem listu. Propagandi je uspešno pridobiti več novih članov, predvsem v Sevnici, ki so pridno zahajali na Lisco in na ostale zasavske gore. Društvo goji tesne stike z nekaterimi hrvaškimi PD, katerih člani zelo radi posejajo Lisco. Tončkov dom na Lisci, ki je v upravi tega društva, je imel 3 371 391 din prometa in od tega ustvaril 143 306 din čistega dobička. Glede na to, da je društvo imelo precej neporavnanih obveznosti iz prejšnjih let ter da je bil promet na postojanki zaradi neugodnega vremena slabši od preteklega leta, je doseženi dobiček vsekakor lep uspeh. Končno je tudi društvu uspelo urediti finančno poslovanje. S pomočjo kovinarske zadruga so opremili eno sobo, nabavili hladilnik in uredili ograjo ob vходу v postojanko. Ostale nujne potrebe so zaradi pomanjkanja finančnih sredstev preložili na letošnje leto. Predvsem bodo morali urediti skupna ležišča na podstrešju postojanke, napraviti novo klet za vino in ozimnico, napeljati vodo v kuhinjo in odtok vode, izboljšati električno napeljavo in ogrevanje prostorov. Društvo je imelo prej velike izdatke z dovozom oziroma prenosom blaga na postojanko, ki pa so z zgraditvijo nove ceste na Lisco dne 4. julija 1959 veliko manjši, cesta pa je tudi približala Lisco takim ljudem, ki planine ljubijo, a ne vzdrže dolge in naporne hoje. Cesta je bila zgrajena v okviru jubilejnega leta — ob 40. obletnici ZKJ — po sklepu občinskega komiteja ZKS in občinskega odbora SZDL Sevnica, sredstva pa so prispevali skoraj vsi okoliški kolektivi, OLO Novo mesto in Celje. Društvo je sklenilo, da bo cesto prevzelo v svojo oskrbo in vzdrževanje. Za uspešno poslovanje Tončkovega doma na Lisci skrbita oskrbnik Pavle in njegova žena Marjanka, ki sta s svojim neutrudnim delom, vedno razpoložena in ustrezljiva dosegla, da se je glas o solidnosti, snagi in domačnosti postojanke razširil daleč preko

območja Zasavja. Nadzorni odbor je zato za oba predlagal javno pohvalo in nagrado, kakor tudi društveni tajnici tov. Fanči Mulejevi za redno poslovanje.

Za društvenega predsednika je bil ponovno in soglasno izvoljen tov. Tonček Cebular.

PD ILIRSKA BISTRICA. Občni zbor je bil prvotno sklican za 10. aprila in je bilo tedaj organizirano tudi predavanje tov. prof. Valterja Bohinjca, ilustrirano s stereoplastičnimi fotografijami, žal pa je bila udeležba, ker je bilo organiziranih istega dne več sestankov ob istem času, tako minimalna, da so ponovno sklicali občni zbor za 19. aprila 1960. Zbora se je tokrat udeležilo 56 članov.

Od reorganizacije društva sta minili dve leti in že se kažejo lepi uspehi. Društvo je znatno razširilo svoje vrste, lep zgled pa so dali tudi uslužbenci tamkajšnje občine, ki so se skoraj kolektivno vpisali v društvo. Obsežen program društvenega dela, v glavnem gospodarskega značaja, je bil v celoti izpolnjen, skoraj 90 % tega dela pa je bilo izvršenega s prostovoljnimi delom. Dela so se vršila predvsem na obnovi koče na Snežniku in gradnji avtoceste do spodnjega sedla, dolgi okrog 2 km. Vsa ta dela je društvo vršilo do novembra 1959, ko je zapadel sneg in ustavil gradnjo. Dela so se vršila na nadmorski višini 1400 do 1800 m, kraj pa je bil oddaljen od Ilirske Bistrice okrog 30 km. Veliko pomoč pri obnovi postojanke sta društvu nudili podjetji Planika in Mizar. Gradnja ceste je bila po času in organizaciji ločena od ostalih delovnih akcij. Delo na terenu je vodil oficir JLA tov. Nikola Martinčič, medtem ko je za nabavo in prevoz hrane, vode, razstreliva in vsega ostalega materiala moralo poskrbeti društvo. Na Dan borca je društvo obdarovalo graditelje ceste, ko je skupno s pripadniki JLA proslavilo visoko pod Snežnikom zmago nad prvim najtežjim kilometrom trase, izsekane skozi skalnat svet. Navzočnost uglednih predstavnikov civilnih in vojaških oblasti ter političnih organizacij s predsednikom ObLO tov. Albinom Kuretom in polkovnikom Stjepanom Laikičem na čelu je dala tej sicer skromni proslavi slovesno obeležje, graditeljem ceste pa zasluženo priznanje. Posebno planinsko veselje ob tabornem ognju z godbo, pogostitvijo graditeljev in razdelitvijo nagrad so imeli 9. avgusta. Koča še ni gotova, temveč se od leta do leta izpopolnjuje in dozidava, kakor pač dopuščaju denarna sredstva. Ker pa daleč na okoli ni nobene strehe, sta ena ali dve

sobi te kočice stalno odprti, da najdejo v njih izletniki po potrebi vsaj zasilno zavetje, ognjišče za kuhanje in dobro pitno vodo. V vpisno knjigo se je lansko leto vpisalo 1135 obiskovalcev, med njimi tudi predsednik Ljudske skupščine LRS tov. Miha Marinko, ki je počastil to našo zgodovinsko Belo goro s svojim obiskom dne 4. X. 1959. Društvo je za obnovo kočice na Snežniku preteklo leto potrošilo 471 742 din, za gradnjo ceste pa 2 735 980 din. Finančna sredstva za postojanko so v glavnem prispevali PZS, OLO Koper in ObLO Ilirska Bistrica, za gradnjo ceste pa Gozdno gospodarstvo v Postojni. V diskusiji se je mnogo debatiralo o že izvršenih in še nedovršenih delih in je zbor javno pohvalil vse one, ki so društvu pripomogli izpolniti program, določen za počastitev 40-letnice KPS in SKOJ. Ko je sekretar Obč. komiteja ZKS tov. Valenčič Ivan pozdravil zbor v imenu ObLO in politič-

nih organizacij in pohvalil delo društva, je še posebno priznanje izrazil društvu predsedniku tov. Dragu Karolinu in pripadnikom JLA, predsednik nadzornega odbora tov. Igor Klanšček pa je v imenu vseh članov izrekel predsedniku društva tov. Karolinu toplo zahvalo za njegovo požrtvovalno delo in mu v znak priznanja izročil praktično darilo. Govorili so še o mladini, o čuvanju planinske flore, o nevarnosti gozdnih požarov, in o udeležbi članov pri nadaljnjem udrinškem delu, pri tem pa predlagali, da se proglasi vse področje, ki je pokrito s pritlikavim borom (*pinus mughus*) za zaščiteno. Ob koncu razprave je zbor na predlog oficirja JLA Nikole Martinčiča poslal V. kongresu SZDL Jugoslavije, ki je zasedal one dni v Beogradu, pozdravno brzojavko.

Pri tajnih volitvah z listki je bil za društvenega predsednika z vsemi glasovi ponovno izvoljen tov. Drago Karolin.

R. L.

iz planinske literature

BERGGIDS, glasilo nizozemskih planincev, 1959, 7—12, 1960, 1—2. V zvezkih, ki jih imamo pri roki, je M. V. Joles napisal daljši članek o Eigerju, in sicer pod vtisom Gurtnerjevega članka, o katerem poročamo na drugem mestu. Joles je svoje besede posvetil mladini, pri povzetku Gurtnerjevega članka pa navaja tiste stvari, ki so zbolele zastopnike mlajših nemških plezalskih rodov. Th. J. Stomps seznanja Holandece s Kavkazom, H. Th. Verstappen pa z gorami na Novi Gvineji, visokimi od 3000 do 3650 m, K. de Waal o svojem plezalskem dejanju v Brenti. Holandci so bili tudi na Matterhornu, v Gesäuse, na Aiguille des Bouquetins, Paul van Lookeren Campagne pa poroča o svojem vzponu po Lauperjevi smeri v Eigerju, kar tudi ni majhna stvar.

T. O.

GLAS DJEROVICE, izdaja Planinarsko-smučarsko društvo »Djerovica« Peč, god. V. br. 11—12. Publikacija društva iz Peči je vredna pozornosti, zaradi vsebine, zaradi ljubezni do gora, ki iz nje diha. Mile Jevtič v uvodnem članku razpravlja o organizacijskih vprašanjih, o vsebini dela, o vlogi šol, staršev in planincev pri vzgoji mladih planincev. Mnenja je, da bo prav razumljena šolska reforma v planinstvu pomenila napredek, da so šolski

izleti v planine del fizične vzgoje naše mladine. Miloš Arnuš opisuje pohod po poti partizanskega odreda iz Peči, Miketić o vzponu na Karanfilič, Čika Čurović o svojem vzponu na Rusolijo 1. 1932, Zivaljević o partizanih na Prokletijah, Vukosavljević o planinskih domovih istotam, Miketić pa o pohodu od Peči do Sutjeske. Iz številke izverno, da bo društvo izdalo vodič za Prokletije, kar je nedvomno pomembno za spoznavanje teh med našimi planinci malo znanih gora. Iz botanike prinaša številka članek Hilde Riter o rasklini *Forsythia europaea*, ki raste v Albaniji pa tudi v okolici Peči, botanični fenomen, kakršnih ni veliko. Bralce opozarjamo na almanah »Prokletije«, ki je izšel za 10-letnico obstoja PD Djerovica. Vsebuje geološko-tektonski pregled, članke o planinstvu, zdravilnih rastlinah, divjadi, gozdovih, jamah in o planinstvu v Prokletijah. Naroča se pri PSD Djerovica, Peč.

T. O.

TURISTKA HOROLEZECTVI, ročnik XI, 1959, 6—12 1960, 1—3. Izdaja Češkoslovaška zveza za telesno vzgojo. Urednika sta Ctibor Rybář in Miroslav Hlaváček, izhaja mesečno. Za zunanjo obliko redakciji ni mnogo, pač pa za pestro vsebino na 24 mesečnih straneh. V vsaki šte-

vilki prinašajo zanimivosti iz Himalaje in alpinistične novice z Zahoda. Publikacija kaže, da bi Čehi radi prišli na evropsko raven alpinizma. Med članki omenimo Černikovega o razvoju svetovnega alpinizma in Suchyjev članek o čeških uspehih v Kavkazu. Černik piše v nekem drugem članku, da so češki uspehi v Kavkazu in v Zahodnih Alpah reprezentančni in da zato alpinizem zasluži vso podporo. Ing. Milan Lašak poroča o planinstvu v Albaniji, Mihelička o spartakiadi 1960, ki se je bodo udeležili tudi planinci in alpinisti ČSR.

T. O.

DER WINTER, letnik 47.—48., izdaja ga Rudolf Rother, urednik Toni Hiebeler. Planinska založba Rudolf Rother ne skopari s sredstvi pri propagandi vsega športa in radosti, ki jih nudi zima človeku s podaljšanimi stopali. V ozadju razkošne revije ni kako društvo, ampak pestri zimski turizem, ki nekaterim alpskih deželam ne pomeni prav nič manj kot letni. Urednik Hiebeler je spreten vodja revije, v stvari doma, tak, kakršnen se kaže tudi v Bergkameradu. Revija, ki je metirana magazinsko, vsebuje kljub bučni propagandi in iznajdljivi reklamni v vsaki številki nekaj tehničnih člankov, predvsem pa drobnih novic, ki so spričo današnjega tempa za bralce posebno dobrodošle. Med sodelavci revije omenimo znanega Carla Luthra, Heinricha Kllera, dr. Ervina Mehla, Seppa Wallnerja, Hellmuta Schönerja, Hermannu Kornacherja, Rudolfa Gramicha, Hansa Laniga, Guida Tonello, Walterja Flaiga, da omenim samo najbolj znane pisce, ki jih poznamo iz nemških planinskih revij. Smučarstvo in planinstvo res nista dva svetova in čim bolj bodo smučarji in planinci sodelovali, čim bolj bo vsak smučar planinec, vsak planinec pa smučar, tem večji bo napredek obeh športov, tem plodnejše delo obeh družbenih organizacij, ki sta pri nas vendarle preveč vsaksebi. Med članki omenimo fistega o smučarskem svetu Julijskih Alp, ki ga je napisal znani publicist Hellmut Schöner, dober znanec naših planinskih krogov. Članek je opremljen z dovršenim Močnikovim posnetkom Komne, Sedmerih jezer in Kranjske gore. Schönerjevemu članku ni kaj prigovarjati. Citira tudi to, kar je o Julijskih Alpah l. 1950 pisal predsednik Alpine Cluba Tom Longstaff, in omenja Kugyjeve knjige, ki so slavo Julijcev razširile po svetu. Kakor mnogi drugi člankarji tudi Schöner podarja mir in tišino, ki jo naš smuški svet še nudi na pretek skoraj povsod.

T. O.

JENKO F., HIDROGEOLOGIJA in vodno gospodarstvo Krasa, DZS, 1959. str. 237, 34 slik, 15 fotografij, 2 posebni prilogi.

DZS je izdala v knjižni obliki zelo obsežno delo. Avtor ing. Jenko obravnava Kras in kraške pojave na nov način. V knjigi se nam prikazuje Kras v času in prostoru, obravnava osnovne hidrogeološke probleme Krasa, kraške podzemne pretočnice, barvanje podzemnih pretokov in njihove hidrogeološke značilnosti, kraške vodne bilance, odtoknosti, kondenzne vode in razvodnice, kraško podzemno hidromehaniko, fizikalno biološke značilnosti in nanos kraških voda, nastanek krasa, njegove površinske oblike in na kraju najvažnejše poglavje — vodno gospodarstvo. Sledi še povzetek v angleščini in izbor literature.

Avtor je v knjigi zbral nekatere od novjših razorov o krasu in jih skušal osvetliti in razložiti s pomočjo hidravlike in hidrologije.

D. N.

SPELEOLOGIA, Tom I/Nr.1-2, Warszawa, 1959. Izdaja Varšavski Speleoklub in Speleološka podkomisija PTTK.

V zadnjih letih je znatno oživele speleološko delo na Poljskem. Strokovna dela so bila prej razdrobljena in objavljana v raznih revijah in listih. Speleologi je zato prevzela nalogo, da zbira originalne prispevke poljskih speleologov in jih objavlja.

V prvem zvezku so zbrani članki J. Rudnickega o problematiki jam v Tatrah, kjer omenja, da so pričeli s proučevanjem starosti tudi po metodi C¹⁴.

Naslednji je članek Sobolove o opazovanjih odnosov vode in kraških pojavov ob vročih izviroh Jaszczirowke. Tu so z vrtnanji ugotovili zvezo med kraško vodo in vodo vročih izvirov in močno skrasekost apnenca spravljajo v zvezo s to vodo.

M. Pulina, mlajši poljski spelcolog, je napisal nekaj o novih opazovanjih v jami Szelina Chocholowska, kjer govori o doslej še neznanih vodnih zvezah in tektonskih vplivih na oblike rogov. Na kraju prinaša tudi nekaj mikroklimatskih podatkov.

Chodorowska sta napisala nekaj o vodnih razmerah v manjših brezni in jamah v Tatrah.

Zelo pomemben članek omenjenih avtorjev opisuje hidrobiološka raziskovanja v šestih tatarskih jamah. Raziskovanja so obsegala vodne analize in temperaturna merjenja; merili so trdote, pH v kolorimetru, O₂ in suhi ostanek. CO₂ so merili v jami sami.

V nadaljevanju članka opisujeta še hidrografske razmere v jamah. Članku so priložene tabele s podatki, ki so jih zbrali v toku raziskovanj. Med temperaturnimi merjenji so podatki o temperaturi vode in zraka. Voda je imela v Zimni globini 300–350 m 2,1–3,8°, pozimi manj. Običajno je temperatura zraka v jamah za 0,5° višja od temperature vode, tatarske jame pa predstavljajo menda izjemo. Kemizem jamskih vod je bil manj preiskan. Avtorja sta v tabelah navedla podatke o temperaturi, količino in odstotku prostega in vezanega CO₂, O₂, alkalnosti i. sl., kot je prozornost, barva, pH, ki se je gibal od 7,2–8,0 (!), prevodnost, trdota NH₃, NO₂, NO₃, Cl, SO₄, PO₄, Fe, Mn itd.

Članek nas zopet spominja in opozarja na delo, na raziskave, ki jim pri nas posvečamo le malo pozornosti.

V nadaljevanju objavlja revija članek o obisku poljskih jamarjev na bolgarskem krasu in pričetek katastra poljskih jam. Na koncu je kratek pregled dela varšavskega speleokluba.

D. N.

MOUNTAIN CRAFT — poletna številka 1960, izhaja Mountaineering Association, London. — Poleg domačih gor na Škotski obravnava ta številka štirikrat na leto izhajajoče precej alpinistične revije kar dvakrat peti kontinent, ki je v plininskem oziru malo znan ne samo pri nas, temveč tudi drugod po svetu. O gorah Tasmanije, tega velikega otoka na jugu avstralske celine, piše Antony M. Belette, rojen na Tasmaniji, ki sedaj bivajoč na Škotskem, najde veliko podobnosti med gorami obeh pokrajin in seveda tudi veliko razlik.

Če prihaja kdo po zraku, tako pravi, v to deželo, vidi gorovje v vseh smereh, če pride po morju v glavno mesto Hobart, vidi Mt. Wellington (400 č.), ob katerem mesto leži. Seveda pelje cesta na ta vrh s televizijskim stolpom in razgled mu tam pokaže pozimi s snegom pokrite vrhove, izginjajoče v daljavi. V notranjost otoka pa je dostop težak.

Površina otoka znaša okrog 26 000 kvadratnih milj. Vsa zahodna polovica je gorata, osrednji plato z višino 2500 č. ima polno jezer z zavezitvami za električne centrale, severna in vzhodna pobočja pa padajo v etapah in predstavljajo najimpozantnejše gorske verige do 5400 č. Zahodna polovica je neobljudena in neraziskana. Ob zahodni obali pelje samo ena cesta, proč od nje pa sta zemljevid in kompas edina vodnika. Priprave za pohode v te gore pa morajo biti

zelo obsežne, ker prenočišč in komunikacij ni in tako mora znašati teža nahrbtnika najmanj 60 funtov. — Malo znamenitih vrhov je ostalo do sedaj nedoseženih, mnogi samo enkrat ali dvakrat na leto. Pri tem pa je treba omeniti, da evropsko plezanje še ni prodrlo na Tasmanijo in mnogih smeri zmerne težavnosti do sedaj niti poskusili niso.

Vreme je seveda važen činitelj, nizke temperature v gorah so mogoče ob vsakem času, čeprav lažji dežela le malo južno od ekvatorja. Mogoč je v gorah bel božič, ki je v dolini sredi poletja. V mnogih krajih otežuje dostop vegetacija. V severnih gorah raste evkaliptus in bukev do 3000 č. visoko, na jugu in zahodu pa je tipična džungla. Živalstvo se redkokdaj pokaže, tasmanjski tiger je že postal legendaren, volku podoben vrečar pa je dejansko že izginil. Sir Edv. Hillary baje namerava za letos odpravo, ki naj bi med drugim odkrila njegovo nahajališče. Kač je mnogo in so tri vrste zelo strupene.

Avtor opisuje potem vzpon na Pindars Peak (4500 č.), ki pa ne nudi nič posebnega.

Škot Hamish McInnes je bil kot himalajec in svetovni potnik že večkrat omenjen v tej rubriki in v rubriki Razgled po svetu. To pot je zopet kolovratil po Novi Zelandiji in kot nekdanji himalajec pravi uvodoma, da težnja, ustvariti vedno nekaj več, leži v vsakem izmed nas. Z osvojitvijo Himalaje so deviški vrhovi postali redki. Zato je treba iskati spremembe drugod, v novih pokrajinah. Na Novi Zelandiji so nedoseženi vrhovi omejeni na jugozahodni vogal. Na severu južnega otoka pa se dviga Mat. Cook, Oblakoder (Cloud Piercer) v jeziku domačinov Maorijev, med Tasmanskim morjem in Tihim oceanom. Na njegov vrh so stopili prvič v 66 letih prejšnjega stoletja in 1894, vsega skupaj pa morda kakih stokrat. Višina ni povedana. Kdor hoče poskusiti večje podvige, mora pogosto čakati zastoj. Dvanajstkrat je avtor prišel do vzhodne stene, do 2000 č. visokega ledenega pobočja, a vselej se je moral vrniti. Nato sicer popiše vzpon na ta vrh, kjer se je dogodilo zanimivo srečanje s skupino, ki je prišla z druge strani, obe pa sta se po enem bivaku skupno vrnili v dolino.

Iz Evrope poroča list o škotskih gorah. En članek pa je iz skupine Mt. Blanca. Kakih drugih rubrik list nima, saj obsega s precejšnjim številom inšertov le 28 strani.

Dr. Pr.

NEKAJ NASVETOV: Turo prešturaj doma po karti in po opisih. Pred vzponom povprašaj še to in ono domačina, lovce, vodnike, reševalce. Cilj ture povej doma in v koči. Bolje je obuti tri tanke nogavice kakor en par debelih. To velja tudi za obleko. Tudi če sije sonce, se pripravi za dež. Nikdar brez vrvice ali lavinske vrvice pozimi! Prvi zavoj spada v nahrbtnik, elastična obveza, levkoplasi! Mokra trava je bolj drsna kakor sneg. Snežni vihar spremeni najbolj nedolžno modno turo v nevarno visokogorsko. Vsak breg z nagibom nad 20° je plazovit, zavisí seveda od snega. Utrta sled na takem bregu ni nobeno jamstvo, da plazu ne bo. Opast seže ponavadi nekaj metrov dalj, kot se nam zdi. Domačini se na vreme bolj spoznajo kot vremenoslovci. V visokih gorah se lepo vreme v pol ure lahko spremeni v vihar. Nad 2000 m sneži vsak mesec. Poišči zavetje, še preden se vihar razbesni. Premočen človek se hitro ohladi. Tudi če je +10° C, lahko človek umre zaradi podhlajenosti. Strela išče vodnate žlebove, kamine, grebene, železne predmete. Zato stran od vsega tega, če treska, vsaj 10 m. V megli hodi z busolo, če pa je še mogoče, raje obrni, če si v brezpotnem področju. Če ni drugače, bivakiraj, vendar ne zaspí dalj od četrte ure. Če je večja skupina, spada najšibkejši na čelo, to je, za vodnikom, da ga ta čuti za seboj. Če najšibkejši kaže znamenja izčrpanosti, je to signal za vso skupino. In še: Nikar ne hodi sam, posebno ne pozimi. Ne trgaj cvetlic, pusti jih, naj razvesele tudi druge. Ne odmetavaj ostankov jedil in embalaže in ne deri se! Še živina ne muka brez potrebe.

23 VZPENJAC IN 140 LIFTOV ima samo Tirolska. Samo l. 1959 so zgradili 5 vzpenjač in 19 lifto. To seveda ni veliko v primeri s Švico, ki ima registriranih že 400 raznih tehničnih dvigal v gorske višine. Samo Davos jih ima 11, Zermatt in Adelboden po 8, St. Moritz, Engelberg in Flins pa po 7.

RAZPRODAJO GORSKEGA SVETA imenujejo Nemci tehnizacijo planinstva. Njeni nasprotniki so se zatekli celo k dr. Maduschki, ki je l. 1930 pisal o tem, da je tehnike dovolj v gorah in da jih je treba zaščititi pred kapitalom. Nek drug pisec pa pravi, da so eksploatorji gora

podobni tistim banavzom, ki so še pred 150 leti iz razvalin Parthenona in Kolo-seja gradili meščanske hiše in skladišča. V Avstriji je VAVO, strešna organizacija planinskih društev, žolčno protestiral proti načrtom švicarsko-amerikanskega konzorcija, ki je sklenil investirati v Dachstein 110 milijonov šilingov, torej v dinarjih milijardno vsoto: V načrtu je gondolska žičnica na Dachsteinwarte (2740 m) in to iz Walcheralm, do kamor bi zgradili avtocesto iz Pichla v Ennstalu. Na Dachsteinwarte bi zgradili tudi velik hotel. VAVO utemeljuje svoj protest s turističnim aksiomom, da so rezervati nedotaknjene prirode neobhodno potrebni za Avstrijo kot turistično deželo. Protestirala je tudi štajerska zveza za zaščito prirode. Planinci, na barikade, tako pišejo avstrijska planinska glasila.

In na drugi strani: Na Bavarskem bodo za 10 milijonov DM zgradili na 1833 visoki greben Nagelfluhkette pri Oberstaufenu žičnico, dolgo 7425 m, s podpornim stebrom, ki bo visok 105 m, nedvomno najvišji stebel takih naprav na svetu. Na vrhu bodo zgradili hotel z bazenom, barom, kegljiščem, torej za množice turistov, za profit. Svojo partijo so zaščitniki prirode izgubili tudi pri žičnici na 1770 m visoki Durnbachhorn, žičnico, ki ima 150 sedežev in v eni uri prepelje 300 turistov iz višine 1200 m na višino 1600 m. Za to je neka Münchenska banka tvegala pol milijona mark, turistična občina Reit pa je dodala novo geslo k svojemu prospektu »The German Snow Wonder«.

Zdravniki svare pred žičnicami in lifti, ker onemogočajo aklimatizacijo in trening gležnjev, ki so poleg tega na žičnici izpostavljeni mrazu ali vsaj ohladitvi. Žičnica in lift zapelujeta k pretiravanju, smučar tvega preveč spustov, kar je spet lahko usodno.

SEVERNO SMER PIZ ROSEG sta v trdi zimi l. 1958 preplezala Kurt Diemberger in Karl Schöntlicher. Naslednje leto je lepa direktna smer doživela šest ponovitev. V kopnini in v ledu je ocenjena s IV.

NEDELJSKI FACIT smučarjev, ki se poslužujejo frekventiranih žičnic po Evropi, je nekako takle: štiri ure v avtu ali na železnici, štiri ure na zgornji ali spodnji postaji lifta, dve uri v kavarni,

koči in dve uri na smučeh, ali morda kake tri, štiri ure sončenja. Spričo tega, da se taki nedeljski izletniki vsi premalo gibljejo, taka nedelja ni kaj prida. Kje so časi, ko so smučki učitelji govorili, da je vzpon s smučmi za duha in telo največji vreden.

SOS — LEDENIŠKI PILOT je naslov filma o reševanju z letalom. Stal je 941 000 švicarskih frankov, kasirali pa so zanj doslej komaj tretjino te vsote. Režiser in igralci so baje dobri, scene in dogodki pa so preveč skonstruirani.

NEPAL je razpisal tudi takse za odstrel yetija. Bogati Amerikanci jih radi plačujejo. Tako poroča dr. Herbert Tichy, dunajski zdravnik.

1405 RAZLIČNIH ŽIČNIC obratuje v Alpah. 85 jih je v Nemčiji, 545 v Avstriji, 450 v Švici, 190 v Italiji, 215 v Franciji. Managerji alpskih zimovišč in letovišč pravijo, da je treba stroci željam gostov in nuditi najrazličnejše atrakcije. Sem spada tudi prevažanje smučarjev z letali in helikopterji. Za izravnavo in prilaganje pist se grade mostovi, minirajo se skale, celo predori se navrtavajo in na njihovo dno nametavajo sneg. Hribovske vasi dobivajo s hoteli novo veduto, hribovci postajajo činitelj turizma, drugi spet izumirajo, ker ni zaslužka.

AV NA JUŽNEM TIROLSKEM ima že 21 sekcij, medtem ko se CAI v teh krajih ne more uveljaviti. Alpenverein je tudi tu ofenziven kakor povsod na nemških mejah. Tudi v naših krajih je bil tak, nazadnje kot prevzemnik imovine SPD 1. 1941.

ITALIJANSKO EKSPEDICIJO NA RUVENZORI 1. 1960 je vodil Piero Ghiglione. Z njim sta bila Carlo Mauri iz Lecca, Bruno Ferrario iz Milana. Preplezali so zahodno steno Punta Alesandra (5090 m), ki se spušča v belgijski Kongo. Imeli so slabo vreme. Na vrhu je praznoval svoj 77. rojstni dan. Iz Milana so odšli 14. januarja, steno pa so si podvrgli že 25. januarja. Navezo je vodil mladi Mauri, ki je lani sam preplezal smer la Poire v Mont Blancu.

POLEMICO Z EKSISTENCIALISTIČNIMI NAZORI je začel dr. Karel Bloch iz Züricha. Zavrača že glagol »nichten«, češ da ga ni najti niti v Grimmu niti v Dudemu in da je tvorba modernih filozofov. Elementi, ki so naperjeni zoper človeško eksistenco, niso »nič«, marveč zelo realen »nekaj«, ki se mu ni treba

še le po »hipostazi« spreminiti v »nekaj«. Dr. Bloch je zoper spreminjanje realnih dejstev, nevarnosti, sprostitve in radoživosti v Sartrove teoreme o »vis à vis de rien«, če pa ta nič lahko imenujemo gorsko prvobitnost, samoto, padajoče kamenje, pršni plaz, kloža itd., smrtna nevarnost. Zanj je vprašanje, če taka doživetja smrtne nevarnosti res okrepe samozavest oziroma zavest o bitju in spremene alpinista v »višjo človečnost«. Bloch meni, da je takih, ki zahajajo v hribe kot nekaki narkomani, zelo malo, večina jih hodi zaradi lepote in zaradi doživetja sreče. Nedvomno je to vprašanje zelo kompleksno. Nanj je Frank Smythe odgovoril v knjigi »The Spirit of the Hills«: V hribih iščemo srečo.

Napadeni dunajski filozof Greitbauer odgovarja, da ni imel namena z eksistencializmom razložiti pravi smisel alpinizma. Nihče pa da ne more zanikati dejstva, da je »srečanje z ničem« v gorah bolj pogosto kakor v normalnem življenju v dolini. Greitbauer tudi zanika, da bi bil pritegnil eksistencializem v alpinistično ideologijo. Če bi bil to storil, bi mu Bloch po pravici očital, da je imoralist, ki se je odpovedal tradicionalnim pojmom etike in morale. Greitbauer pravi, da je v svojih člankih o alpinizmu govoril le o eksistencialni filozofiji. Sartre in njegovi francoski učenci da nimajo nobenega opravka z Jaspersom in Heideggerjem. Polemika je po tem Greitbauerjevem odgovoru izgubila svoj smisel.

PERUANSKE ANDE je obiskalo že mnogo ekspedicij. Nekatere od njih se zanimajo tudi za etnografske razmere v pokrajinah, kamor jih popelje želja za doživetji v neznanih gorah. Ernst Spiess poroča o svojih vtisih iz Peruja nekako takole: Indios — Indijanci žive v višinah blizu 400 m v slabo zgrajenih kočah. Zima in poletje se ne razlikujeta mnogo, pozimi je le manj padavin. Temperatura je približno vse leto enaka, poleti pade tudi nekaj snega, toda le 20—30 cm. Domače živali so vedno zunaj. Krompir je enajst mesecev v zemlji. Kupčujejo le s kravami, iz izkupička si kupijo sladkor in kavo. Moko prinašajo 100 km daleč. Poljedelstvo je ekstenzivno, njive puščajo po pet let v prahi, preden jih spet posade. Gnojijo na ta način, da s psi naženejo ovce na njive in jih tu drže po en teden. Tri tedne na leto morajo Indijanci delati tlako na cesti, šole vzdržujejo sami, govorijo jezik kečua, sicer pa se uče vsi špansko. Indijanci, ki žive v nižjih predelih, pa neradi delajo. Spiess pravi, da »pod vplivom komunizma« včasih ropajo po plantažah. Dalje pripoveduje o velikih

rudnih bogastvih, o najdiščih urana, zlata, srebra. Vse to pa ni veliko vredno, ker ni prometnih žil. Kolikor je cest, so v strašnem stanju, slabo vzdrževane. Tudi železnica je slaba. Tujce radi sprejemajo, na leto jih pride kakih 4000, manjka pa dobrih hotelov. V mestih so velike razlike med posameznimi sloji. Industrije je malo, zato je mnogo ljudi v Cuzcu in Limi nezaposlenih. V šoli so otroci uniformirani, tako da vojaški rok samo podaljšuje življenje v uniformi. Med tujci, ki živijo stalno v Peruju večji del kot trgovci, je največ Švicarjev, okoli 2000.

AILEFROIDE CENTRALE v masivni les Ecrins je gora, v katero je vklesal poleti 1959 svoje ime naš Ante Mahkota, ki je z Avstrijem W. Stephanom preplezal njeno severno steno v direktni smeri. V prvi številki 1960 francoske revije *La Montagne et Alpinisme* je kratak opis smeri in popravek, o katerem smo že poročali. Pridejana je tudi slika stene, iz katere je razvidno, katero smer je plezal Fourastier, katero pa Mahkota. Slika je bila objavljena tudi v našem listu.

ČEHI so 1. 1959 (22. in 23. julija) preplezali Point Walker v Grandes Jorasses. Isti dan sta bili v Walkerju tudi dve angleški navezi L. Brown in D. Whillans, H. Mac Inness in J. Streetly.

TOTENKIRCHL v Kaiserju ima znano smer Peters-Eidenschink. 2. okt. jo je prvič sam preplezal Georg Haider. Tudi Schlömmmer je sam kot prvi preplezal jugovzhodni greben Grosse Bischofsmütze, eno najtežjih smeri v masivu Dachsteina.

PREČENJE UŽBE od severa na jug so v sedmih dneh opravili Avstrijci in Rusi. Prvi je to prečenje izvršil 1. 1903 H. Pfann, Monakovčan.

SARAGHAR PEAK (7349 m) v Hindu-kušu so 6. avg. 1. 1959 dosegli Italijani Aletto, Consiglio, Castelli, Pinelli, člani rimske sekcije CAI. Švicarska ekspedicija pod vodstvom Raymonda Lamberta pa je morala zaradi objektivnih nevarnosti kapitulirati pred vrhom Distagil Sar. Japoncem pa se posrečilo priti na Čogoliso, nekoč imenovano Bride Peak (7654 m). Na vrh sta prišla Fušihira in Hirari. Imela sta kisikove aparate. Niso pa Japonci 1. 1959 uspeli priti na Himal Čuli (7864 m), ki je sosed Manasluju v Gurkha Himalu.

ŠILA (7025 m) leži v Pendžab Himalaji. Praviijo, da je prvi sedentisočak, katerega vrh je stopila človeška noga. L. 1860 se je povzpcl nanjo nek indijski

fotografski pomočnik. Ekspedicija iz Cambridgea pa je ugotovila, da meri komaj 6400.

RAS DASCIAN (5050 m) je gora v Etiopiji. 25. okt. 1959 sta se nanjo po devetih dneh težkega pohoda povzpela Mme Plovier Chapelle in Edouard Frenodo. Doslej je bilo na tem vrhu le pet navez.

SMUČARSKI FILM »Christiania leger« je predvajal Marcel Ichac na izredni seji Fédération Française de Ski in enaka zveza de la Montagne v znani dvorani Pleyel. Film prikazuje francosko smučarsko tehniko 1960. Po tem Ichacovem filmu so vrteli filmski dokument francoske ekspedicije na Jannu.

GHM (Groupe de Haute Montagne) je sprejela v svoje ugledne vrste dva Poljaka po imenu S. Biel in L. Utracki. O njunih uspehih v najtežjih smereh v Zahodnih Alpah smo že poročali. Maurice Herzog, visoki komisar za mladino in športe (Haut Commissaire à la Jeunesse et aux Sports), pa je na sprejemu najboljših francoskih športnikov podelil veliko odlikovanje za športne zasluge Desmaisonu in Mazéaudu. Postala sta chevalier du Merite Sportif. Torej nekaj podobnega na zahodu kot na vzhodu.

LOVCE NA PLAZOVE so imenovali na osmi zimski olimpiadi v Squaw-Valleyu stražarje, ki so s 75 mm topom prožili plazove, da bi pred njimi obvarovali tisoče in tisoče smučarjev, udeležencev zimske olimpiade.

Ing. **PIERO GHIGLIONE**, 77 letni italijanski alpinist, svetovno znan, se je ponesrečil, pa ne v gorah, marveč je bila usodna zanj avtomobilska nesreča.

PAUL HABRAN je znan francoski alpinist. V svojem poročilu o francoskih alpinistih v Kavkazu 1. 1959 pravi, da je »alpinizem mednarodna govorica«. Do tega je prišel v Moskvi na večeru, ki so ga priredili sovjetski alpinisti iz Akademije znanosti. Ruski alpinisti so jim vrteli filme in jih gostili z vini iz Georgije, obenem pa preizkušali znanje svojih gostov. Francozom so dali na razpolago katerokoli turo, s pogojem, da izročijo natančno »feuille de marche« pred odhodom in določijo uro, ko se bodo vrnili v tabor. Tabor so imeli Francozi v višini 2300 m z udobnimi šotori z dvojnimi stenami, z elektriko, s posteljami. Tabor je ležal na moreni ledenika Bezingi, ki je dolg 12 km. V višini 3000 m je bil postavljen udoben bivak, iz katerega je bilo mogoče vstopati v stene treh vrhov

nad 5000 m in cele vrste nad 4000 m. Stene, ki obkrožajo tu ledenik Bezingi in Mičirgi, so višje kot alpske, obširnejše in težje pristopne. Ker niso imeli primerne karte, ker so bili odvisni od tabora glede nabave živil, ker so morali naprej opisati turo, ki je niso poznali, ker jim ni šel v račun dnevni red v taboru (kosilo ob 15. večerja ob 21. uri), so imeli vtis nekega pritiska in neobičajne birokracije. Vendar so bili s turami zadovoljni, saj so vse imele značaj velikih podvigov. Prečenje Dych-Taua primerjajo la Meije, »la Meije de Caucase«, samo da so tu dimenzije večje. Kavkaz nudi alpinistu ogromne ledenike, kaos ledu in pečevja, dolomitske špike, apneniške grebene izpremešane z bazaltom, veličastno torišče za dolgo vrsto let. Dombai Oulgen, gnajsov masiv v zahodnem Kavkazu, je visok 3950 m, ima 1900 metrov visoko steno.

Zdi se, da je v SZ več tipov med alpinisti — pravi Habran. Prvi tip je najbolj razširjen: pred vzponom in po vzponu si privoščijo mnogo odmora. Organizacija tabora, dnevni red, sicer drakonski, a zelo malo upoštevan, slovanski temperament, popevke ob večerih v zbornem šotoru, kitara, vse to temu tipu alpinista ustreza tu, pa tudi na zahodu. Na zahodu so bili sicer najprej alpinisti, potem šele klubi in društva. V SZ gredo obratno pot. V alpinistične tabore vabijo s propagando, da bodo v taboru lepo prebili dopust, v dobrih razmerah, poceni, ob idealnem športu. Med alpinisti so našli največ intelektualcev, videli so tudi planske množice, usmerjene proti lažje dostopnim vrhovom. Alpinistov je malo, na Kochtan-Tau so Francozi videli le dve sovjetski navezi, medtem ko je bilo »zahodnih individualistov deset«, prav tako na drugih vrhovih. Habran pripominja, da so jih ruski alpinisti sprejeli s simpatijo in gostoljubno ponujali iz svojih po rusko velikih oprtnikov, pravih jedilnih shramb. Sicer pa — »enako ljubijo gore kakor mi«. Kdor se hoče udeležiti kake velike ekspedicije v Tien-Šan ali v Pamir, mora dokazati, da je sposoben. Potne stroške v Centralno Azijo plačuje tak udeleženec ekspedicije z medaljami, ki jih je dobil na alpinistov. »Slovani«, tako nadaljuje Habran, »radi izgubljajo čas v naravi. Njihovo počasno napredovanje v gorah ni znamenje nesposobnosti, ampak prej izraz hrepenenja po sožitju z naravo«. Izjema so v tem pogledu ture v suhi skali, kjer Rusom manjka plezalna tehnika. Po vtisih teh Francozov — o njihovih uspehih smo že na kratko poročali — se tudi v

sovjetskem alpinizmu vrše kvalitetne spremembe, kajti glavni vrhovi so že obrani, najmikavnejša prečenja že opravljena, ostanejo torej še težke in nevarne stene. Tako nekako se je izrazil tudi Abalakov v opisu vzpona na Pik Žurovskij po severovzhodni steni.

MARCADAU, smučarski paradiž brez mehanizacije, imenuje R. Ollivier ta kot v Pirenejih, nedaleč od Canteretsa in Lourdesa. Ollivier se ne razglša za nasprotnika mehanizacije, vendar se mu zdi smučki svet brez žičnic kot kvintesenca za pravega izbirčnega, medtem ko so »les pistards« (smučarski dirkači po zglajenih stezah) pogosto slabo vzgojeni požeruhi. Touring Club de France ima v Gave de Marcadau lepo postojanko Wallon. Po slikah sodeč je svet, ki ga slavi Ollivier, zelo podoben naši Komni.

O STRAHU IN POGUMU često govorijo, kadar razmišljajo o alpinizmu. Znani francoski planinski publicist de Chatelus je dal svojemu razmišljanju o tem na geslo besedo Rénéja Hardyja (Sentinelle perdue — Izgubljena steza): Pogum je dostojanstvo v strahu. Najprej ugotavlja, da obstoji nekaj kult o alpinistih kot srčnih, pogumnih ljudeh, ki so jih preizkušnje v gorah »mitridatizirale«. Ali je mogoče prištevati pogum ljudem, ki se ukvarjajo s tako nezaslužnim pojavom, kot je alpinizem? Pogumen je človek nedvomno takrat, če kljub strahu po volji družbe opravi v redu kako delo v vojni, če prostovoljno izvrši tvegano reševalno akcijo, če streže kužnim bolnikom in podobno. Ta pogum je zvezan z žrtvijo. Alpinist pa nikomur nič ne žrtvuje. »Divinizacija« neustrašenih plezalcev je možna zategadelj, ker je masa predaleč od situacij v gorah. Tu ni publike, ki bi mogla videti masko dostojanstva v strahu, masko condottiera, ki jo moderni gladiatorji nevarnih športov natikajo pred množico, tu je le peščica ljubeznivih tovarišev v navezi, včasih le en sam. Preizkušnje strahu, najraje in najbolj ponižujoče od vseh, ne iščemo v gorah. To je le priložnost, da nudimo sami sebi pomirljivo masko. Resničen pogum se razodeva le tedaj, če se moraš prepustiti usodi, ko vršiš svojo moško dolžnost.

JEAN FRANCO, vodilni francoski alpinist, je napisal o Claude Koganovi daljši nekrolog, ki utegne biti zanimiv za tiste, ki razmišljajo o razvoju velikih alpinistov. Jean Franco jo je spoznal l. 1940, kamor je prišla iz Belgije preko Ardenov. Demarkacijsko črto je ilegalno

prekoračila in se prebila v Nizzo. Tu je spoznala Georgesa, moža, in se vpisala v plezalno šolo v Saint Jeannet. V tej šoli je še zdaj znana »Claudina plošča«, ki jo je Claude kot prva preplezala. Z Georgesom se je poročila l. 1945, ko je bila v plezalskih krogih že precej znana. Mnogo je smučala. Do l. 1949 je imela za seboj l'Envers des Aiguilles, greben Ryan, Crocodile, les Hirondelles, klasične vzpone v Švici in v Dolomitih, južni greben v Noire de Peuterey, kjer je plezala kot prva v navezi. L. 1951 je bila v Cordillieri in je stopila z Leiningerjem na Quitaraju (6100 m), prvi šesttisočak, na katerega je prišla ženska. Isto leto ji je umrl Georges. Leto nato je bila z Bernardom Pierrom na Salcantayu (6300 m), v Cordillera Blanca, l. 1953 je stopila z misionarjem Vittozom na Nun (7135 m) v Himalaji. L. 1954 je ogledovala Gaurisankar in z Lambertom prvič poskusila priti na Čo Oju, vendar je morala v višini 7700 m odnehati. L. 1955 je z Lambertom v Nepalski Himalaji stopila na teme Ganeš Himala (7450 m). L. 1956 je na Groendandiji spravila podse 16 vrhov, l. 1957 je bila v Peruju, kjer je spoznala Claudine van de Stratten, l. 1958 jo najdemo na Kavkazu. L. 1956 jo je povabil v London Ladies Alpine Club. L. 1959 se ji je uresničil sen petih let. Stala je na čelu ženske ekspedicije na Čo Oju. 27. septembra je zapisala v dnevnik: »Odhajam na vrh. Taka je usoda.«

Ni bila emancipiranka. Vročje je želela storiti nekaj velikega, lepega, hotela je biti duša velikega podviga. Pridružila se je legendi tistih, ki jih nobeden ni videl umirati. To so Mummery na Nanga Parbatu, Mallory in Irvine na Everestu, Duplat in Vignes na Nanda Deviju.

HELIKOPTER se je v zimi l. 1960 izkazal tudi kot lovski čuvaj. Februarja in marca je padlo toliko snega, da lovski čuvaji niso mogli več do krmišč. Italijansko vojaško letalstvo je s helikopterji donášal hrano 2000 gamsom in srnam.

PUCABIRKA CENTRAL se imenuje gorska skupina v Cordillere Blanca, kamor so l. 1960 odšli italijanski alpinisti iz Bergama. Vodi jih Bruno Berlinski. Kakor on tudi njegovi tovariši ne nosijo imen, ki bi jih često srečali med alpinističnimi korifejami. Na muho so vzeli doslej neznane šesttisočake.

AVSTRIJSKA ŽANDARMERIJA je začela sistematično urediti organe javne varnosti za gorsko reševalno službo. Če se bodo taki tečajniki v praksi dobro iz-

kazali, bodo dobili naslov gorskega vodnika. Na področju Innsbrucka so leta 1959-60 policisti rešili 31 % ponesrečenec, ostalih 69 % pa člani GRS.

MEDNARODNI NATEČAJ za planinsko pesem so razpisali v Italiji, in sicer turistična zveza v mestu Varese v Lombardiji. Natečaj zahteva zborovsko pesem, ne pesem, ki bi bila narejena po kopitu modernih šlagarjev. Prva nagrada 500 000 lir, druga 200 000, tretja 100 000, četrta 50 000. Najlepše pesmi bo založila milanska založba. Natečaj je možen v vseh jezikih.

PAWEL MUSTOWSKI je ime poljskega fotografa, ki je odnesel vidno mesto na drugem fotografskem mednarodnem biennalu v Trentu. Njegovo delo »Koče v Tatrah« je priobčila Rivista Mensile 1960, 1—2, na ovitku. Vsekakor lepo priznanje fotografu — onstran železne zaves, ki se še vedno rada omenja v zgodnjih alpinističnih revijah.

NAŠI SMUČARSKI TERENI so v eni od pomladanskih števil »Bergkamera« označeni kot zatočišče za smučarja-turista, ki ne mara za gnečo smučarskih pist in za množični smučarski obrat okoli žičnic. Omenja s pohvalo predvsem Komno in njeno okolico, Triglavsko jezera in Kočo za jezera, ki da se odpre šele v drugi polovici marca, dalje standardne smuške ture od Črne prsti do Krme, Trente, Pogačnikov dom, Koča Petra Skalarja pod Kaninom, Za Akom, Krnica, Luknja, Planica, Tamar, Pridijan je zemljevid z lojalnim odnosom do našega jezika in pisave, kar naj posebej podčrtamo.

PETIT DRU in njegov jugozahodni steber je stopil v zgodovino alpinizma z velikim akcentom, ko ga je v petih dneh preplezal Walter Bonatti l. 1955. Ponavljalci Mauri, Piazza, Giudici in Radaelli so l. 1956 v Bonattijevi smeri preplezali težko streho, ki se ji je Bonatti z nihalnimi manevri umaknil. Lani pa so Avstrijci iz Radstadta tu nehoti naredili tretjo varianto tako, da so pustili streho na svoji desni strani.

60-LETNICO je januarja 1960 praznoval AAVI, akademsko alpinistično društvo v Innsbrucku. Na jubilejno proslavo v Sellrain v dolini Fotscher je iz ZDA prišel tudi dr. Lambert von Kosschegg (Konšek), kapetan švicarske zračne plovbe. Poročila pravijo, da je njegova zvestoba društvu dala slovesnosti posebno občutje.

ZOPER PLEZALSKI FILM se izrekajo nekateri poznavalci filma in alpinizma, češ da služi samo senzaciji, zapeljevanju in množicam, ki polnijo blagajne, nič pa ne vedo o pravem alpinizmu, o montaži in filmskih trikih, ki akrobatski alpinizem lahko prikažejo vabljujejš, mikavnejše, kot v resnici je. Nekateri se boje, da bi zaradi napredka te filmske tematike utegnili priti do številnejših nesreč. To svarilo bi lahko navezali na znano Purtschellerjevo besedo: »So stvari, ki jih v gorah ne moremo izvršiti, so pa tudi take, ki jih ne smemo.« Za 60-letnico smrti tega velikega gornika je prav, če se jih spomnimo.

JUŽNI TEČAJ so januarja 1960 dosegli Rusi. V treh tednih je 16 mož večji del na saneh naredilo pot 2690 km z obal Indijskega oceana do tečaja.

200 KRESOV je gorelo po vrhovih okoli doma Andreja Hoferja za 150-letnico tirolskih bojov za svobodo. Temačnih oblakov med Italijo in Avstrijo zaradi Južne Tirolske ti ognji najbrž niso pregnali.

REKORD je dosegel Grossglockner, pravzaprav cesta nanj, l. 1959. Pravzaprav strašne številke, pa poučne za vse, ki se ukvarjajo s planinstvom in turizmom, in seveda gostinstvom. 987 445 oseb se je peljalo l. 1959 po glocknerski cesti in to v 228 372 avtomobilih, 8491 avtobusih, na 260 382 motorjih, na 1418 vespah in 1489 tovornih avtomobilih. Ni čuda, če varuhi prirode v Avstriji in Švici in drugod govorijo s svojimi protesti zoper moderna prometna sredstva, zoper ceste, žičnice in vzpenjače.

KAVKAZ je vedno bolj odprt zahodno evropskim alpinistom. Organizator pohodov v Kavkaz je Avstrijsko-sovjetsko društvo, Dunaj I., Himmelfortgasse 13. Rusi dovoljujejo predvsem skupino Dombai v zahodnem Kavkazu, kjer so po njihovi lestvici vzponi od IIB do VB. Za 20-dnevno bivanje v SZ je treba položiti 50 DM, torej zelo malo.

600 KM DOLGO SMUŠKO TURO so marca 1960 zmagali trije francoski smučarji Barone, Sabatier in Neplaz. Štartali so pri Ženevskem jezeru v Thonon les Bains in prekoračili Alpe v smeri Saint-Martin d'Entraunes pri Nizzi. Imeli so večji del slabo vreme.

LETALO ZA 8 OSEB so v Švici uvedli v GRS. Doslej so za to službo uporabljali le majhne stroje za 2 ali kvečjemu

3 osebe. Poskusi z večjim letalom so se dobro obnesli. V Švici so napadli z bombami iz letala tudi plazove. Izumili so za to posebne majhne bombe.

KUKUŠKA se imenuje »igra« za preizkušanje poguma, znana nekdaj v kavkaških in sibirskih garnizonih. Igralca stojita v temi vsak v svoji sobi, vrata med njima so odprta, eden od njiju je oborožen z nabito pištolo, drugi pa mora neoborožen prestopiti prag med obema sobama, na pragu pa vzklikniti: Kukuška! V tem trenutku ima nasprotnik pravico ustreliti v smeri »Kukuške«. Kako je igralec prišel čez prag, ni bilo važno, lahko kleče, stoje, po vseh štirih, skokoma... To staro rusko igro je pokojni švicarski publicist Othmar Gurtner spravil v zvezo z Eigerjevo steno, češ za ta vzpon je treba imeti v sebi prav tako mračno, strastno, romantično svetobolje in fatalizem, ali celo več, saj Eiger ni oborožen samo z enim strelom, ampak s pravo točo kamnitih izstrelkov. Gurtner citira znani Schillerjev verz: Das eben ist der Fluch der bösen Tat, dass sie, fortzeugend, immer Böses muss gebären, in imenuje vzpone v Eigerju spačen alpinizem, možen le zaradi »germanskega prepoveda«, o katerem so gnali svoj hrup nacisti okoli l. 1930 in kasneje. »Tevtonska kri« da je hotela žrtvovati svoje otroke Eigerju, kakor se o tem nekaj podobnega poje v Nibelungih. Gurtner je torej zadel na tisto mesto, ki je za »germanske« plezalce občutljivo, saj je »zmagovalce« Eigerja pred 22 leti sprejel tudi Hitler in se je vzpon takrat vpisal med velika afirmacijska dejanja Nemčije, ki tedaj ni več skrivala apetite po hegemoniji na planetu. Tako je postal Eiger aktualni politicum tudi za današnje čase. Gurtnerjev članek je naletel na precejšnje pritrjevanje tu in tam, podobne stvari pa današnja Zahodna Nemčija zapisuje v »protinemški val«, ki ga žene »weltkomunismus«. Polemika te vrste je zašla celo v »Journal« Švicarske ustanove za raziskovanje gora (december 1959), vsekakor ugledno revijo, ugledna publikacija pa je tudi revija »Berge der Welt«, v kateri je Gurtnerjev članek »Endgötzung der Eigerwand« izšel. Pomisleke so izrazili doslej znani Ruedi Schatz, Erich Vanis in Toni Hiebeler. Schatz meni, da je Gurtnerjeva sodba sodba laika, saj alpinizem mora iti preko meje varnosti, če hoče kaj doseči. Vprašanje je le, do kam to mejo prekoračiti. Eigerjevce, če so izurjeni in utrjeni, ni mogoče odpraviti z bedaki in kismetovci. Vanis pravi, da ga literat ne bo učil, kaj sme plezati in kaj ne. Revež človek, pri

katerem je »glava« vse, pravi Goethe. Kaj bi bilo s heroizmom, če bi se človek vselej ravnal po razumu, kaj bi končno bilo z gorništvom sploh! Osnova alpinizma je doživetje. Toni Hiebeler, urednik Bergkamerada, je hotel vzeti vsako vrednost članku, češ Gurtner ga je pisal na smrt bolan. Journalov urednik je to odločno pobil, Gurtnerjev članek da je njegova duhovna dediščina. Na ta odgovor je Hiebeler imenoval Gurtnerjev članek politično očrnitev, njegove besede o tevtonski krvi, križarski vojski otrok in nibelunski zvestobi pa — zle besede, ki da jih ni mogoče vzeti za šalo. »Nisem kandidat za Eiger niti ne čutim v sebi tevtonske krvi,« pravi Hiebeler. »Čim dalje premišljuje o Gurtnerjevem članku in si govorim, da prav tako obžalujem usodni razvoj Nemčije po l. 1930, tem bolj me žalosti, da so se te stvari vmešale v alpinizem.« Hiebeler se proglasa za pristaša »evropske naveze«, za likvidacijo nacionalnih šovinizmov. Podobno se je izrazil tudi Wolfgang Stephan, češ da alpiniste združuje misel preko vseh državnih meja (naj omenimo, da je v alpinizmu od vsega začetka živel ideja mednarodnega sporazumevanja, imela pa je večkrat kozmopolitski značaj, tudi med nemškimi alpinisti. Med zadnjo vojno ta ideja seve ni imela nobene moči, prevladali so šovinistični in nacistični elementi. Nikjer še ni garancij, da je ta duh v nemško avstrijskih planinskih krogih zares zatrt. Demokratični Nemci sami opozarjajo na budnost pred neonacističnimi pojavi.) Polemika okoli Gurtnerjevega članka je torej za sodobni razvoj dogodkov v svetu vendarle potrebna in smiselna, Gurtnerjev članek pa ni mogoče odpraviti z označbo pamfleta, ki da stoji na nerealnih tleh in da pavšalno napada in obsoja. Morebiti je le prepodil zajca iz grma.

LUDWIG PURTSCHELLER je umrl pred 60 leti. Obletnico so nemške planinske revije precej popularizirale, saj prištevajo Purtschellerja med največje planinske pionirje konec 19. stoletja. Rodil se je pred 110 leti v Innsbrucku, s 16 leti pa je prišel v Belčaj kot trgovski vajenec. S privatnim študijem se je povzpел do stopnje telovadnega učitelja v Celovcu, nato pa je več kot dvajset let učil telovadbo na gimnaziji v Salzburgu. Pri sestopu v Mont Blancu je bil močno ranjen, na kar se je dolgo zdravil v Zenevi in Bernu. Ko je nastopil pot domov, je zbolel za pljučnico in umrl nekaj nad 50 let star. Svoje prve korake v hribe je nameril v Karavanke, l. 1869

na Kepo, l. 1872 na Visoki Obir. Potem je vsako leto stopil na kakih 100 vrhov, vsega skupaj obsega njegov dnevnik 1800 prvenstvenih vzponov. Poznal je vse Alpe in ima mnogo zaslug za to, da so Alpe najbolj raziskano gorstvo na svetu. Nemški geograf Hans Meyer ga je vzel s seboj na Kibo v Afriki, bil pa je tudi na Kavkazu, na Etni. En vrh v skupini Mawensi je Meyer poimenoval po Purtschellerju. Kibo je odkril l. 1848 nemški misionar Rebmann. Do l. 1889 je pet ekspedicij skušalo priti na ta čdini afriški šesttisočak v skupini Kilimandžaro. 17. sept. 1889 je Kibo ugledal Purtscheller, 6. oktobra 1889 pa mu je stopil na teme in zapisal, da je dr. Meyer stopil kot prvi na ta najvišji vrh nemške in afriške zemlje (takrat Nemška vzhodna Afrika od l. 1885 do l. 1919). Da je imela ekspedicijska svojo osvajačno noto, je jasno, saj je Meyer imenoval Kibo Kaiser Wilhelm-Spitze.

ŠVICARSKA EKSPEDICIJA V ANDE l. 1959 bo v zgodovini andinizma nedvomno zavzela vidno mesto zaradi svoje precizne organizacije in izvedbe, pa tudi zaradi dobro premišljenih ciljev in nalog, ki jih je opravila. Schatz sicer pravi, da izvira vsaka ekspedicijska v neznano iz hrepenenja po neznanim, torej iz čustvenih vzgibov, šele nato pride načrt in z načrtom cela vrsta skrbi. Najprej izbor moštva. Dobro moštvo sestoji iz prijateljev, kajti življenje v ekspediciji prisili v skupno življenje za več mesecev ljudi, ki imajo različne značaje. Brez obzirnosti ne gre, kajti preizkušnja ob težavah, nevarnostih, domotožju je huda. Marsikakšna himalajska ekspedicijska je ni zdržala. Treba je poznati ljudi: individualisti, trmasti, razdražljivi, prestižni ljudje se ne obnesejo. Schatz je imel pri izbiri naslednje kriterije: alpinistično sposobnost in telesno zmogljivost, zdrav humor, nesebičnost, vzdržljivost, pogum, vztrajnost in razsodnost. »Akademski team« ni najboljši, lažje žive skupaj obrtniki, kmetje, akademiki in nameščenci kakor pa sami akademiki. Šteje le značaj, osebnost, ne naslov. SAC je imel le eno željo, ko je dal Schatzu polnomočje za izbor: V team naj bi prišli tudi romansko govoreči Švicarji, obdržal naj bi tudi tradicijo, prevzeto od Angležev, da ima ekspedicijska tudi svoj znanstveni team. Tega je nato prevzel dr. Imhof, ki je izbral geologa Frickerja, topografa Spiessa in botanika Terriera. Vsega skupaj je startalo 14 mož. Schatz priznava, da izbor ne more biti pravičen in se tolaži s tem, da SAC vsakih pet let organi-

zira ekspedicijo, pri kateri pridejo na vrsto drugi ljudje. 80 sekcij ima SAC in vsaka bi rada sodelovala vsaj z enim možem. Deset dni so bili nato skupaj v Mont Blancu. Prvi kontakt med njimi se je obnesel.

Peru so si izbrali, ker niso imeli sredstev za Himalajo. Na jugovzhodu v Cordillera Caravaya je še mnogo deviških vrhov, prav tako v Cordillera Vilcabamba. Izbrali so masiv Salcantay, Pumasillo in Panta. Za športni in znanstveni del ekspedicije je tu bilo nalog dovolj in jih je še ostalo.

PERU je 31-krat večji od Švice. 100 do 200 km od tihoceanske obale so razvodja med tem in Atlantskim oceanom. Peruanski Andi tvorijo zaključeno celoto. Najvišji vrh je Huascarán, 6767 m. Na vzhodni strani Andov v gornjem porečju Amazonke je še mnogo popolnoma neraziskanega sveta, brezpotni pragozd. Klima v Peruju je zelo različna zaradi velikih višinskih diferenc. Lima ima komaj 19°C povprečne temperature zaradi mrzlega morskega toka, ki ga imenujejo po Humboldt u ali Peruju. Ima tudi sušni pas, ki se vleče vse od vzhodne Patagonije. Južne in jugozahodne vetrove morski tok ohlaja, posledica je stalna megla v zimskem času, od maja do septembra. Niže ležeči predeli imajo pravo tropsko klimo s suho zimo in deževnim poletjem. V višini 5000 m vlada snežno podnebje. Banane uspevajo tu še v višini 2000 m, v višini od 2500–4000 m pa pšenica, koruza, jčmen, krompir. Nad 4000 m se razprostira »puna«, pašniki za ovce, govedo, alpako in lamó. Se le nad 4600 m se začenja pusti gorski svet. Na km² prebiva komaj 6,5 prebivalcev. Glavno mesto Lima ima 1/3 vsega prebivalstva, 900 000 ljudi, 47% je peruanskih Indijancev, 40% mesticev, 13% belcev, 1% pa črncev in mulatov. Indijanci spadajo k vrsti »Kečua«. V okolici jezera Titicaca je še nekaj potomcev plemena Aymara, 50 000 pa je divjih Indijancev, imenovanih Salvajes. Uradni jezik je španski, v višinah pa se govori jezik kečua. V Peruju so našli ostanke 3000 let stare kulture, višje od one, ki so jo razvili Inka od l. 1100 do 15. st. n. e. v svoji teokratsko urejeni državi, v kateri so tenki plasti hierarhije devet mesecev na leto delali vsi ostali prebivalci. Zemlja je bila last cerkve, države in občine. L. 1531 se je izkrcal Pizarro s 183 možmi in 37 konji in v štirih letih podjarmil državo Inka z drznostjo, zvijačo, krutostjo, z državljansko vojsko. L. 1821 je Peru postal neodvisen, Španci pa so odšli šele l. 1826 iz Lime.

V deželi je danes 34 700 km cest (na 1 285 215 km²), železnica pa komaj 4400 km. Švicarji so si torej izbrali za cilj zares zanimiv svet.

POT DO BAZE je za vsako ekspedicijo gotovo tudi polna zanimivosti, čeprav ne brez težav in nevšečnosti. Švicarji so potovali od Genove do Ria de Janeiro z luksuznim parnikom »Conte Biancamano« 14 dni, iz Ria pa z letalom do Lime. Tovor ekspedicije pa Italijani niso hoteli naložiti zaradi butana in zaradi vžigalic, zato so tovor poslali v Antwerpen. Torej brez zamud tudi tu ni šlo. V Limi so jih povabili člani Sociedad Geografica de Lima na cocktail, dalje Club Andinista Cordillera Blanca. Dostop k bazi je terjal že precejšnje napore. Dobiti so morali nosače, 70 mul, vodnike. Zato so poslali naprej izvidnico, ki naj bi pot pripravila, večina pa je v Limi čakala na kamione celih 12 dni, nato pa z dvema fordoma nastopila 1000 km dolgo pot po neusmiljeno razdejani cesti proti Vilcabambi. Namesto 70 mul so dobili na koncu ceste samo 51, arrieros — gonjači pa so zbijali težo in višali ceno, tako da je ostalo na tleh 13 zabojev z najvažnejšimi znanstvenimi instrumenti vred. Prvič so pod šotori prenočili v višini 3900 m na Pampa Soray, od koder so zagledali 6271 m visoki Salcantay, najvišji vrh v Cordillera Vilcabamba, do baznega šotorišča pa so potem rabili še celih 11 dni, do vznožja severne stene Camballe. Praviijo, da takega pohoda, kot je bil ta, še ni bilo v peruanskih Andih.

SEKCIJA AVSTRIA, ki bo l. 1962 ob enem z ÖAV praznovala 100-letnico obstoja, je v l. 1960 organizirala ekspedicijo v Karakorum. Udeleženci: Wolf Stephan kot vodja, Gottfried Mayr, Dieter Marchart, Günther Starker in Herbert Raditschnig, torej taki, ki spadajo med najboljše mlajše alpiniste. Za ekspedicijo je značilno, da je sestavljena iz mladih ljudi. Cilj Distaghil Sar so dosogli. Seznam plezalnih tur, ki jih imajo udeleženci za seboj, vsebuje vse, kar je v Alpah težkega, pridržanega samo za, kakor pravijo, za »Welterspitzklasse«. Avstrijski poslanik v Karačiju, minister dr. Hartlmayr se je baje zelo izkazal, ekspedicija je dobila dovoljenje za Karakorum brez odlašanja.

ZIČNICA NA DACHSTEINWARTE (2740 m) bo, pravijo, povečala število gorskih nesreč v avstrijskih Alpah. Mnogi turistov se bo zagledala v Dachstein, videla bo visoki gorski svet na desni in levi in bo vanj stopila, saj sicer

tam gor nima kaj početi. Mnogi od njih bodo slabo opremljeni, večina od njih bo nepoučena in neizurjena. Kdo bo zdaj kriv? Planinska društva? Planinski funkcionarji, ki vabijo ljudi v hribe, ali pa tisti, ki so izračunali, da se bo žičnica izplačala, ker je senzacija in radovednost neizčrpen vir dobička? Nasprotniki žičnice očitajo ameriškim kapitalistom, ki stoje za to gradnjo, brezsrčnost in neodgovornost. VAVÖ, vrhnja organizacija avstrijskih planinskih društev, je vložila oster protest. Združuje 250 000 planincev.

HÖRNLHÜTTE pod Matterhornom poznajo tudi nekateri naši alpinisti. SAC hoče zgraditi novo, občini Zermatt pa to ne gre v račun, češ da je preblizu hotela Belvedere. Dosedanja koča ima komaj 17 ležišč, več jih občina Zermatt ni pustila urediti. Občina bi zdaj pristala na 40 ležišč, vendar na stari lokaciji, ne pa na novi, ki jo predlaga SAC. Stara koča ne ustreza več potrebam, občinski možje v Zermattu pa bi morali vedeti, da so turistično slavo Zermatta po svetu raznesli ravno alpinisti. Naj torej zamiže in se ne boje konkurence višinske postojanke, ki ima druge naloge kot zermattski hoteli.

DR. ING. FRANCE AVČIN IN IGOR LEVSTEK sta v **ÖAZ** 1960, 3/4, objavila poročilo o izboljšanju moderne reševalne priprave, o kateri je ing. Avčin predaval na seji Mednarodne komisije za vrvi v **UIAA** v Münchnu l. 1958. Pripravo so izboljšali slovenski alpinisti pod vodstvom Aleša Kunaverja. Reševanje s to metodo in pripravo bi precej olajšalo postopek, ki je bil potreben pri zadnji veliki nesreči v Eigerju 1957. Objavo ponazarja slika naših alpinistov pri ravnanju s pripravo.

SARVACHOM se imenuje vrh v Himalaji, ki so ga dosegli Japonci 25. okt. 1959. Mislili so na Langtang Lirung (7923 m), pa niso uspeli. V zahodnem Karakorumu, severozahodno od Distaghil Sara, leži Trivor Peak, na katerega vodi letos Wilfried Noyce anglo-amerikansko ekspedicijo. N. Clinch pa bo vodil Amerikance na Mašerbrum. Clinch se je udeležil uspešne ekspedicije na Hidden Peak. Anglo-amerikanska ekspedicija bo še l. 1960 skušala priti na Makalu. Vodi jo sam sir E. Hillary. Poročali smo že tudi o nameri sira J. Hunta, da se vnovič poskusi z Everestom.

NA POPOCATEPETL, 5830 m visoki mehiški vulkan, bodo zgradili žičnico. Vsaj tako poroča New York Times. Žič-

nica bo dolga 10 km, imela bo vmesno postajo. Iz spodnje postaje v Ollatepecu do vmesne bo trajala vožnja deset minut, za drugo etapo pa bo treba dvanajst minut. Čas gradnje 18 mesecev.

BLENS se imenuje plezalski vrtec Porenja, ki baje nudi trening za VI⁺ in celo VII. Mimo tistih pečin gre cesta. Pravijo, da se plezalski vrtec že spreminja v Luna-park, v katerem so junaki okrašeni z vsemi plezalskimi rekviziti. Kje je že tisto pravilo, da bodi vrh skrita v nahrbtniku čim dalj!

SEKCIJA BELJAK (ÖAV, Sektion Villach) je praznovala 90-letnico obstoja. Ob obletnici so odkrili spominsko ploščo dr. J. Kugyju, ki je svoje prve korake namenil na Dobrač in druge koroške gore. Kugy ima dozdej tri spomcnike: V Beljaku, v Ovčji vasi na Ojcingerjevi hiši in monumentalni spomenik v Trenti, ki mu ga je postavila naša PZS.

AMERIŠKA EKSPEDICIJA 1959 pod vodstvom Johna Humphreya je imela poseben značaj zaradi svoje vsaj navidezne komodnosti. Štirje možje so bili tri mesece v Nepal, prepotovali so deželo od indijske meje do doline Kali-Gandaki, med Dhaulagirijem in Annapurno pa vse do Tibeta. Raziskovali so Mukut Himal. Severno od najvišjih vrhov so se zadrževali sedem tednov in so naleteli na mnoge Tibetance, tudi na nekatere begunce.

Oktober 1959 sta John Dunn severno od Dhaulagirija stopila na vrh Thongu Rak (6650 m) v centralnem Mukut Himalu. V Kanjiroba so obrali več vrhov med 6000 in 6600 m. Noxon, Crouk in Dunn so prišli celo do višine 6950 m na gori s koto 7100 m. Na vrh se niso upali zaradi orjaških opasti. Prekoračili so tri sedla, na katera še ni stopila človeška noga. Zbirali so geološke in glaciološke meritve ter nabrali mnogo botaničnega materiala. Zanimali pa so se tudi za zdravstvene razmere v tibetskih vasch. Torej ekspedicija posebne vrste.

SPREHODI PO HIMALAJI je naslov članku dr. Herberta Tichyja, gotovo najzanimivejšega himalajca naših dni. V članku ni nič samohvale in nič tistega, kar se ponavadi plete okoli himalajskih ekspedicij, od katerih so mnoge prišle na slab glas iz najrazličnejših razlogov. O šestmesečnem bivanju v Himalaji l. 1959 smo že poročali, naberimo zdaj nekaj paberkov iz tega članka. Tichy je potoval večji del z domačini, ki so mu služili za nosače, vodiče in tolmače. Čestokrat niso imeli nobenega gorniškega

cilja, le geografski cilj jim je bil pred očmi. V nepoznanem Kohistanu je prodrli do Inda in naletel na vrhove, ki jih ni dobil na nobeni karti, brez imena. Oskrbnoval se je pri kmetih, toda na prodaj je bilo le nekaj koruze. Kot železno rezervo je imel s seboj nekaj konzerv le za nekaj dni. Za opremo je imel komaj dva cepina, en par čevljev z derezami, nekaj anorakov in volnenih oblek. Hotel je vedeti, kje mu bo ob taki opremi narava rekla: Stoj! Zato je držal svojo »ekspedicijo« v tako ozkih mejah. Bil je presenečen, kaj se vse da narediti s skromnimi sredstvi. Prekobilil je že 2000 km in dejal podse sedem šesttisočakov! Imel je štiri nosače, na vrhove pa je jemal le po enega do najvišjega taborišča. Moral se je odreči marsikateri udobnosti in marsikateremu vrhu zaradi pomanjkanja moštva in provianta. Doživel pa je samoto gora in vsakdanje življenje vasi, ne da bi motil ritem njihovega vsakdana, kakor to delajo velike ekspedicije. Imel je večjo možnost in bilo je tudi nujno, da se je sporazumel z domačini, ker je bil sam. Nosače je lahko dobil, ker ga je pot vodila v kraje, kjer so ljudje iz Citrala kupovali koruzo. Imeli so torej isto pot kot Tichy. Posebno se mu je obnesel pridni, najzgodlivi Nizar Khan, kot kuhar in kot gorski vodnik. Imel je tudi humor. Pripovedoval je, da snežnega človeka še ni videl, in da nič ne ve o njem. Da živi v ledeniških razpokah ledeniška žaba, velika kakor tele in da ima dragulje v svoji koži kakor bajeslovna kobra v Indiji. Seveda je tudi nobeden še ni videl. Dalje je pripovedoval, kako v teh krajih ledenike »poroč«, če je premalo padavin. Po en kos ledu z dveh ledenikov prenašajo v okrašeni košari. Kako ugotove spol, Nizar Khan ni povedal. Brez moči pa je bil Nizar Khan v višinah 5000 m ponoči. Verjel je v duhove, ki ponoči premikajo ledenike in je zato vsako noč prestajal strah pred zadnjo uro — brezčuten, za nobeno rabo. Tichy ga je moral pred spanjem pokrivati sam. Ljudje iz Citrala ne poznajo čevljev. Kadar zaradi nakupov morajo preko visokih prelazov, ovijejo noge s kožami, hodijo pa tudi ure in ure bosi po snegu. Izumili so tudi nekak cepin, na dva metra dolgem ratišču nasajen kavelj.

Nepal se je zelo spremenil, pravi Tichy. Zasanjani Kathmandu so odkrili razni potovalni biroji, letala dnevno prinašajo turiste. Odprte so curio-shops, vsak otrok zna nekaj angleških besed, odprtih je precej novih konzulatov, v deželo prihaja tuj kapital in tehnična

pomoč. Za samohodca v Nepal niso ugodne razmere, ker mora vsaka ekspedicija imeti spremnega oficirja, ki ga imenuje vlada. Tichy in Holandec Jan Boon sta dobila študenta tehnike, ki je imel ravno počitnice. Verjetno se je ponudil vladi, ker je slišal, da se spremnim oficirjem pri velikih ekspedicijah imenitno godi. Tichy in Boon sta ga razočarala, ker sta živela siromašno in primitivno. Če sta šla na ledenike, je ostal spodaj. Ko je Boon odhajal v Kathmandu, se je mladi oficir odločil, da gre z njim, Tichy pa je ostal v Langtang Himalu.

Tu je srečal štiri japonske ekspedicije, same mlade ljudi, sijajno opremljene, polne entuziazma. Ena od teh ekspedicij je hotela priti na Gavrisankar, druga na Gangchen Lerup, 7798 m. Kljub tibetski vstaji je Nepal dovoljeval gibanje ekspedicij na svojih mejah s Tibetom. Tichy je imel enega samega šerpo Nima Dorje iz Namče Bazarja. Pred 25 leti je prvič s šerpo Kitarjem prehodil Nepal od Indije do Tibeta. V tem času so minule tri generacije šerp, ljudje tu mladi mro. Nima Dorje je bil s Svicarji na Dhaulagiriju l. 1958 kot pomožni kuhar, ki je bil kakor vsi šerpe ambiciozen dečko. V Langthangu je dobil še enega nosača, s katerim sta postavila šotor pod ledenikom brezimnega šesttisočaka. Od tu sta naslednje jutro Nima Dorje in Tichy rila v svež sneg — l. 1959 je bilo po monsumu mnogo snega — in kanila doseči vrh še isti dan. Ko sta prišla preko 5000 m, sta videla, da ne bo nič. Bivakirala sta v spalnih vrečah v snežni jami. Tichy pravi, da je bil to njegov najlepši večer v Himalaji. Zaradi mraza nista spala vso noč. Naslednjega vrha sicer nista dosegla, doživetje pa je bilo kljub temu popolno.

V Kathmanduju je Tichy srečal šerpo Pemba, svojega spremljevalca po Nepal l. 1953. Pemba zdaj ni več gorski vodnik, dobil je dobro namestitev. Tichy se spominja, da je Pemba na pohodu ves čas žvižgal. Njegovega štirimesečnega žvižganja Tichy do smrti ne bo pozabil. Radi verjamemo.

Srečal je tudi šerpe, ki so ga spremljali na Čo-Oju. Zenska ekspedicija, ki je tragično izgubila Koganovo in van de Strtten je namreč ravno tedaj prirejala poslovilno večerjo svojim šerpam. Vsaka Memsahib je imela pri mizi zraven sebe svojega »orderly«. Vsi šerpe lepo oblečeni, vljudni, lepih navad, vse drugače kakor na likofu za Tichyjevim Čo-Oju. Med njimi je bil tudi Da Dorbu, Tichyjeve spremljevalec s Čo-Oju, sedaj lepo

rejen kakor srečni Buddha stare Kitajske.

Srečal je tudi Lamberta, ki se je vračal praznih rok, umaknil se je namreč pred monsumom, ki je pobral Koganovo. Ironično mu je Tichy predlagal: »Lambert, specializirajva se še midva in organizirajva ob priliki ekspedicijo sedemnajstletnikov.« Lambert se je nasmehnil. Tichy pravi, da je v tem nasmehu videl simbol povezanosti, ki vse himalajce družijo v prijateljsko zvezo in to mimo vsega rivalstva, rodu in jezika.

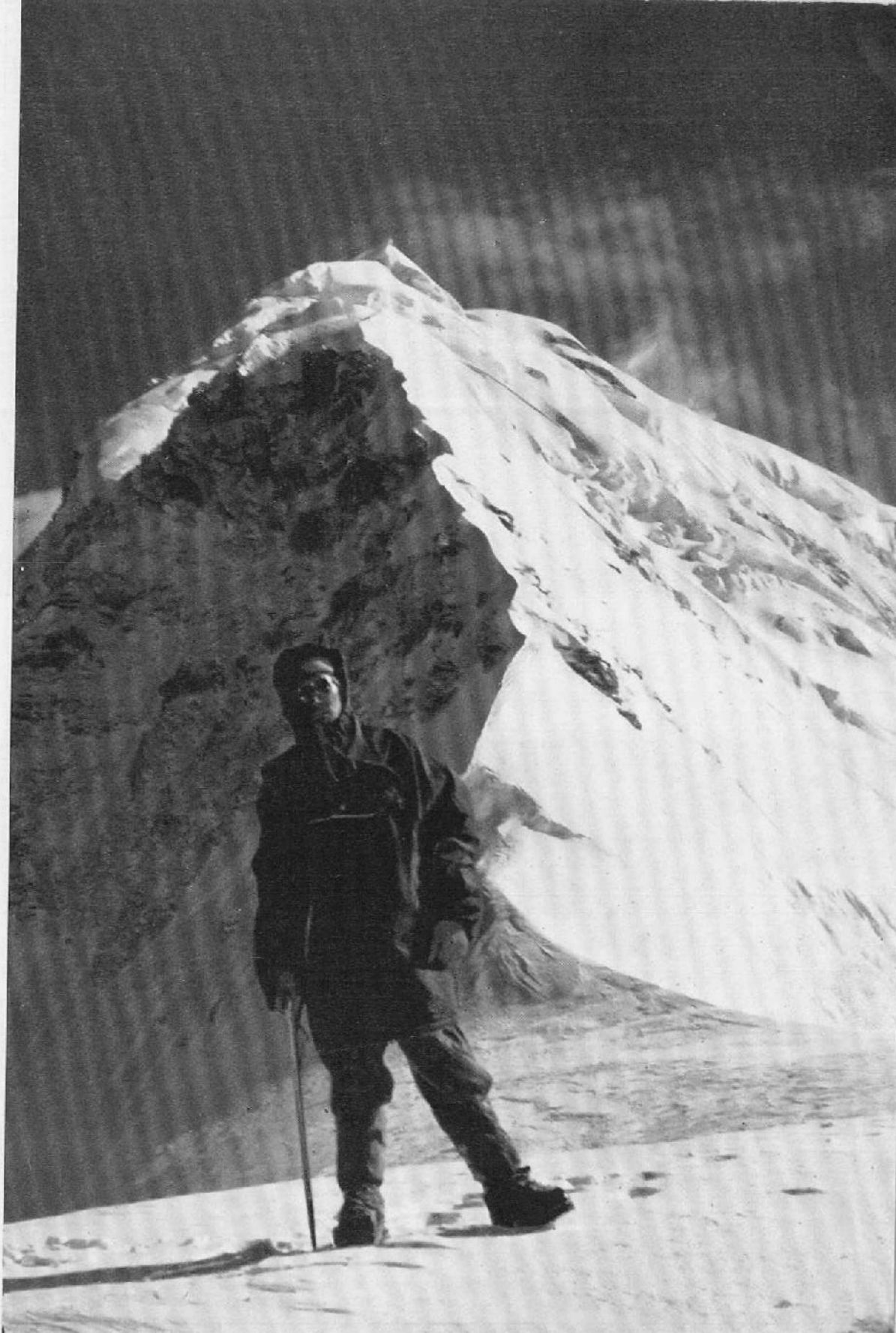
SMUŠKI TERENI V ZAHODNIH Julijskih in v Karavankah se v nemški literaturi vedno bolj hvalijo kot tereni prave zimske tišine, prvobitne bele opojnosti, ki so jo žičnice in piste na velikih smuških središčih že odpravile. Dr. Heinz Zechmann je v aprilski številki 1980 v glasilu DAV in ÖAV »der Bergsteiger« opisal smučarski raj na Kaninu, na Višarjah, na Predilu, Beli peči, okoli Corsijeve in Gilbertijeve koče. Zechmannu se je pri tem zdelo potrebno obrekniti se ob naše graničarje, češ treba je biti previden, če »nočeš doživeti zasliševanja in če hočeš prinesiti svoj film domov.« Nikoli da ne veš, pri čem si. Wilfried Gallin pa poroča v isti številki o smuku na sedlu Vrtače. Iz Celovca je z avtobusom pridal pri Sv. Magdaleni na Malem Ljubelju, se oglasil v gostilni »Seireinig« (Scrajnik) in nato v nekaj urah prišel na 1800 m visoko sedlo ter se razgledal po Karavankah, seveda z nemško nomenklaturou.

SALCANTAY, 6270, je v Cordilleri Vilcabamba najvišji snežni ledeni kolos. Že l. 1953 sta Švicarja Brönnimann in Max dosegla stranski vrh, mesec dni nato so bili na glavnem vrhu Francozi in Amerikanci, v tej ekspediciji je bila tudi Claude Koganova. Nato je bil tu Lionel Terray, Kasperek pa se je tu smrtno ponesrečil, odlomila se mu je opast v sev. zahodni steni.

PUMASILLO (pumin krempelj) leži 40 km zahodno od Salcantaya. Na zemljevidu je že 50 let, toda na terenu so ga težko našli. George Band, mož z Everestu in Kangčendzöngi, ga ni našel, izgubil se je v pragozdu. Tudi Amerikancem se ni godilo dosti bolje. L. 1958 je bila tu angleška ekspedicija iz Cambridgea. Cel mesec so iskali primeren dostop, 14 dni so se potem borili za vrh.

NEVADO PACAPUCA, ca. 5450, in **NEVADO PACCHA**, ca. 5210, ležita v istem masivu, pomenila sta za Švicarje trening za Pumasillo. Prej pa so se povzpeli še na 5520 m visoki Choquetacarpo, ki so mu Angleži dali ime Nice-Peak, in na Cabeze Blanca (5940 m), ki je najbližji sosed Pumasilla (6070 m). Vzpon na Cabezo Blanco je bil že precej zahteven. Pumasillo, gorski lev, pa je kazal take zobe, da Švicarji s ponosom poročajo o njem. Rabili so vse tehnične pripomočke, kline vseh vrst in celo lesene zagozde. V globokem snegu so jim prišle prav smučarske palice. 70 m pod vrhom so jih čakale nepričakovane zasede v obliki visokih ledenih odlomov, opasti in previsov. Vrh sam je ločen od grebena s škrbino. Na vrh je prišel sam Haltiner in takoj obrnil s piramidastega špika, da bi se ekspedicija pravočasno vrnila. Bili so vsi premočeni, bivak 20 m pod vrhom bi bil lahko usoden. Pri sestopu sta se večkrat spuščala z vrvoj okoli smučarske palice ali cepina, ki sta ga tvegala, samo da bi ju ne zatekla noč.

LAGUNA PARON z vrhom Pyramida de Garcilaso (5850 m) je morebiti ena najlepših gorskih pokrajin v peruanskih Andih. Švicarji so v tem predelu prestali velike napore že pri vzponu na Nevado Camballa (5720 m), Soirococha (5540 m), Kuima (5570 m), Artision (5430 m) in Runasayoc (5400 m) sami doslej neznani vrhovi. Višek je bil pač vzpon na Nevado Panta (5840 m), čeprav se po težavah ne more meriti z vzponom na Pumasillo. Ruedi Schatz imenuje Cordillero Blanco najlepše pogorje na svetu. Težave v snegu in ledu so večje kakor v Alpah in to zaradi strukture ledu in zaradi tega, ker se sneg in led držita tu na večjih strminah kot v Alpah. Vzponi pa niso daljši kot v Alpah, zato aklimatizacija ni težka. Treba je biti hiter, vzeti vso potrebno opremo s seboj, računati z enim bivakom in ne z višinskimi taborišči. Čim hitreje se tura izvrši, tem manj si izpostavljen številnim objektivnim nevarnostim. Tako so Švicarji to metodo premaknili za 1000 m više, kot je to v Alpah. Avstrijca Egger in Jungmaier na Jirishhanci in Terray na Chacaraju so jo prvi uporabili uspešno. V tej Cordilleri se je zdaj že začela druga doba, iskanje alpinistično zanimivih novih pristopov, kajti deviških šesttisočakov ni več, na razpolago je samo še »drugi razred« vrhov, ki pa ne pomenijo toliko, čeprav so morebiti težji od šesttisočakov.

Pred nami se razgrnejo Kumaonske gore

Foto: Aleš Kunaver

Himalajski skladi

Foto: Aleš Kunaver

Oblaki se razgrinjajo nad šotoroma izvidnice

Foto: Ciril Debeljak

V taboru IV

Foto: Ciril Debeljak

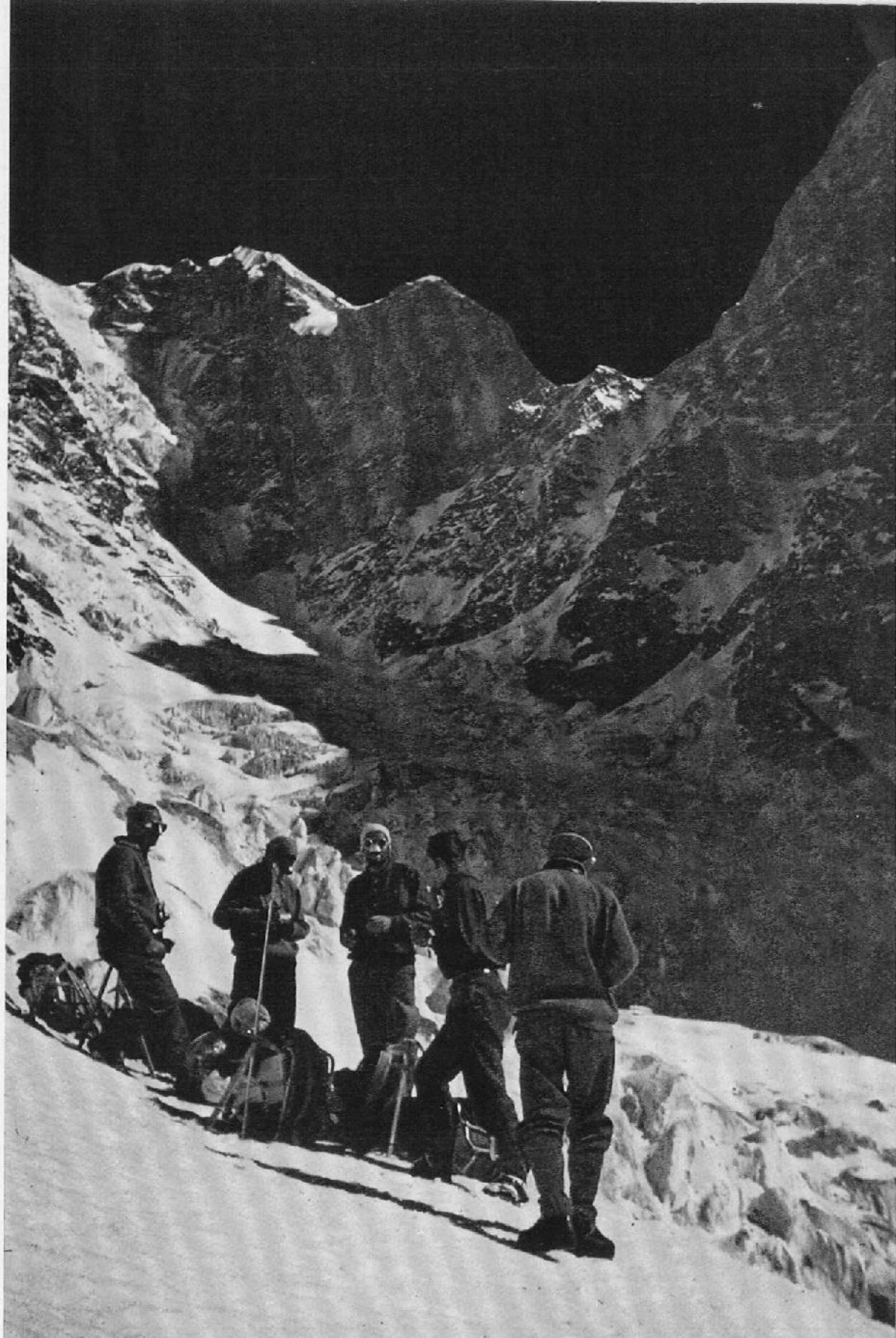
Pod ledenimi svečami grebenske opasti

Foto: Ante Mahkota

Ledena piramida Trisula 3 u večernem suncu

Foto: Aleš Kunaver

Globoko pod nami so megle

Foto: Ante Mahkota

Steber v ledenem slapu zavarujemo z vrvmi

Foto: Ciril Debeljak

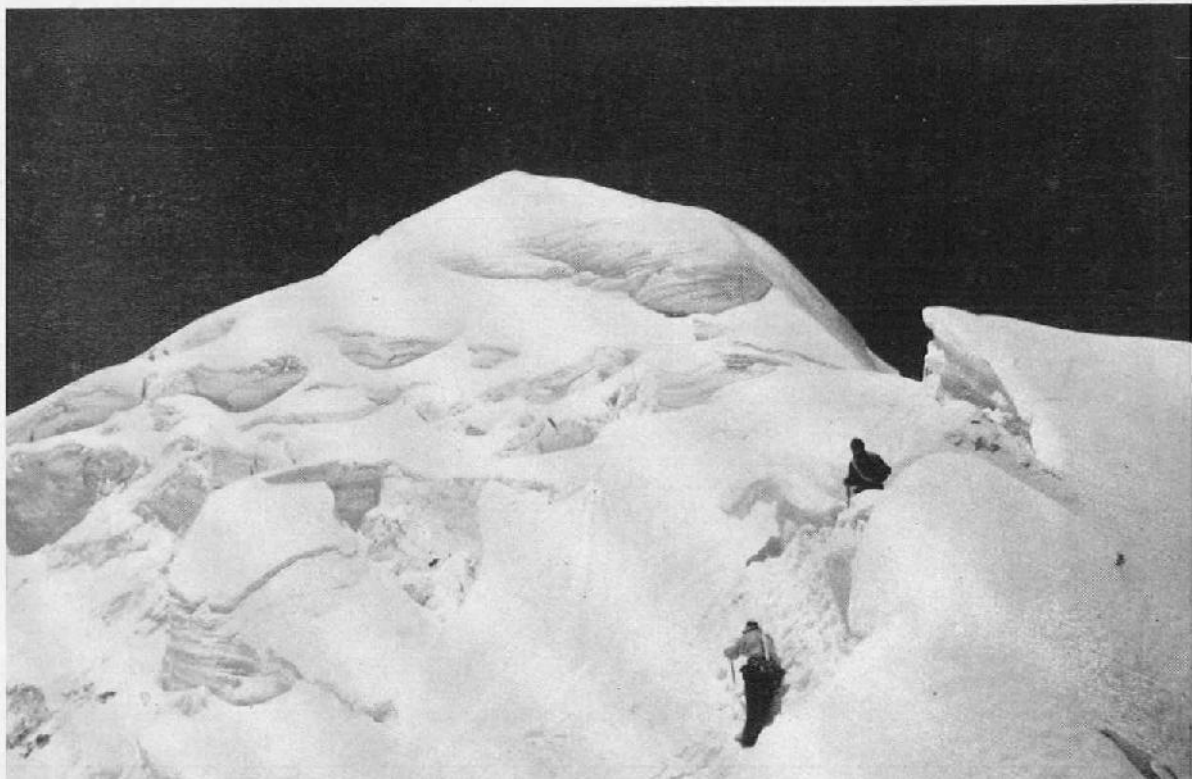

Strma prečnica drži proti taboru IV

Foto: Ciril Debeljak

Po grebenu nadaljuje trojna naveza k vrhu Trisula 3

Foto: Ante Mahkota

Na vrhu Trisula s vihrajo zastave zmagovalcev

Foto: Ante Mahkota

Vrnemo se v bazno taborišče II, monsumske megle zagrnejo vrhove

Foto: Ciril Debeljak

Počitnice v gorah?

To ni tako težko!
Plača dotičnega meseca in, in . . .
seveda še nekaj prihrankov s hranilne knjižice,
pa bo zadovoljeno vsem potrebam
in željam za prijeten dopust.

Zato nalagajmo vse leto prihranke na

hranilne knjižice

da ne bomo imeli nepotrebnih skrbi
ob nastopu dopusta. Izkušnja nas uči,
da s prihranki lahko preživimo

vesele počitnice v gorah ali na morju!

Od kod pa denar?

Hranilne vloge se obrestujejo po 5% letno,
dvigamo jih lahko pri vseh bankah v FLRJ
in sicer do din 20000.— dnevno. Za vlogo
jamči država. Tajnost vlog je zajamčena.

NARODNA BANKA

Centrala za LR Slovenijo, Ljubljana

Ľavarna dušika Ruše

PROIZVAJA IN DOBAVLJA:

Karbid

za avtogeno varjenje, razsvetljavo in acetilensko kemijo

Apneni dušik in nitrofoskal — Ruše

za gnojenje

Ferokrom suraffine

za jeklarsko industrijo

Elektrokorund

za bruse in brušenje

Kisik in aceten

za rezanje in varjenje kovin

Taljeni magnezit

za elektroizolacijo

Brzovajni naslov: Azot Maribor, telefon: Maribor 35-48 in 36-48, teleprinter: 03312.

Železniška postaja: Ruše — industrijski tir. Tekoči račun: NB Maribor $\frac{604 \cdot 11}{1.185}$

tovarna usnja v šoštanju

Najboljše

podplatno usnje

komerčno in goodeyar

vse vrste boksov

črnega in barvastih

dullboks

za specialne smučarske čevlje

mastno, cugovano

in nekrišplovano kravino

ter svetovno znani likanec

kupite najceneje

v tovarni usnja v Šoštanju

POSTREŽBA TOČNA IN HITRA!

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA

Telefon št. 24

Železniška postaja: ZIDANI MOST

● PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov

specialne papirje

surovi hellografski

in foto papir

paus papir

kartografski

specialni risalni »Radeče«

papirje za filtre itd.

● IZDELUJE:

vse vrste kartic

za luknjanje v standardni velikosti
in tisku

Po želji izdeluje kartice

v posebnem tisku

v rdeči, modri ali sivi barvi

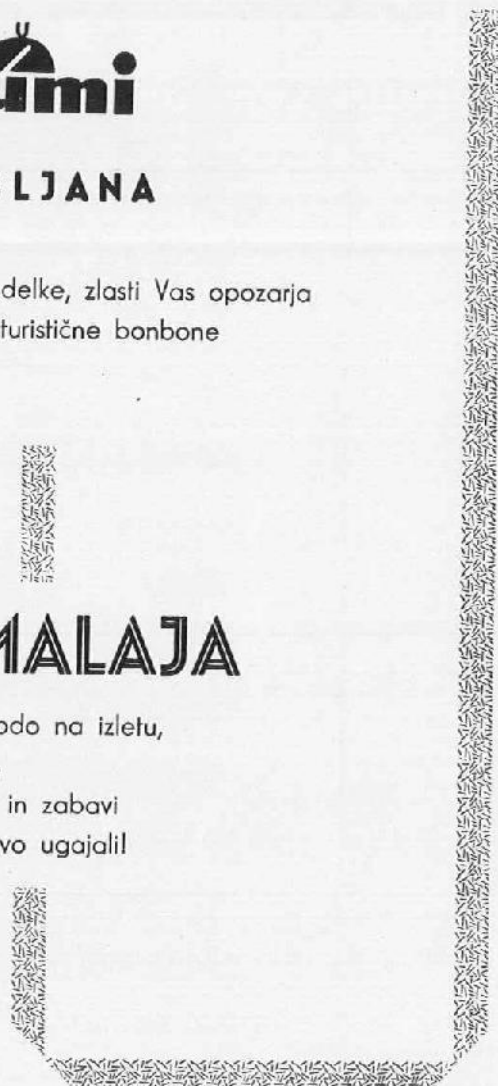
RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

**Tovarna bonbonov, čokolade
in peciva**

LJUBLJANA

Vam nudi svoje izbrane izdelke, zlasti Vas opozarja
na nove turistične bonbone

HIMALAJA

ki Vam bodo na izletu,
potovanju,
pri športu in zabavi
prav gotovo ugajali!

Vedno in povsod samo odlične izdelke

»ŠUMI«

Železarna Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE